

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

13 Ekim 2011 Perşembe

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

13 Ekim 2011 Perşembe

---0---

K O N U

	<u>Sayfa</u>
Gündem konularının görüşülmesi	1:63

İÇİNDEKİLER

	<u>İl</u>	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM		1:63
Yusuf HALAÇOĞLU	Kayseri	4, 8, 19, 21:22, 26, 27, 41:42, 47:48, 50:51, 56:59, 61:62
Mahmut TANAL	İstanbul	4:5, 6, 24:26, 33:34, 41:42, 48:49, 54, 56
Hüseyin AYGÜN	Tunceli	5, 7, 11, 41, 47, 51, 57, 59:60, 62
Malik Ecdar ÖZDEMİR	Sivas	5, 8, 11, 12:15, 22:24, 25, 27, 59, 62
Levent GÖK	Ankara	6, 16:17, 24, 27:28, 37:38, 39, 49:50, 60:61
İhsan ŞENER	Ordu	8, 33, 56
Mustafa Sezgin TANRIKULU	İstanbul	8, 17:19

Önergeler**9:10, 28:31,****42:45**

Murat YILDIRIM

Çorum

11:12

Abdurrahim AKDAĞ

Mardin

15

Mehmet Naci BOSTANCI

Amasya

19:21, 26:27,

38:39, 42,

46:47, 54:56, 58

Ülker GÜZEL

Ankara

31:32, 40:41

Oya ERONAT

Diyarbakır

32:33, 51:53

Nevzat PAKDİL

Kahramanmaraş

34:35

Mustafa ERDEM

Ankara

36:37, 49

Yalçın AKDOĞAN

Ankara

45:46, 53:55,

56:58, 61

Mehmet Kerim YILDIZ

Ağrı

58

Açılma Saati: 11.03**Kapanma Saati: 14.26**

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.03

BAŞKAN: Ayhan Sefer ÜSTÜN (Sakarya)

BAŞKAN VEKİLİ: Mehmet Naci BOSTANCI (Amasya)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa Sezgin TANRIKULU (İstanbul)

SÖZCÜ: Yalçın AKDOĞAN (Ankara)

KÂTİP: Yusuf HALAÇOĞLU (Kayseri)

-----0-----

BAŞKAN – Saygıdeğer milletvekilleri, toplantı yeter sayımız vardır, toplantımızı açıyoruz. Bugün 24' üncü Dönem 2' nci Yasama Yılı ilk toplantımızı inşallah yapacağız.

Daha önce 2 üyemiz eksikti, AK PARTİ kontenjanından Ağrı Milletvekilimiz Sayın Kerim Yıldız aramıza katıldılar. Yine, Barış ve Demokrasi Partisinden Sayın Kürkçü aramıza katıldılar ama sanırım burada yok, kendilerine “Hoş geldin” diyoruz. Komisyonumuzun bu şekilde artık üyeleri tamamlandı, çalışmalarımıza inşallah sağlıklı bir şekilde devam edeceğiz.

Değerli arkadaşlar, malumunuz üzerine Komisyonumuz 1990 yılında kurulmuştur. Bu Komisyona başkanlık etmekten ve üyesi olmaktan gerçekten onur duyuyorum. Görev yaptığımız bu kısacık üç ayda da Komisyonumuzun saygınlığının ne kadar üst seviyede olduğunu bir kez daha gördük. Hem bu Komisyonları kuranlara ve bu Komisyonda üye olarak, başkan olarak çalışanlara ben bir kez daha teşekkür ediyorum çünkü bu Komisyonun saygınlığının oluşmasında büyük katkıları olmuştur. Biz de bu çitayı hep birlikte, düzenli bir şekilde, uyumlu bir şekilde çalışarak üst seviyeye çıkaracağımıza inanıyorum.

Değerli arkadaşlar, gündemimize geçmeden önce sizinle paylaşacağım birkaç bilgi var: 12/6/2011 tarihinde biliyorsunuz genel seçimler oldu ve o tarihten beri yani yaklaşık dört aylık bir süre içerisinde Komisyonumuza 502 yeni başvuru yapıldı. Bu 502 yeni başvurudan 437 tanesi işleme alındı ve kamu kurumlarıyla yazışmalar yapıldı veya ilgiliye cevap verildi. Şu anda işlem yapılmayı bekleyen 65 tane dilekçemiz var, dosyamız var, bunları süratle eritmeye çalışıyoruz. Belki bunlar da eriyebilirdi ama arada biliyorsunuz Meclisimiz tatile girdi ve yine uzmanlarımızın bir kısmı meslek içi eğitime tabi tutuldular dolayısıyla böyle bir engelden dolayı bu dilekçelerin 65' i henüz daha işleme alınamadı. Ama önümüzdeki günlerde performansımızı da artırarak, bu sayının 15 ile 20 arasındakiin arkadan gelmesi gerekir yani bu 65 sayısı biraz bana da fazla geliyor ama bir dahaki toplantıda inşallah bu sayısının daha da aşağıya düşürüleceğine ve buraya gelen dilekçenin en kısa süre içerisinde işleme tabi tutulması gerektiğine inanıyorum. Her ne kadar bize altmış günlük bir yasal süre olsa da

bunlara işlem yapmak için, bir zaman tanınmışsa da buraya gelen dilekçenin en kısa süre içerisinde işleme alınmasını arzu ediyoruz.

Bu dilekçelerden, kamuoyunda da belki duymuşsunuzdur, ilginizi çekenler veya bence ağır olduğunu düşündüğüm birkaç tanesinden örnek vermek istiyorum. Bunlardan bir tanesi Uğur Kantar olayı, basında da duyduunuz, Kıbrıs'ta askerlik görevini yaparken uğradığı kötü muamele ve işkenceden dolayı komaya girmesi olayı. Bununla ilgili Komisyonumuz derhâl olaya müdahale etmiştir ve ilgililerden bilgi almıştır. Yine şu anda cevap verildi ama cevabın bir iki gün içerisinde bize ulaşacağını umuyoruz. Sorumlular hakkında işlem başlatılmış, şu anda tahkikat yürüyor. 2 kamu görevlisinin bu olayda tutuklandığını biliyoruz. Yine mağdur olan Uğur Kantar şu anda GATA'da bitkisel hayatta, hayat mücadelesi veriyor. Tabii, bu olayın olmamasını arzu ederdik. Türkiye'de 2005'te Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler var malumunuz, biliyorsunuz, kötü muamele, işkenceye çok ciddi cezalar getirildi. Umuyoruz ki hiçbir kamu görevlisi işkenceye, kötü muamele tenezzül etmesin çünkü hem kendisi çok üzülür hem de maruz kalan işte bu şekildeki insanlarımız üzülüyorlar. O bakımdan bu olayların bir daha tekrar etmemesini temenni ediyoruz.

Yine, Komisyonumuzun müdahale ettiği yurt dışında bir vaka var. Komisyon üyelerimizden Sayın İhsan Şener bize dilekçeyle başvurmuştu. Bir alt komisyon kurulması talebi de var. Aynı zamanda, rahmetli İhsan Güz'ün babası da Komisyonumuza müracaat etti. Burada, Hollanda'da gözaltındayken bir kötü muamele, bir işkence sonucu hayatını kaybeden bir vatandaşımız var. Bununla ilgili de hem Dışişleri Bakanlığımızla hem ilgili elçilik ve konsolosluklarımızla diyaloglarımız devam ediyor. Henüz Hollanda makamları tahkikatı bitirmedi ama bizim müdahalelerimizden sonra olaya biraz daha ciddiyetle bakmaya başladılar ve otopsi raporları şu anda bekleniyor. Yurt dışındaki bu tür olaylara karşı da Komisyonumuz son derece hassas.

Yine, Van'dan İstanbul'a tutuklu ve hükümlü taşıyan cezaevi aracının yanması yüreklerimizi parçaladı. Bununla ilgili Adalet Bakanlığımızdan bilgi talep ettik. Henüz idari ve cezai tahkikatın sürdüğünü söylediler ama ondan sonra bu taşımayla ilgili Adalet Bakanlığının almış olduğu birtakım tedbirler açıklandı. Bu da sevindirici bir olay. Bir musibet bin nasihatten evladır, inşallah bu tür vakalar bundan sonra olmaz.

Bunun dışında, insan hakları perspektifimizi biraz genişletmek istiyoruz. Elbette yaşam hakkı, işkenceyle mücadele, basın hürriyeti, bunlar bizim vazgeçilmezlerimiz, bunlar mutlaka Komisyonumuzun olmazsa olmazları, takip edeceği konular ama hem uluslararası sözleşmelerde ve beyannamelerde hem de Anayasa'mızda insanların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının olduğu açıkça teyit edilmiştir. Dolayısıyla Komisyonumuz, artık, çevre duyarlılığını da önde tutarak bir izleme dosyası açmıştır. Bu dosya Ergene Nehri'ndeki kirliliğin izlenmesi, bununla ilgili bir izleme dosya açılmış ve bu süreci artık izleyecek ve zaman zaman da bu sürece müdahalede bulunacaktır.

Ben dosyalarla alakalı, dilekçelerle alakalı önemli konulardan bazılarına değinmiş oldum. Bunun yanı sıra, alt komisyon kurulmasına ilişkin önermeler vardı. Bu önermeler içerisinde Ordu Milletvekili Sayın İhsan Şener'in biraz önce bahsettiğim İhsan Güz olayında bir alt komisyon kurulmasıyla ilgili önergesi var. Burada dosyamızı şu anda güçlendiriyoruz, alt yapımızı güçlendiriyoruz, sürece göre gerekirse bir alt komisyon kuracağız. Henüz daha süreç çünkü tamamlanmadı, devam ediyor. Biraz da Hollanda makamlarının pozisyonunu da görmek istiyoruz.

Yine, Sivas Milletvekilimiz Sayın Malik Ejder Özdemir'in Suriye vatandaşlarının konuk edildiği çadır kentte yaşandığı iddia edilen tecavüz ve kötü muamele olaylarıyla ilgili bir alt komisyon kurulmasıyla ilgili bir önergesi vardı. Bununla ilgili de dosyamızı derhâl açtık hem Dışişleri Bakanlığımızdan hem İçişleri Bakanlığımızdan bilgi aldık. Dışişleri Bakanlığımızın cevabı geldi, İçişleri Bakanlığımızın cevabını bekliyoruz. Duruma göre bu konuda da biz pozisyon alacağız, bir karar vereceğiz.

Yine, Amasya Milletvekilimiz Sayın Naci Bostancı'nın ve Ankara Milletvekilimiz Sayın Yalçın Akdoğan'ın terörden kaynaklı yaşam hakkı ihlallerinin tespit edilmesine yönelik bir alt komisyon kurulması önergesi, Çorum Milletvekili Sayın Murat Yıldırım'ın sivil ve askerî ceza ve infaz kurumlarında müştereken inceleme yapmak amacıyla bir alt komisyon kurulması önergesi, yine Ankara Milletvekili Sayın Ülker Güzel'in ve Diyarbakır Milletvekili Sayın Oya Eronat'ın aile içi şiddetle ilgili bir alt komisyon kurulması hakkındaki önermelerini zaten Komisyonumuza geldikten sonra bir gündem olarak belirledik ve sizlere gönderdik. Biraz sonra inşallah bunu gündem olarak alacağız.

Bu arada, gündem belli olduktan sonra Sivas Milletvekilimiz Sayın Malik Ejder Özdemir'in aynı mahiyette olan yani Sayın Murat Yıldırım'la aynı mahiyette olan önergesini şimdi gündemde biraz sonra birleştirerek inşallah görüşeceğiz.

Yine, Samsun Milletvekili Cemal Yılmaz Demir'in ülkemizle komşuları arasındaki ilişkileri ve sığınan ya da kaçak olarak giren kişilerin hak ve hukukunu etkilemesi bakımından ülkemizde bulunan yasa dışı göçmen ve sığınmacıların barınma ortamları, kendilerine tanınan haklar ve maruz kaldıkları muamelelere ilişkin meselelerin incelenmesi amacıyla bir alt komisyon kurulması talebi var. Bu da gündem belirlendikten sonra Komisyonumuza geldiği için bilahare bu konuyu da değerlendireceğiz.

Değerli arkadaşlar, biraz sonra ikinci, üçüncü gündeme geçeceğiz ancak Komisyondaki çalışma yöntemimizle ilgili birkaç kelime söylemek istiyorum: Burası bir aile ortamı, İnsan Hakları Komisyonu insan hakkını savunan onurlu bir komisyon. Bu Komisyonda görev aldığınız için hepimizi tebrik ediyorum. Dolayısıyla bu göreve layık bir şekilde çalışma yürüteceğimizi inanıyorum. Sırayla

herkese söz vereceğiz ama bu konuşmalar daha çok gündem odaklı olursa ve şahsiyatla, karşıdaki insanları rencide edecek şekilde olmazsa sağlıklı bir çalışma yürütürüz.

Elektronik cihazla hepsi kayda alınıyor konuşmalarımızın dolayısıyla hepimiz aynı anda konuşursak hiçbirimizin konuşması kayda girmez. Arkadaşlarımıza da kolaylık sağlamamız lazım. Bir taraftan kayıt alınıyor, bir taraftan tutanak tutuluyor. O bakımdan sırayla söz talebinde bulunmamız gerekir. Konuşan arkadaşımız, diğer arkadaşlarımız konuşmadan belki çok zorunlu olmadıkça tekrar söz talebinde bulunmazsa iyi olur. Bu şekilde sağlıklı bir çalışma ortamıyla bence çalışmamızı yürütmemiz gerektiği kanaatindeyim.

Şimdi gündemin 2'nci maddesine bu şekilde geçeceğiz. Çorum Milletvekili...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Sayın Başkan, ondan önce bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Teşekkür ederim, açıklamalarda buldunuz, nasıl, ne kadar talep geldi, bunlarla ilgili alınan konular hakkında.

Bunlar açıklanırken ben şöyle bir şey düşündüm: Aslında bütün üyelere Komisyon toplantıları dışında, yani uzun süren zamanlar da geçti biliyorsunuz, zaman zaman bunlar hakkında bilgi verilse daha iyi olmaz mı diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Olabilir, haklısınız. Zaten biliyorsunuz Meclisimiz tatil deydi, açılalı daha on beş gün oldu dolayısıyla süratle bu dosyaları eritmeye çalıştık. İnanın buraya sabah dokuzda gelip akşam on gibi gittiğim zamanlar oldu. Zaman zaman sizleri buraya davet edebiliriz, sizlere yazılı olarak bunları sunabiliriz, bu diyalogu kurmamız gerekir, haklısınız.

YUSUF HALAÇOĞLU (Devamla) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Başkan. Değerli arkadaşlar, hepinize saygılarımı sunuyorum.

2'nci maddeyle ilgili söz almış bulunmaktayım. Değerli arkadaşlar, ceza infaz kurumlarında yaşanan hadiselerden bir tanesi, çok hadise var ama, devlet çamaşır makinesini temin edememekte. Cezaevinde bulunan tutuklularla ilgili olarak çamaşır makinesini alın, bağışlayın, cezaevinden çıktıktan sonra siz bu makineyi evinize götürün...

BAŞKAN – Sayın Tanal, özür dilerim, sanıyorum siz önergeyle ilgili konuşuyorsunuz değil mi?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Evet.

BAŞKAN – Yalnız şöyle: Önergeyi okutacağım, önerge sahibine açıklaması için bir söz vereceğim, ondan sonra Komisyon üyelerimize söz vereceğim. O bakımdan ben başka bir konu için söz almıştınız sanmıştım.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Peki.

BAŞKAN – Hüseyin Bey, buyurun.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Başkanım çok teşekkürler.

Sayın Başkanım, gündemin oluşturulmasına ve bugün bu toplantının gerçekleşmesine katkıda bulunamadık. Biz de 12 Eylül ile ilgili, onun sonuçlarıyla ilgili yazılı bir önerge CHP Grubu olarak veriyoruz, şimdi arz edeceğim. Bunun da gündeme alınmasını ve tartışılmasını talep ediyorum. İlgili kanunun 6'ncı maddesi gereğince bir alt komisyon kurulması gerektiği görüşündeyiz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Onu bize ulaştırın arkadaşlar.

Sayın Özdemir, sizin de usule ilişkin mi?

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Evet Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun.

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Teşekkür ederim.

Daha sonra düşüncelerimi arz edeceğim. Bu kurulacak alt komisyonlar geçen dönemde daha çok 5 kişiden oluşuyordu Sayın Başkanım. Yani komisyonları tek tek geçmeden önce bundan sonraki kurulacak alt komisyonlar kaç kişiden olmalı? Çünkü bildiğim kadarıyla komisyonda üye sayımız da arttı, partilerin temsil oranları da değişti. Öncelikle bir prensip kararı alabilirsek yani kurulacak alt komisyonlar, en azından bu daimî alt komisyonlar, bugün gündemimizde olan alt komisyonlar kaç üyeden oluşmalı, üye dağılımı nasıl olmalı şeklinde öncelikle bir işin şeklini belirlememiz gerekir diye düşünüyorum.

Bir de tabii gündem belirlendi ama Sayın Başkanım biraz önce Hüseyin Bey'in de söylediği gibi, arkadaşlarımızın, bizim de zaman zaman belirlenmiş gündeme ilave gündem değişikliği konusunda taleplerimiz olabilir. Herhâlde bunlar da değerlendirilerek gündem daha sonra kesinleşmiş olacak diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Şimdi, arkadaşlar, Sayın Özdemir'in konusunu biz açıklayacaktık, özellikle alt komisyonların kurulması kararı verildikten sonra ama madem önceden "Tartışalım" deniliyor, onu da tartışabiliriz.

Şu anda Komisyonumuzda üye sayısı 26. Bunun 16'sı iktidar partisinden, toplam 10 kişi de muhalefetten gözükyor. Dolayısıyla bu dengeyi alt komisyonlarda gütmek zorunluluğumuz var. Eskiden 5 de kurulmuş, bazen 7 de kurulmuş. 5 kurulursa 3 tane iktidar partisinden 2 tane muhalefet partilerimizden olması gerekir ama o zaman da bir muhalefet partimiz sürekli dışarıda kalma durumuyla karşı karşıya. Eğer katılmak arzu ettiği takdirde Barış ve Demokrasi Partisinin üyesi alt komisyonlara, o zaman sayıyı 7'ye çıkartarak 4 iktidar partisinden, 3 muhalefet partisinden bir dağılım

yapmak durumunda kalıyoruz. Ama “Ben katılmak istemiyorum.” derse ya 5-2 olabilir veyahut da 4-2-1 olabilir. Yani 4 yine iktidar partisinden 2 Cumhuriyet Halk Partisinden 1 MHP’den. Ama Barış ve Demokrasi Partisinden “Katılacağım” dediği anda o zaman mecburuz ki 1-1-1 yapmaya bu dağılımı çünkü başka formül uymuyor. Hatta ben 16’yı 4’de indirmek için dörde bölüyorum 4 çıkıyor, onu dörde bölüyorum 2,5 çıkıyor. Aslında iktidar zararda ama olsun, burası İnsan Hakları Komisyonu. (Gülüşmeler)

LEVENT GÖK (Ankara) – BDP temsilcisi şu anda salonda yok, onun iradesini nasıl tespit edeceğiz?

BAŞKAN – Şöyle yapabiliriz: Kendisine ulaşıldı ama gelmedi. En azından Grubuna verdik biz gündemi. Biz sayıyı belirleriz, kendisine sorarız “Katılacak mısınız?” diye, “Katılmayacağım” derse o zaman Cumhuriyet Halk Partisinden 2 üye alırız, Milliyetçi Hareket Partisinden 1 üye alırız. Bu şekilde çözebiliriz ancak, yoksa, onun sürekli bu komisyona geldi, gelmedi durumuna göre yeniden toplama kararı kılarsak iş yapamayız. O bakımdan böyle bir yöntemle ancak aşabiliriz konuyu.

Buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Şimdi, efendim, Komisyona arkadaşımız katılma talebinde bulunursa biz Cumhuriyet Halk Partisinden üyeyi 2 kişiden 1 kişiye düşüreceğiz. Yani bunun kaynağı neresi? Bir kaynağı yok. Anayasa’nın biz 95’inci maddesine bakınca... Yani burada kaynak Anayasa, Anayasa’dan sonra İç Tüzük gelecek.

BAŞKAN – Arkadaşlar...

MAHMUT TANAL (Devamla) – Özür dilerim, ben sizin sözünüzü dinledim, izin verirsiniz...

BAŞKAN – Buyurun.

MAHMUT TANAL (Devamla) – Yani burada faaliyetlere üye sayısı oranına göre katılım sağlanabilir. Ayrıca, tabii bizim bu Komisyonun diğer komisyonlardan farklı bir özelliği var, tüm grupları temsil etme mecburiyeti var. Yani burada güce göre konuşmamak lazım, burada bir denge bulmamız gerekiyor. İlk başta hak ihlalinin burada gerçekleşmemesi lazım. Yani burada 3-2-1-1 gitmek temelde bu bir uzlaşma kültürü anlamında daha yararlı, daha doğru, daha yerinde olmaz mı? Yani efendim talep ederse arkadaşımız 1-1-1 diye gitmemiz yani bunun hiçbir hukuksal dayanağı yok. Yani burada biz bu argümanları ortaya koyarken dayanakla konuşursak seviniirim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Aygün...

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Sayın Başkanım, küçük bir şey soracağım: Bu yaz boyunca bazı önerilerde bulundum Komisyona, başvurular yaptım. Onlarla ilgili acaba konuşma imkânı olacak mı? Yoksa şu an bir iki kısa şey söyleyeyim veya daha sonra söz veriniz.

BAŞKAN – Sayın Aygün, sizin dilekçeleriniz sık sık geldi. Ben teşekkür ediyorum, çok ilgili bir arkadaşınız. Onlarla ilgili bazılarını işlem yaptık, bazılarını da şu anda ben özellikle beklettim çünkü bir alt komisyon kurma ihtimalimiz var, oraya belki gönderebiliriz diye.

Bir de bir alt komisyon önerisi mi, yoksa bir teklif mi konusunda biraz tereddüt ettik o konularda ama...

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Çok kısa bir açıklama yapabilirim izin verirseniz.

BAŞKAN – Evet bu açıklamanızı alabiliriz.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Sayın Başkanım, ben Erzincan Zini Gediği'nde 1938'de meydana gelen ve 97 kişinin öldürüldüğü, hâlâ kemiklerinin son yirmi gün boyunca bütün büyük medya organlarında sergilendiği bir hadiseyle ilgili müracaat ettim. Alt komisyon yazmıyordu dilekçemde ama bu sizin grubunuzca dile getirilen ölümlerle ilgili komisyon içerisinde mütalaa edilebilir, hususi bir komisyon gerekmebilir. Aslında söylemek istediğim şeylerden biri bu. Çok önemli bir olay, kemikler hâlâ orada.

BAŞKAN – Onu gündem gelince konuşsak...

HÜSEYİN AYGÜN (Devamla) – Tamam efendim.

Sonuncu da, Hollanda ile ilgili bir alt komisyon olabileceğinden bahsettiniz. Orada bir Türk vatandaşı iki yıldır kayıp, Ekim 2009'dan beri. Acaba o komisyon içerisinde değerlendirebilir miyiz? Onu da arz edecektim.

BAŞKAN – Olabilir.

HÜSEYİN AYGÜN (Devamla) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Arkadaşlar, tabii, bizim kurallara bağlı olarak çalışma zorunluluğumuz var. Yoksa burada kurallara bağlamazsak sabaha kadar bitiremeyiz. Hem İç Tüzük'ümüzde hem kendi kanunumuzda partilerin komisyonlarda güçleri oranında temsil edileceği çok açık bir şekilde yazılmış vaziyette. Dolayısıyla bunun dışında bir çalışma yöntemi olarak burada ancak uzlaşma komisyonu mantığıyla çalışmamız gerekir ki bir kişinin yarın farklı bir aykırı fikir ileri sürmesiyle veya farklı bir oy kullanmasıyla tamamen Komisyonumuzu tıkama durumuyla karşı karşıya kalabiliriz. Böyle bir çalışma sistemiyle de Komisyon yürüyemez çok açık bir şekilde. Dolayısıyla bu ya 5-2'yi Komisyonumuz kararlaştıracak ya da 4-3'ü kararlaştıracak ama benim kanaatim herkes bu komisyonlarda yer alsın. Komisyonlarımız çünkü çok ciddi konuları, toplumu ilgilendiren konuları gündemine alacak, öyle gözüküyor. Dolayısıyla herkesi kucaklayacak, kapsayacak bir yöntem izlemekte fayda var diye düşünüyorum.

Buyurun Sayın Şener.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum açıklamalarınız için.

Şimdi, ben komisyonların 7 kişiden oluşmasından yanayım. Şu sebepten: BDP temsilcisinin Komisyona katılıp katılmaması, Komisyonda temsil imkânı verilip verilmemesiyle doğru orantılı değildir. Komisyonda yer verilir, Komisyonun çalışmalarına katılıp katılmamak kendi tercihi olmalıdır bana göre. Mademki grubu var bir siyasi partinin, Barış ve Demokrasi Partisinin temsilcisinin bütün alt komisyonlarda olmasını talep ediyorum.

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Olmak istemezse ne yapacağız?

İHSAN ŞENER (Ordu) – Gelmemiş olur.

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Sayın Başkan, biraz önce siz de söylediniz, Mahmut Bey de söyledi, katı kurallara bağlamamız doğru değil. Tabii ki BDP’den gelen arkadaşımız da bu komisyonlarda olmalı ama bence şu da yanlış: Ayırılım, her seferinde soralım, katılacaksa yazalım, katılmayacaksa CHP’den 2 kişi yazalım değil. Komisyon üyesi arkadaşımız o toplantıda o gün olur, varsa elbette ki Komisyonun ortak kararı, istiyorsa, arzu ediyorsa katılır ama her seferinde kurulacak alt komisyonda burada yoksa, toplantıya katılmamışsa gıyabında sorup “Katılıyor musun, katılmıyor musun, ona göre CHP’den 2 ya da 1 yapacağız.” mantığı doğru değil. Komisyon toplantısına komisyon üyeleri katılmak durumundadır. BDP’den temsilci arkadaşımız buraya geldiğinde katılırsa zaten mesele yok, “Ben katılmak istiyorum.” derse katılır ama katılmıyorsa, o toplantıda yoksa o zaman biraz önce sizin de önerdiğiniz gibi mevcut katılan üyelere CHP’den 2, MHP’den 1, AKP’den 4 milletvekilimiz seçilir. Her seferinde “Toplantıda yoksa soracağız, katılmıyorsan CHP’den birisi olsun.” mantığı doğru değil. Mutlaka üye, gelmeli arkadaşımız, bu toplantıda olacaksa elbette herhâlde Komisyon üyelerinin hemen hepsinin ortak kararı BDP’nin de bu alt komisyonda temsil edilmesi, ben de aynı şeyi düşünüyorum. Ama gelmeyecekse, her seferinde sorarak yazılı-sözlü, “Geliyor musun, gelmiyor musun?” CHP’yi 2 ya da 2’ye göre ayarlamak bence doğru değil diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (İstanbul) – Usul tartışması açmak için bir on dakika ara verelim, arkadaşımızı arayalım, komisyonlardaki görüşünü soralım, bu şekilde devam edelim, bu tartışma da olmasın çünkü alt komisyonlarda sabit üye olması lazım. Belki arkadaşımız üç komisyona birden katılmayabilir, ikisine katılabilir veya birine katılabilir veya üçüne katılabilir. Görüşünü soralım, belki mazeretli gelmemiştir, ondan sonra devam edelim, çalışmalarımızı tamamlayalım bu şekilde.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Mazeretliyse bildirmesi lazım.

BAŞKAN – Arkadaşlar, şöyle yapalım: Bu seferlik kuralım, daha sonra zaten muhtemelen bir tutum belirleyecektir kendisi de. Bugünkü toplantı böyle devam etsin çünkü şimdi ara ver şey yap şimdi olmasın. Bence gündeme geçelim.

İlk önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına

3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun 5'inci maddesi e fıkrasına göre:

"İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek" İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun görevlerinden biridir. Komisyon kurulduğu günden bugüne kadar ceza infaz sisteminin işleyişindeki ihlal iddialarını, hem bireysel başvurular hem de yerinde denetimler aracılığıyla incelemiştir. İlk kez ceza infaz kurumu incelemesini 19 Mart 1991 tarihinde Bursa H Tipi Ceza İnfaz Kurumunda yapan Komisyon, bugüne kadar Türkiye'nin dört bir yanındaki ceza infaz kurumlarında inceleme yapmıştır. (Adana, Ankara, Antalya, Batman, Bursa, Bolu, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kırıkkale, Muş, Şanlıurfa, Tekirdağ, Tunceli, Van, Zonguldak) Yapılan incelemelerde genel olarak hükümlü ve tutukluların yaşam koşulları, sağlık koşulları ve idarenin mevzuata aykırı uygulamalar yapıp yapmadığı gözlemlenmiştir.

23'üncü dönemde önceki dönemlerde olduğu gibi sivil ceza infaz kurumlarında yapılan incelemeler öne çıkmakla birlikte, ilk kez askeri ceza infaz kurumlarında da inceleme yapılmıştır. Bu dönemde Adana, Tekirdağ, Edirne, Sincan, Kalecik, Metris, Bakırköy, Bandırma, Diyarbakır, Silivri, Erzurum, Batman, Van, Muş, Bolu ve İzmir'de bulunan toplam 24 adet sivil ceza infaz kurumunda ve 4 adet (Mamak, Hasdal, Eskişehir ve İzmir) askeri ceza infaz kurumunda inceleme yapılmıştır. Komisyon, incelenen ceza infaz kurumlarında sorunları tespit etmekle kalmamış, tespit edilen sorunların çözümü yönünde çalışmalara da katkıda bulunmuştur. Örneğin tutuklu ve hükümlülerin ziyaretçileriyle görüşmelerinde Türkçe'den başka dilde konuşabilmelerinin kolaylaştırılması hususunda ilerlemeler gerçekleştirilmiştir. 2009 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile; ilgilinin Türkçe bilmediğinin tespiti halinde Türkçe'den başka bir dilde konuşabilir hükmü yerine, ilgililerin Türkçe bilmediklerini beyan etmesinin yeterli olacağı hükmü getirilmiştir.

Ayrıca ceza infaz kurumlarından gelen şikâyetlerden en üst sıralarda olan sağlık sorununun çözümü için de büyük bir adım atılmıştır. Komisyonun hemen her ceza infaz kurumu incelenmesinde dile getirdiği sağlık sorunlarının çözümü için,

2009 yılında Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında "Ceza İnfaz Kurumlarındaki Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi hakkında Protokol" imzalanmıştır. Bu protokol doğrultusunda da 2010 yılında ilk ceza infaz kurumu hastanesi Sincan Ceza İnfaz Kurumu'nda kurulmuştur. Bu

konudaki diğerk bir gelişme de ceza infaz kurumlarında çalışan doktorların da döner sermayeden faydalandırılması ile bu kurumlardaki doktor sayısının artırılması olmuştur.

Sivil ceza infaz kurumlarından farklı olarak 23'üncü dönemde dört adet askeri ceza infaz kurumunda da inceleme yapılmıştır. İncelemeler sonucunda askeri cezaevlerinin sivil cezaevleriyle aynı şekilde yönetilmesi, mevzuatın uluslararası standartlarla uyumlaştırılması, cezaevleri arasında uygulamadaki ciddi farklılıklara son verilmesi, tek tip kıyafet uygulamasından vazgeçilmesi gibi tespit ve önerilerde bulunulmuştur.

Komisyonumuz yukarıda kısaca değinildiği üzere ceza infaz kurumu incelemeleri konusunda zengin bir birikime sahiptir ve bu konuda Adalet Bakanlığı ile uyumlu bir şekilde çalışmaktadır. Adalet Bakanlığı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun hem bireysel başvurulara hem yerinde incelemelere ilişkin irdelediği hususlara hassasiyetle yaklaşmaktadır. Komisyonumuz bu uyumlu çalışma ile birlikte ceza infaz sistemimizin daha iyi seviyelere ulaşmasına katkı sağlamaktadır. Komisyonumuzun 24. dönemde de bu çalışmalarına devam ederek sivil ve askeri ceza infaz kurumlarında müştereken inceleme yapmak amacıyla, 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun 6'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında Komisyona verilen alt komisyon kurma yetkisine istinaden, bir alt komisyon kurulmasını arz ve teklif ederim.

Murat Yıldırım

Çorum

BAŞKAN – Aynı yönde olan, Sivas Milletvekilimiz Sayın Malik Ecdar Özdemir'in önergesini okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına

Ülkemizde ceza ve tutukevlerinin kapasitelerinin çok üstünde tutuklu ve hükümlü barındırdıkları bilinmektedir.

Olumsuz cezaevi koşulları, kötü muamele, işkenceler ile hak ihlallerinin yaşandığına dair yoğun şikâyetler almaktayız.

23'üncü Dönemde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak ceza infaz kurumlarında inceleme yapılması amacıyla alt komisyon kurulmuş, 20'ye yakın cezaevinde incelemelerde bulunulmuş, her türlü işkence ve kötü muamelenin takibi, cezaevlerinin koşullarının iyileştirilmesi konusunda önemli çalışmalar yapmıştır.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak 24'üncü Dönemde de çalışmaların devam edebilmesi ve sorunları yerinde inceleyebilmesi için ceza infaz kurumlarında inceleme yapılması amacıyla alt komisyon kurulmasını saygılarımla arz ederim.

Malik Ecdar Özdemir

Sivas

BAŞKAN – Şimdi müzakereye açıyorum bu önereleri.

Sayın Aygün...

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Sayın Başkanım, çok olumlu bir teklif, biz de paylaşıyoruz. Cezaevlerinin, özellikle askerî cezaevlerinin denetimden irak olduğu, burada ihlallerin çok fazla olduğu, disiplin cezaları sonucu ölümler olduğu, cezaevinde ölümler olduğu basında sıkça yer alıyor.

Öte taraftan, bir Silivri hadisesi var, kamuoyunu meşgul ediyor. Bilinen şeyleri söylemeyeceğim. Sadece tek cümleyle, bu ara 500 civarında öğrenci cezaevlerinde tutuklu, Türkiye’deki genel bütün cezaevlerinde ve çoğunlukla bizim demokratik eylemler olarak gördüğümüz fiiller nedeniyle içeride bulunuyorlar. Tutuklu öğrenciler sorunu önümüzdeki dönemde daha fazla gündeme gelecek gibi görünüyor. Bizim haftaya açıklayacağımız bir rapora göre Sayın Başkanım, 20 civarında lise öğrencisi var bu 500 kişi içerisinde ve bunlar büyük oranda reşit değiller, büyüklerle aynı tutukevinde kalıyorlar, mahkûmlarla aynı ortamı paylaşıyorlar. Onları ıslah etmeyi amaçlayan ceza infazı aslında daha fazla suça itebiliyor, tırnak içinde. Dolayısıyla, bu Komisyon tutuklu öğrencilerle ilgili de muhakkak bir hassasiyet göstermelidir. Bunların öğrenci oluşları, ülkemizin geleceğini temsil edecekleri, yaşları, cezaevinde cinsel istismar da dâhil çeşitli haksızlıklara uğrayacakları düşünüldüğünde Komisyonun bu 24’üncü Dönemdeki yapacağı çalışmalardan birinin tutuklu öğrencilerle ilgili özel bir faaliyet olması gerektiği fikrindeyim. Bunu bütün üyelerin bilgilerine arz ederim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Aslında önerge sahiplerine ben birer cümleyle söz verecektim ama onu atladım.

Sayın Yıldırım, söz almak ister misiniz veya Sayın Özdemir?

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Ben de konuşacağım, evet.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Yıldırım.

MURAT YILDIRIM (Çorum) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; tabii, bu önergeyi verirken geçmiş dönemde çok ciddi bir çalışma yapıldı 23’üncü dönemde, burada Malik Bey’le beraberdik. Her türlü işkence, kötü muamele ve onur kırıcı olan tutum, davranışların sifra indirilmesi ve cezaevlerinin incelenmesiydi. Daha sonra askerî cezaevleri de incelendi, çocuk ıslah cezaevlerinde inceleme yapıldı. Sayın Aygün’ün de bahsettiği gibi gerçekten, bence çocuk ıslah evlerinin daha çok incelenmesi ve oralarda inceleme yapıp tespitlerin gündeme getirilmesi ve ilgili yerlere de bildirilmesi gerekir.

Tabii, önergede belirttiğimiz birkaç tane konu vardı. Bunlar: Telefonlarda ana dilde konuşma hakkının verilmesi, sağlık problemlerinin çözülmesi, kadınların cezaevlerindeki en çok sağlık problemleriyle ilgili sıkıntılarının olduğu. Diğer tarafta, askerî cezaevlerindeki tek tip kıyafetlerin

gerçekten sıkıntılı olduğunu gördük ve bunları önerdik. Ciddi bir çalışma yapıldı ancak en önemlisi, bu komisyonun kurulmasında, önleyici tedbirlerin alınması yönünde. Yani orada siz komisyonu kurduğunuzda bugün bütün cezaevlerinde bu duyuluyor. Oradaki mahkûmlar, oradaki tutuklular psikolojik olarak rahatladığı gibi personel de kendine çekidüzen veriyor. Bu açıdan incelenmesi gerekir diye düşünüyorum.

Yine, fiziki şartlarda çok ciddi sıkıntıları olan yerler geçen dönemde vardı, bunlar tespit edildi. Yoğunluk açısından yani cezaevlerinde kontenjanın 2 katı dolu olan yerler vardı. Bunlar tespit edildi, Bakanlığa bildirildi, yeni cezaevlerinin yapılmasına fırsat tanındı.

Yine, en önemlisi, 1980 ihtilalinden sonra ciddi manada kötü muamele ve işkenceyle ilgili yurt dışından gelip bizi inceleyen komisyonlar vardı ama artık şu anda tersine döndü. Geçen dönem cezaevleri alt komisyonu olarak biz yurt dışına incelemeye gittik. Belçika'da, Fransa'da ve Hollanda'da birçok yeri incelediğimizde Türkiye'nin fiziki şartlarda daha iyi olduğunu gördük ve işkence, kötü muamele ve onur kırıcı konularda sıfır tolerans noktasına geldiğini gördük. Bu sevindirici ancak elbette fiziki şartlarda olan sıkıntılar var ve varsa ki bireysel olan yerlerde bu incelemelerin devam edip bunların önüne geçilmesi gerekir diye düşünüyorum. Bu komisyonun kurulmasının da...

Tabii, arkadaşlarımda da söylediği gibi bu ihtisas komisyonu değil. Bu, insan hakları, insanların malı, canı, namusu, akli, fikri ve düşüncesi, yaşam tarzı... İnsanca yaşayabilecek şartların oluşturulması gerekir. Cezaevinde olan insanlar da devlete teslim olmuş insanlardır ve cezaevlerinde insanca yaşayabilecek hakların teminini ortaya koymamız gerekir diye düşünüyorum ve bu komisyonun kurulmasını teklif ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Sayın Özdemir...

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Murat Yıldırım'ın da söylediği gibi, geçen dört yıl boyunca biz alt komisyon olarak cezaevlerinde ciddi çalışmalar yaptık Sayın Başkanım. Bunların her birini rapor hâline getirdik. Takdir edersiniz, tabii, bizim yaptırım gücümüz yok komisyon olarak, bir kısım raporlarımız ilgili kurumlarda, bakanlıklarda dikkate alındı, belli iyileştirmeler yapıldı. Öncelikle şunu peşinen söylemem gerekiyor ki Sayın Başkanım, gerçekten, cezaevlerinin büyük çoğunluğu, yani çok az cezaevinin dışında, gördüğümüz cezaevlerinin hemen hemen hepsinde kapasitenin neredeyse 2 katı, yüzde 50, yüzde 60'ın üzerinde kapasite fazlalığı var. Birkaç cezaevinde, mesela Van M Tipi Cezaevinde, İzmir Buca Cezaevinde... Bugün bu toplantıya gelmeden önce seçim bölgem Sivas'taki Cezaevi Müdürüyle konuştum. 500 kapasiteli cezaevinde 850 kişi kalıyor. Takdir edersiniz ki bu

sayının artmış olması orada insanca yaşam haklarını da insandan uzaklaştırıyor. Yeterince sıcak su yok, yemek yok, barınma imkânı yok. Hatta hep birlikte gittik, Erzurum'daki H tipi cezaevinde -Murat Bey yanılıyorsam düzeltsin beni- yer yataklarında yatıyorlar Sayın Başkanım. Yani avlu olan yerde 20 kişi, 30 kişi battaniyeleri seriyor, orada yatıyorlar. Sabah kalktıklarında o battaniyeler toplanıyor, orada kahvaltı yapıyorlar.

Yine, Hüseyin Bey'in söylediği gibi, aslında çocuk tutukluların mutlaka ayrı bir cezaevinde olması gerekiyor. Yetişkinlerle aynı cezaevinde bulunuyor olmaları ayrı bir kusur, çok büyük bir eksiklik. İki: Genç yaşta çocuklar var, 10-15 kişilik koğuşlarda kalıyorlar. Bu genç tutuklular arasında kendi aralarında cinsel taciz söz konusu, kötü muamele söz konusu. Tutukluluğun asıl amacının kişinin topluma yeniden kazandırılması olması gerekirken tam tersine cezaevlerinde bu kötü koşullardan dolayı, cezaevine giren insanlar topluma kazandırılmak yerine geride topluma biraz güvenleri kalmışsa devlete ve topluma olan güvenlerini de kaybederek geri çıkıyorlar. O nedenle, cezaevleri çok önemli.

İşin bir başka tarafı var Sayın Başkanım. Tabii cezaevlerini inceleyelim. Geçen dönemde ısrarla söyledik, her talebimizde Anayasa'nın ilgili maddeleri önümüze getirilerek "Görülmekte olan davalara müdahale edemeyiz." denildi. Şimdi, İnsan Hakları Komisyonu olarak biz Sayın Cumhurbaşkanından tutun Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nda her seferinde söyleniyor olmasına rağmen, bugün Türkiye'de tutukluluğun giderek cezaya dönüşmüş olması konusunda Komisyon olarak biz bir tavır koyamayacaksak hangi alanda tavır koyacağız?

Biz geçen komisyon olarak gittik, her vesileyle gitmeye çalışıyorum. Samimiyetle, Sayın Başkanım, burada politika olsun diye söylemiyorum, gönül arzu ediyor ki her milletvekili arkadaşımız Silivri'deki görülen şu davaya bir kere olsun izleyici olarak gitsinler. Gerçekten, o davaların büyük çoğunluğu hukuki delilden yoksun. Âdeta orada hukukun ayaklar altına alındığı bir seremoni yaşanıyor, bir tiyatro yaşanıyor.

Basit bir örnek vereceğim Sayın Başkanım, basına yansımada. On beş gün önce bir kısım milletvekili arkadaşlarımızla gittik, Silivri'deki duruşmayı izliyoruz. Tesadüf oldu -Sivas Milletvekiliyim- o gün Sivas Ülkü Ocakları Eski Başkanının da -Ergenekon davasından tutuklu- çapraz sorgulaması var. Bir garabete örnek olsun diye söylüyorum. Şimdi, oradan buradan bir yığın soru sordu. Mahkeme Başkanının sorduğu soru şu: "MİT'ten tanıdığın var mı?" Adam diyor ki: "Hayır Hâkim Bey, olsa söylerim samimiyetle." "Bir kere daha düşün, MİT'ten cep telefonuyla görüştüğün hiç kimse yok mu, tanıdığın kimse yok mu?" diyor, ısrarla "Olsa söyleyeceğim Hâkim Bey." diyor. Hâkim, Mahkeme Başkanı, çok önemli delilmiş gibi -çünkü dosyada var bu, soruluyor- "Peki, senin evinde yapılan aramada ajandanda 'Mit ev', 'Mit cep' diye telefonlar var." diyor. Yani çok önemli bir delil sunmuş gibi adamı ilzam ediyor. Orada Mahkeme Başkanının ve milletvekili

olarak benim içinde bulunduğumuz durumu tarif edecek kelime bulamıyorum. Önce Mahkeme Başkanı utandı adamın cevabı karşısında. Dedi ki: “Hâkim Bey, burada ‘Mit’ diye yazılı olan Mustafa Mit. MHP’de Genel Merkez Yöneticisi ve Sivas’ta dört dönem milletvekili adayı olmuş, benim arkadaşım, onun adı.” Yani bir mahkemede bir iddia hazırlanırken... Oysa adamın 2002’den 2006’ya kadarki bütün telefonları dinlenmiş, eşiyile, çocuğuyla falanla filanla. Bunu dinleyen, bunu araştıran, iddianameyi kim hazırlıyorsa, polis mi, savcı mı, oradaki yazılı telefonun Mustafa Mit’e mi ait olduğunu, yoksa MİT’ten birine mi ait olduğunu araştırma gereği bile duymadan bu delil ve belge diye sunuluyorsa gerçekten orada trajikomik bir tiyatro oynanıyor. O nedenle, bu dönemde -geçmiş dönemde bunu fazlaca başaramadık Sayın Başkanım- yani bir taraftan cezaevlerini inceleyelim ama bir taraftan da bu yaşanan insan hak ve ihlallerini inceleyelim.

En önemli hak insan hakkı, yaşama hakkı ve özgürlük hakkıdır. Üç yıldan bu tarafa gazeteciler tutuklu, milletvekilleri tutuklu. Ben bir başka toplantıda yine söyledim, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarihinde hiçbir dönemde milletvekillerinin, seçilmiş milletvekillerinin katılmadığı Parlamento olmamıştır. Bir tek 4 Eylül Kongresi’nde kongreye davetli üyelerin bir kısmı o günkü ülkenin işgal altında olması gerekçesiyle katılamamış, bir kısmı da İstanbul Hükûmetinin baskısıyla katılamamıştı. Bunun dışında hiçbir dönemde halkın iradesiyle seçilmiş milletvekillerinin Parlamente’ye gelmesi engellenmemiştir ama bu dönemde böyle bir engelle karşı karşıyayız. Yani bunu geçmiş dönemde dilimizin döndüğü kadar anlatmaya çalıştık.

Başka konular var. Yani Avrupa Birliği’nin ilerleme raporu yayınlandı, Türkiye’deki durumun vahim olduğunu söylüyor. İlgili Bakan, âdeta alay edercesine... “İhlaller kaygı verici.” diyor Avrupa Birliği, Egemen Bağış “Türkiye en özgür dönemini yaşıyor.” diyor. Yani şimdi, bu konuda biz Komisyon olarak düşüncelerimizi ifade etmeyeceksek hangi alanda edeceğiz? Bugün 55’in üzerinde tutuklu gazeteci var, 503 tane öğrenci var. Bugün işte gazetelerde var, İstanbul Üniversitesinin açılışında 37 öğrenci gözaltında. “Parasız eğitim istiyorum.” diyen öğrenciler aylardır, yıllardır tutuklu.

Sayın Başkanım, samimiyle söylüyorum, birlikte gittik Murat Bey’le. Erzurum ya da Diyarbakır Cezaevindeydi, PKK’lı falan filan da değil, Trabzon üniversitesinden benim kızım yaşında kız çocukları orada sekiz aydır, dokuz aydır tutukluydu ya bir gösteride pankart açmış ya bildiri dağıtmış diye çalاکalem hazırlanan iddianameyle. “Yasa dışı terör örgütüne üye olmak, yardım ve yataklık yapmak” iddiasının bu kadar basit iddia olmaması gerekiyor. Biraz önce söylediğim gibi, “MİT’le görüşüyorsun.” iddiasında bulunan savcı zahmet edip o telefonun Mustafa Mit’e mi, yoksa MİT’te birisine mi ait olduğunu araştırmadan bu bir delilmiş, iddianameymiş gibi sunarsa ve bu davalar böyle devam ederse toplumun hukuka, demokrasiye güveni kaybolur. O nedenle biz bir taraftan cezaevine düşmüş, hükmü sabit olmuş insanların da insanca yaşama koşullarını araştıracağız

ama ondan öncesi insanların cezaevine düşmemesi, insanların hukuktan ve adalet dağıtımından uzaklaşmaması konusunda da çok ciddi çalışmamız gerektiğine ve birinci önceliğimizin bu olduğuna inanıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Akdağ...

ABDURRAHİM AKDAĞ (Mardin) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Tüm arkadaşları saygıyla selamlıyorum.

Seçim bölgem Mardin'den bazı kişilerin talepleriyle alakalı olarak aldığım bilgileri Komisyonumuzla paylaşmak istiyorum. Mardin Cezaevinde kapasitesinin çok üzerinde bir doluluk oranı var.

BAŞKAN – Sayın Akdağ, özür dilerim, belki müdahale edeceğim ama bu öneriler hakkında konuşacaksınız değil mi?

ABDURRAHİM AKDAĞ (Devamla) – Lehinde konuşacağım.

BAŞKAN – Lehinde ama “seçim bölgem” deyince başka konular aklıma geldi yani muhtemelen cezaevleriyle ilgilidir.

ABDURRAHİM AKDAĞ (Devamla) – Tabii, tabii.

BAŞKAN – Tamam.

Buyurun.

ABDURRAHİM AKDAĞ (Devamla) – Seçim bölgemde, Mardin'deki Cezaevinde tutuklu, hükümlü olanların ailelerinden gelen taleplerden edindiğim bilgiyi paylaşmak istiyorum Komisyonla. Kapasitenin çok üzerinde bir doluluk oranı var. Bu arada bazı nakiller gündeme geliyor. Tabii, malumunuz, her hükümlünün, her tutuklunun bir ailesi var, çocukları var. Bunların uzak yerlere nakilleri söz konusu. Dolayısıyla, o suç işlediği söylenen ya da mahkemece hükümlülüğü kesinleşenin yanında ailelerin de bir perişanlığı söz konusu. Âdeta bütün aile bir sıkıntıya maruz kalmakta, ziyaretlerin de periyotları açılmakta. Bu noktada birtakım sıkıntılar bize intikal etti. Bunu Komisyonumuzla paylaşmak istedim.

Bu arada, hükümlülerin ya da tutukluların nakilleri hususunda yapacağımız görüşmelerde daha yakın olabilecek, ailelerinin kendilerini ziyaret edebileceği yerlere nakilleriyle ilgili yapılacak nakilde hükümlünün de, tutuklunun da talebinin, görüşünün alınması hususunun uygun olacağını düşünüyorum. Dolayısıyla, daha da tekrar olmaması açısından diğer konulara girmeyeyim.

Böyle bir komisyonun kurulmasının yararlı olduğunu düşünüyorum. Teklif veren arkadaşlarımızı da Murat Bey'i de, Malik Bey'i de tebrik ediyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Gök, buyurun.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkanım, komisyonumuzun kurulması yerindedir. Ancak cezaevlerine düşen insanların, cezaevlerine giden süreci daha ilk başta karakollarda ve emniyette başlamaktadır ve buralarda da çok yaygın insan hakları ihlalleri söz konusudur. Sanırım komisyonumuz sadece tutuk ve cezaevlerindeki değil, tutukluluğa ve hükümlülüğe götüren sürecin ilk başlangıcı olan emniyet ve polis karakollarındaki hak ihlallerini de araştıracaktır, doğrusu da öyle olmalıdır.

BAŞKAN – Evet.

LEVENT GÖK (Devamla) – Bir kere onu bir belirtmeyi özellikle önem saydım.

Diğer bir konu, az önce Malik Bey'in de bahsettiği, tabii, insan hakları çok yaygın bir kavram. Adil yargılanma hakkı da bunun en önemli unsurlarından bir tanesi. Türkiye'de bugün yargılamalarda adaletten uzaklaşılması, adaletin geç tecelli etmesi ve tutukluluğun da artık bir cezaya dönüşmüş olması gerçeği karşısında İnsan Hakları Komisyonumuzun burada Türkiye'yi de sarsacak birtakım tespitler yapması gerekir. Sadece emniyetteki, cezaevlerindeki hak ihlallerinin yanında bizim alanımız her alanı ilgilendiren bir konum olmalıdır. Hak ihlalleri mahkemelerde de devam ediyor. Emniyette başlıyor, karakolda devam ediyor, mahkemelerde devam ediyor ve cezaevlerine kadar uzanan bir süreç, böyle yaygın bir süreç. Hatta tutukluların ve hükümlülerin cezaevine getirilirken ya da başka yerlere sevk edilirken ellerine takılan kelepçeler dahi artık Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından hak ihlali olarak değerlendirilmekte. Kelepçelerin dahi insan onuruna yakışır bir şekilde tutukluya ya da hükümlüye takılması gerektiği pek çok kararda belirtilmiştir. Bunlar üzerinde de durmamız gerektiğini düşünüyorum.

Yine, mahkemelerde özel hayatın gizliliği çok ağır bir şekilde ihlal ediliyor. İlgili ilgisiz herkesin telefon konuşmaları ya da ortam dinlemesiyle elde edilen konuşmalar medyada servis ediliyor. İnsanlar belki o olayla hiç ilgili değil, belki tesadüfen bir ortam dinlemesine ya da telefon dinlemesine takılıyorlar ama konuşmaları da deşifre oluyor ve insanların özel hayatına bu kadar müdahale edilen bir başka ülkenin de olmadığını düşünüyorum. Bu da çok ciddi bir ağır ihlaldir.

Son olarak, ben Meclisimiz tatil deyken Sincan Cezaevinde meydana gelen bir olaydan dolayı Adalet Bakanımızdan yazılı soru önergesiyle başvurduğum, Komisyonumuzu da bilgilendirmek isterim. Cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülere uygulanan kötü muameleler ne yazık ki basına yeteri kadar yansımıyor, duyurulmuyor ya da duyanlar da belki pek ilgi göstermiyor ama örneğin 20 Eylül 2011 tarihinde Sincan Kadın Cezaevinde 4 kadın tutuklu 30'a yakın gardiyan tarafından dövüldü. Bunların doktora gitme talepleri ancak avukatların yaptığı çabalar sonunda yerine getirildi. Aynı gün akşamı, gece yarısına doğru Sincan Devlet Hastanesine kelepçeler eşliğinde, çok şiddetli bir darba maruz

kalmış 4 bayan arkadaşımız... Ben isimlerini de size takdim edeceğim. Nehar Avcı, Diren Yağan, Didem Ezgi, Müzeyyen Çınar, Eda Dişkaya isimli kadın mahkûmlar...

BAŞKAN – Özür dilerim Sayın Gök, Komisyonumuza müracaatları var mı acaba bu arkadaşlarımızın?

LEVENT GÖK (Devamla) – Ben, özellikle, esasında soru önergesi verdikten sonra ailelerinden rica ettim yani “İnsan Hakları Komisyonuna siz başvurun, ben bunu elbette dile getireceğim.” diye ama Komisyonumuzu bu konuda bilgilendirmek istiyorum. Dövülen kadınlar Sincan Devlet Hastanesine gittikleri zaman doktor tarafından da muayene edilmediler, işin bir de başka bir vahim tarafı çıktı ortaya.

İşimiz zor, kolay değil. Eminim ki bu Komisyonumuz bütün bu tip olaylarda çok ciddi bir duyarlılık sergileyecek ve hepimiz ülkemizin demokratikleşmesine, insan hakları ihlallerinin en aza inmesine hatta hiç olmaması yolunda ciddi çabalar sarf edeceğiz.

Ben, bu duygularla kurulan komisyonun yerinde olduğunu düşünüyorum.

BAŞKAN – Sayın Tanrikulu...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Ben de öncelikle Komisyonun kurulmasına katkı sunan, geçmişte görev yapmış bütün milletvekillerimize, çalışanlara teşekkürlerimi sunuyorum.

Levent Bey söz etti, ben de ondan söz edecektim. Biz komisyon kurarken adımızla kendimizi sınırlamayalım, aynı zamanda adımıza ceza infaz kurumları ve yönetim merkezlerinde meydana gelen insan haklarını inceleme komisyonu adlı bir komisyon kuralım ve adımızı sınırlamayalım. Böyle bir sınırlama, aslında...

BAŞKAN – Bu ad birebir bizi sınırlamaz. Yani bizim bu konuda zaten öyle bir imkânımız, yetkimiz var. Yani diyelim ki bir gözaltı merkezine, bir karakola zaten gitme yetkileri var. Ama böyle de bir şey olursa onu yapabiliriz fakat sorun değil o konu.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Devamla) – Gözetim merkezleri dersek eğer, böylece yetkimiz en azından bizim muhataplarımız tarafından...

BAŞKAN – Bu hâliyle bile bizim komisyonumuzun yetkisi çok geniştir, vardır. Gözetim merkezlerine, ıslahevlerine de...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Devamla) – Yani muhataplarımız açısından da böyle bir isimlendirmede “gözetim merkezi” isminin de eklenmesinde bence yarar var, etkinlik bakımından da yarar var diye düşünüyorum. Komisyonumuzu kurarken bu şekilde kurarsak eğer daha yararlı olur.

İkinci olarak, beni aslında ilk okuduğum zaman da üzen bir durum vardı, bu durumu birkaç kez ifade etmiştim. Bu da Türkçeden başka dillerle ilgili kaydın ilerleme olarak gerekçeye yazılmış, bu konudaki bir görüşümü paylaşmak istiyorum.

Öncelikle yani bu gibi hususların bir ilerleme olarak kaydedilmesini ben insan olarak kabul etmiyorum. Yanlışlık vardır, bu yanlışlık giderilmiştir. Yani insanların ana dilleri... Ana dil temel bir haktır öncelikle. Ana dilleriyle iletişim kurmasının önündeki bir engel eğer o tarihe kadar var ise bu bir kusurdur, devlet bu kusurdan vazgeçmiştir. Dolayısıyla bunu bir ilerleme olarak kaydetmek ana dili Türkçeden başka olan yurttaşlarımız bakımından doğru bir şey değildir. Dolayısıyla bu türlü bir hakkın verilmesi de bir lütuf değildir. Bizim böyle bakmamız lazım. Cumhuriyet bugüne kadar yanlış yapmıştır, doğru yapmamıştır. Bu yanlışın da İnsan Hakları Komisyonu farkına varmıştır, gidermiştir. Dolayısıyla yani bunları ilerleme olarak kaydetmek, cumhuriyetin ana dili farklı olan yurttaşları bakımından doğru algılamalara neden olmamaktadır.

Ayrıca, bu genelgede şöyle çok yanlış bir düzenleme var, bu düzenlemeye dikkat çekmek istiyorum ikinci genelgede. Şimdi birinci genelgede yurttaşların ana dili karakollar vasıtasıyla araştırılıyordu. İşte polis gönderiliyordu. İşte, bakın Türkçe biliyor mu bilmiyor mu falan diye son derece rencide edici bir durumdu. Bu durumun farkına varıldı ve bu durum ortadan kaldırıldı, ikinci genelgeyle ortadan kaldırıldı. Fakat ikinci genelgeyle kaldırıldığı zaman da düzenlemeye şu hüküm eklendi “Beyanına göre, beyan ettiği diliyle konuşmasına izin verilir ancak konuşmasının içeriğinde daha sonra suç unsuru olduğu saptanan bir şey varsa bir daha o dilde görüşme yapması yasaklanır, izin verilmez.” Şimdi, bu son derece yanlış, insan haklarına aykırı. İnsanın ana diliyle, onuruyla oynanan bir yaklaşım. Adalet Bakanlığının da bu genelgeyi bu şekilde düzeltmesi lazım. Örnek vereceğim daha iyi anlaşılması bakımından.

Mesela, Türkçe bir konuşma yapıyor cezaevindeki bir tutuklu veya hükümlü. Annesine diyor ki “İşte şurada bir kitap var, bu kitabı gidip saklar mısın?” Hani kitap suç aracı ya şimdi. “Bunu saklar mısın?” dedi, buna herhangi bir şey yok. Yani suç olabilir o kitabın kendisi, suç olabilir veya örneği daha da ileri götürelim. Bir tabanca işte, “Şurada şu alet var, git sakla.” bunu dese yani Türkçeyi yasaklayacak mıyız yani herhangi bir biçimde? Türkçe bir daha konuşamazsın mı diyeceğiz? Yani ana dilini kesecek miyiz, dilini kesecek miyiz? Bir daha telefonla konuşmasına...

BAŞKAN – Komisyonun yapacağı çok iş var.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Devamla) – Bir daha konuşmasına izin mi vermeyeceğiz? Ama aynı konuşmayı Kürtçe yaparsa eğer veya başka bir dilde yaparsa, Çerkezce yaparsa “Anne, şunu işte götür, bir yere bırak.” dese -yani suç aletini saklama- bir daha o dilde annesiyle veya babasıyla konuşmasına izin vermeyeceğiz. Böyle bir mantıkla kaleme alınmış ikinci genelge. Dolayısıyla bu son derece yanlış. Eğer suç varsa yani devletin ilgili birimi gider, o suçun gereğini yerine getirir ve suçla ilgili bir soruşturma yapar. Fakat dille ilgili... Yani dolayısıyla Türkçeden başka bir dili, ana dili bir suç aracı olarak görme, suç dili olarak görme yaklaşımının sonucudur. Komisyon ilerleme kaydetmiştir, çalışmayla bir ilerleme kaydetmiştir, ama aynı zamanda

da çok yanlış bir zihniyet ikinci genelgeye, düzeltilen genelgeye yansımıştır. Komisyonumuz, bir yazıyla bunun en yakın zamanda düzeltilmesini Adalet Bakanlığında istemelidir. Böyle bir dilin yasaklanması, konuşmanın yasaklanması ayıbına son verilmelidir.

Benim başka notlarım da var ama kısa keseyim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederiz.

Zaten alt komisyonda uzun uzun tartışılacak bu konular.

Sayın Bostancı.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Teşekkür ediyorum.

Hapishane meselesi önemli. Burada kaç kişi acaba hapishaneden geçti bilmiyorum, ama herhâlde hapishaneyi görenler vardır. Ben de bir yıl 12 Eylül döneminde Mamak Cezaevi'nde kalmıştım, dolayısıyla hapishanenin içine dair de fikirleri olan, pratiği olan birisiyim. Aynı zamanda cezalandırmanın uzun tarihine ilişkin, mesleğim gereği çok çeşitli okumalar yaptım.

Hapishane 16'ncı yüzyılda icat edilen bir cezalandırma biçimi. Gerçi ondan sonraki dönemlerde de bir ceza usulü olarak...

Bir yere bağlayacağım Hocam, niçin bu Komisyona ihtiyaç var, müesses yapının üzerinde bir supervisor olarak İnsan Hakları Komisyonunun niye bu fonksiyonu yerine getirmesi gerekir, ona dair bir anlatım için, yoksa yüzyılları uzun uzun anlatacak değilim.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Yok, sadece 16'ncı yüzyıldan önce de vardı, çok işkenceler vardı.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Hayır, hayır, hapishane 16'ncı yüzyıldan sonra ortaya çıkan bir uygulama, insanları toplama ve bir cezalandırma usulü olarak kapatma dediğimiz uygulama 16'ncı yüzyıldan sonra ortaya çıktı ve ondan önce tabii, ağırlıklı olarak cezalandırma daha çok bedensel eza ve cefa üzerine yapılan bir iştir, kolunu kanadını keserler, döverler, kırbaçlarlar vesaire vesaire. Gerçi daha sonraki yüzyıllarda da bu tür uygulamalar yapılmış.

Hapishane marifetiyle insanlar cezalandırılmaya çalışılırken, maksat o geleneksel eza ve cefanın devamı olarak hapishanenin kullanılması mıdır, yoksa yine bu işin arka planında dile getirilen hapishane marifetiyle yeniden sosyalleşme sağlanması ve kişinin topluma kazandırılması mıdır? Bu ikisi birbirinden son derece farklı uygulamaları, pratikleri ve yaklaşımları getiriyor ve pratikte devletlerin tarihine bakıldığında bu iki yaklaşımın birbirine karıştığı görülüyor, yani bir sosyalleşme aracı olarak hapishanenin kullanılması yahut da eza ve cefa unsuru olarak hapishanenin kullanılması.

Sosyal psikolojide şöyle bir deney vardır. Mahkûm ve gardiyan deneyi. Burada bilenler vardır muhakkak. Deney üç haftalık bir deney olarak planlanıyor. Bir grup mahkûm olacak, bir grup gardiyan olacak, üç hafta içerisinde bütünüyle mahkûmluğun ve gardiyanlığın bütün kuralları ifa

edilecek, herhangi bir itiraz dile gelmeyecek, her şey çok gerçek olacak. Deney başlıyor, üç hafta sürmüyor, ilk hafta içinde gardiyan olarak seçilenler hakikaten çok gerçekten gardiyan oluyorlar ve yine diğer denek grubuna karşı yaptıkları uygulamalar marifetiyle deneyin daha fazla sürmesine mâni oluyorlar.

İşin bürokratik uygulamasına, insanın bir cezalandırma mekanizmasının parçası olarak kendini görmesi ve buradan birtakım pratikler üretmesine, kişisel birçok eksikliğin telafi edilmesine yönelik çok çeşitli uygulamaların cezaevlerinde var olduğunu unutmamak gerekiyor. Bunların bir kısmını tabii ki bürokratik kılıflara, yasalara, yönetmeliklere sığdırmak ve bunun üzerinden götürmek de mümkün olabilir. O yüzden müesses yapının uygulamasının dışında temel eksenini insan hakları olan bir komisyonun, cezaevlerinde bir supervisor olarak inceleme yapması, oradaki hak ihlallerine ilişkin, mutlak surette işin tabiatından kaynaklanan, bir kötülük olarak, falan devlet filan devlet, onun yaptığı özel uygulamalar değil, ama işin tabiatından kaynaklanan hak ihlallerine yönelik çalışmalar yapması, bunu tespit etmesi ve hapisane şartlarını iyileştirmeye dönük uygulamalar getirmesi, önerilerde bulunması çok yerindedir.

Bir diğer husus, esasen her yapılacak çalışmanın sınırlanması gerekir. İnsan hakları tabiatıyla her şeyle ilişkilidir. Biz bu ilişkiyi takip etmeye kalktığımızda, âdeta bütün komisyonları ilga edip, her komisyonun yerine onların görev alanlarına dalacak şekilde insan haklarına ilişkili hâle getirebiliriz, ama bu hâle getirdiğimizde de bu defa kendi işimizi yapmakta, asıl odaklandığımız konuyu verimli bir şekilde sonuca götürmekte zorlanırsınız. Eğer bütün faaliyetleri aynı kabın içine doldurursak, hakikaten orada bir nitelik kaybı, orada sınırların belirsizliği, hangi yöntemle nereye varmak istediğimize ilişkin bir anlam bulanıklığı ortaya çıkar, o yüzden bu sınırlama işini iyi yapmak gerektiğini düşünürüm.

Mesela biraz önce arkadaşların ifade ettiği ve esasen buradaki müzakerelerin ötesinde her düzeydeki müzakerelere konu olan, dile getirilen, kamusal alanda da tartışılan Ergenekon tutukluları, onların tutukluluk hâllerinin artık bir cezaya dönüştüğü değerlendirilmesi, bizim Komisyonumuzun ilgisi alanı içinde midir? Bunu bir soru işareti olarak düşünürüm, çünkü eğer biz bunu kendi ilgi alanımızın içine alırsak, çeşitli hukuk komisyonlarının, bu konuları inceleyecek diğer komisyonların alanına da girmiş oluruz diye bir endişe taşıyım. Eğer biz şu önerge marifetiyle hapisanelerdeki insanların yaşadıkları şartlara, orada uygulanan resmî, gayriresmî ceza usullerine, yönetmelik haricî birtakım pratiklere, insanın onuruna yakışmayan kimi cezalandırma biçimlerine ilişkin bir dikkatle çalışacak ve buna yönelik bir faaliyet yerine getireceksek, bunun, zaten, hem önergenin sınırları dâhilinde bir iş olduğunu hem de yargılamaya dair konuları buna katarsak, şu sınırlandırdığımız alana ilişkin işi verimli bir şekilde yapamayacağımızı düşünürüm.

Dolayısıyla, bir kanaat olarak zikredilen konuların tabii ki tartışılması, müzakere edilmesi, hukuka konu olması, Mecliste gündeme gelmesi -dün de vardı galiba, bir araştırma inceleme

komisyonu kurulmasına yönelik bir teklif vardı- bunların hepsi muhakkak yapılır, konuşulur, tartışılır, ama biz eğer burada şu önerge marifetiyle hapisanedeki şartlara ilişkin bir çalışma yapacaksak, bunun sınırlarını çizme konusunda lütfen dikkatli olalım. Bu işi çok politik spekülasyon hâline getirecek ve bizi en temeldeki hapisanedeki insanların haklarına ilişkin çalışmadan alıkoyacak birtakım eklemeler yapmama konusunda bir dikkat taşımamız gerektiğini düşünürüm.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Halaçoğlu.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, az önce Naci Beyin söylediklerini belli bir ölçüde söyleyecektim. Şu yönüyle katılıyorum: Bir komisyon kurulduğu zaman çok yönlü değil, belli bir yere odaklanmasında fayda var, ama bu kapsam içerisine karakollardaki durumlarda girecek olursa çok daha verimli bir şekilde işleyebilir diye düşünüyorum, ama tabii biz İnsan Hakları Komisyonuysak, o zaman bazı şeylere çok dikkat etmemiz gerekiyor. İnsan hakları gerçekten çok geniş bir alan ve bu alanın içerisine de yani telefon dinlemeleri dâhil olmak üzere, mahkemelere belki gözlemci göndermek dâhil olmak üzere pek çok konu bizim çalışma alanımız içerisine girer diye düşünüyorum.

Bakın, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 11'inci maddesinde, kendisini savunmadan hiç kimsenin mahkûm edilemeyeceği, mahkûm edilmeden de hiçbir kimsenin suçlu addedilemeyeceği ifade edilir.

Eğer Türkiye insan hakları konusunda evrensel bir konuma gelmek istiyorsa bunlara dikkat etmesi gerekir ki şu şekilde söylemek istiyorum, mahkûm edilmemiş insanların veya iddianamede yer verilen birtakım suçların basın yoluyla bütün insanlara, Türkiye'deki halka duyurulması bir insan hakları ihlalidir. Bu konuda da yani basına bu şekilde intikal eden ve basın aracılığıyla insanları, en azından mahkûm edilmeden düşüncelerde mahkûm etmeye kalkışılan konulara bile bizim müdahale etme hakkımız vardır diye düşünüyorum. Yani basının bu konudaki yanlış değerlendirmelerine bile bizim müdahale etme hakkımız vardır, çünkü buna hiçbir basının da hakkı yoktur. Mahkûm edilmemiş insanın mahkûm şekle sokması kabul edilemez, çünkü mahkûm ile tutuklu birbirinden farklı kelimelerdir, kavramlardır. Mahkûm, artık -doğrudur veya yanlıştır- mahkeme tarafından bir kişinin suçlu addedilmesi anlamına gelir, o konuda verilmiş karar anlamına gelir, ama tutuklu, henüz o kararın verilmediği, insanların kendisini savunma haklarının devam ettiği ve mahkemenin devam ettiği bir süreç içerisindeki insanlardır, ama bu insanların tıpkı mahkûm edilmiş gibi herhangi bir basın yoluyla o şekle sokulması da kabul edilemez, bu da insan hakları ihlalidir.

Dolayısıyla, ben şöyle diyorum: Bu önergenin karakolları da kapsayacak şekilde bir çerçeve içerisine oturtulması, ama buna bağlı olarak ayrı bir komisyonun, az önce Ergenekon dâhil olmak üzere, değişik bu türden mahkemelerdeki ihlalleri de incelemesi gerektiğini, ayrıca mahkemelerde

iddia edilen telefon dinlemelerinin bile bizim araştırma sahamız içerisinde yer almak suretiyle ayrı bir komisyonda bunların incelenmesinin çok daha verimli olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Özdemir size söz vereceğim.

Evet, arkadaşlar, değerli üyelerimiz; ben konuşmacıların sözüne çok sık müdahale eden bir başkan olmak istemiyorum. Dolayısıyla, arkadaşlarımız elbette burada fikirlerini açıkça söyleyecekler, ama sözlerimin başında da söylemişim, yani bu Komisyonun veyahut Yasama Meclisimizin de uyması gereken kurallar var. Bir karar alırken veya bir işlem yaparken bunlara uymak zorunda.

Bakın, çok sık konuşuluyor, ama Anayasa'nın 138'inci maddesi çok açık. "Yargı, mahkemelerin alanına giren bir konuda Yasama Meclisinde görüşme yapılamaz, karar alınamaz, müzakere yapılamaz." diyor.

Şimdi, elbette bazı kanunlardan kaynaklanan sorunlar varsa biz bunları müzakere edebiliriz, ama artık bir yargılama konusu alanına gelmiş, adamın tahliye edilip edilmeyeceği konusu veya bir yargıcın bir oradaki tutukluya veya yargılanan kişiye ne sorduğunu çok fazla burada müzakere edersek, o zaman hakikaten yaptığımız konudan uzaklaşırız. Elbette arkadaşlarımız burada zaman zaman görüşlerini zikredecekler, ben buna saygı duyuyorum, ama bunu bir karar hâline dönüştürmemiz veya bununla ilgili bir komisyon kurmamız, "Hadi gidelim, bakalım." yargının faaliyetlerini denetler anlamına gelecek birtakım işlemler içerisine girmemiz söz konusu olamaz.

Ben sadece bu kısa açıklamayı bir uyarı olarak sundum.

Şimdi Sayın Özdemir'e söz veriyorum.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Bununla ilgili benim bir şey söylemem gerekiyor yalnız, benim söylediğim farklı bir şey.

BAŞKAN – Hocam, size cevap olsun diye söylemedim konuyu, ben genel olarak söyledim, lütfen bunu böyle anlayın.

Ve şunu da söyleyeyim, artık kifayeti müzakereye doğru yaklaşıyoruz, yavaş yavaş bu konuyu oylamaya doğru gidiyoruz, sözlerimizi buna bağlarsak.

Evet, buyurun.

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Sayın Başkan, biraz önceki konuşmamda bir endişemi dile getirmiştik, henüz daha konuşmamız biter bitmez, bu endişeye hem de Sayın Naci Bostancı Hocamızın üstüne basıyor olması beni gerçekten olumsuz etkiledi. Geçen Komisyonunda biz Hocamı dinlemiştik, Sayın Halaçoğlu'nun söylediği gibi başka bir alt komisyon oluşturmuştuk, "Basın Yoluyla İşlenen İnsan Hak ve İhlalleri" diye. İşte, mahkemelerde iddianameler, daha sanığın avukatına ulaşmayan iddianameler bir kısım basın aracılığıyla çarşaf çarşaf yayınlandı. Tutuklanan insanların tutuklanma biçimleri yanlış, gecenin saat 4'ünde, 5'inde insanın onurunu kıracak bir şekilde, rencide

edecek şekilde ensesine basılarak karakola götürülüyor olması bir insan hakkı ihlaliydi ve henüz hakkında daha neyle suçlandığı belli olmayan, iddianame düzenlenmemişken bile bu insanların basın yoluyla sürekli gösterilmesi ve sanki potansiyel suçluymuş gibi suçlu ilan ediliyor olması, bunlar insan hakkı ihlali değil de nedir? Hocama katılmıyorum.

Biz geçen dönem gittik Sayın Başkanım. Cezaevindeki çoğu tutuklu bunları bize sorduğunda, yani usulsüz, haksız yargılandığından, uzun tutukluluk sürecinden şikâyet ettiğinde zaman zaman biz de şu savunmayı yaptık: “Biz onlara karışmıyoruz, biz İnsan Hakları Komisyonu üyesiyiz, cezaevleri koşullarını...” O zaman çok sık söylenmişti, bir mahkûm bize aynen şöyle söylemişti: “O zaman komisyonunuzun adını değiştirin, İnsan Hakları Komisyonu yapmayın, Cezaevlerinin Fiziki Koşullarını Araştırma Komisyonu yapın.” dedi. Böyle bir şey olabilir mi? Yani gideceğiz, adam tutuklu orada, aylardır, yıllardır tutuklu ve doğal savunma hakkı elinden alınmış bir yığın insan var, biz onlara gideceğiz, “Cezaevinde suyun akıyor mu, haftada kaç gün banyo yapıyorsun, yemeğin yeterli mi?” Belki bu sorular da önemli ama, bence İnsan Hakları Komisyonunun sınırı ya da kurulacak cezaevi komisyonunun görev sınırı, “Orada sıcak suyun var mı, kaç kişi yatıyorsun, kaloriferin yanıyor mu?” dan ibaret olmamalı. Hele hele bunu çok değerli bir hocamızın, önem verdiğim bir hocamızın bu komisyonun görevini bu şekilde sınırlandırmayı tarif ediyor olması beni üzdü.

Sayın Başkanım, bu komisyonda her şeyi konuşacağız. Bakın, gazetelere bakıyoruz, bir ilçe millî eğitim müdürü genelge yayınlıyor. Öğretmenler, önce öğrenciler arasında, sonra dönüştürüyor bunu, düzeltme yapayım derken daha da batırıyor, öğretmenin öğrenciye yaklaşma mesafesi 1 metre olmalı. Bunun neresi demokrasi, neresi hukuk, neresi adalet? Bunu burada konuşmayacaksak nerede konuşacağız? Böyle bir keyfîlik olabilir mi?

Yine geçen dönemdeydi -o zaman biz sınırlayacaksak bunları- Sayın Murat Beyle birlikte gittik, İstanbul’da Ali Kul, çok programlı lisede öğretmen, bir öğretmen öğrencisine, ramazanda oruç tutmuyorsun diye, sen Alevisin diye hakaret etmiş, dayak atmıştı. Bunu incelemeyecek miyiz? Bu Komisyonun gündemi, konusu değil mi bunlar?

Biraz önce söylediğim gibi, bu ilçe millî eğitim müdürünün bu tavrını biz bu Komisyonda konuşmayacaksak nerede konuşacağız? Böyle bir anlayış olabilir mi?

O nedenle, ben ısrarla söyledim, geçen dönemde hâkim olan bu anlayış inşallah bu dönemde İnsan Hakları Komisyonuna hâkim olmaz temennisinde bulundum. İşin acı tarafı, bir hocamız tarafından bunun yeniden, yani Komisyon cezaevlerinin koşullarını incelesin, görülmekte olan mahkemelere müdahil olmasın savunmasının bir üniversite hocamız tarafından söylenmiş olması beni incitti gerçekten.

Bir şey daha Sayın Başkanım, bir önerim sadece, bunun dışında, geçen yıl Adalet Bakanlığı bir genelge yayınladı, iş genelgelerden açılmışken. O genelgeden önce, en azından İnsan Hakları Komisyonu üyesi milletvekillerinin istedikleri cezaevinde istedikleri incelemeyi yapma şansları vardı. Biz bunu yaşadık. Komisyon üyesi olarak gittiğimizde bizi dış kapıda karşılayan cezaevinin birinci müdürü, yetkilileri, bir başka vesileyle tek milletvekili olarak gittiğimizde, komisyon üyesiyim dediğinizde cezaevine almıyorlar. Bu doğru değil. Adalet Bakanlığının bu genelgesinin yeniden düzeltilmesi gerekiyor, en azından İnsan Hakları Komisyonu üyesi milletvekilleri istediği cezaevine istediği zaman gidip istediği tutuklu ve hükümlüyle görüşmesi yeniden serbest bırakılmalıdır diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederim.

Hocam sırayla gidelim, karşılıklı olmasın ve yavaş yavaş sözlerimizi toparlayalım arkadaşlar, çünkü daha ağır konular var gündemimizde.

Buyurun.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, ben çok kısa bir şey söylemek istiyorum Nuri Beyin sözlerine ek olarak.

Şimdi, bu tutukluluk sürelerinin uzaması bizi niçin ilgilendiriyor biliyor musunuz? 2010 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurulardan dolayı -aklımda kaldığı kadarıyla söylüyorum, yanılabilirim- Türkiye, 100'e yakın davada tutuklamaların süresinin amacını aştığından dolayı mahkûm edilmiştir. Yani işin bir de uluslararası boyutu vardır. Tutukluluk süresinin uzunluğundan dolayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuran kişiler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Türkiye'yi mahkûm ettirmektedir. Şimdi bu devleti de ilgilendiren bir konu. Yani bir yandan içerideki kişiyi ilgilendirdiği gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararlar, devletimizin cebinden de mahkemelerdeki bu yanlış uygulamalardan dolayı para çıkıyor. İşte, sizin vergilerinizden toplanan, bizim vergilerimizden toplanan paralarla bir de biz boş yere de para ödüyoruz, bir de böyle bir durum var. O nedenle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki bu durumu önlemek açısından da bu durumun önemli olduğunu düşünüyorum.

Dikkatinize sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Şimdi, tabii, burada Hocam dedi, evet, yani bizim belli sınırlarımız var ama bizim sınırimız insan. İnsanın olduğu her yerde eğer bir hak ihlali varsa, tabii sınır orada insan hakkının başladığı

yerden insanın bittiği yere kadar, hatta ölü hakkına saygı gösterme amacıyla dahi bu görevimiz devam ediyor.

Tabii bu görevimiz varken, bunu ancak ne yapabiliriz, bunu rapor hâline, yasama faaliyeti yapıyoruz, bu yasama faaliyeti çerçevesinde bunu kanunlaştırabilir miyiz kanunlaştıramaz mıyız, bunun alt zemini ve örnek gösterme açısından tabii bu yapılıyor. Yani burada Değerli Başkanın bahsettiği şekilde, Anayasa'nın 138'inci maddesinde anlamında, biz, hiçbir mahkemeye talimat, telkin veya görüş bildirme anlamında değil tabii ki bu, yani bu en azından yapılacak olan yasal mevzuatın yapılması açısından, Parlamento'ya yol göstereceği anlamında veya bir rehber anlamında, altyapısında böyle raporların olmasında fayda var tabii ki.

Şimdi, mahkemelerde görülmekte olan davalarla ilgili, değerli arkadaşlar, tutuklu gidiyor, aşağı yukarı beş altı saat aç karnına orada ifade vermeden bekliyor. Şimdi aç karnına hangimiz beş altı saat ayakta kalıp gidip sağlıklı bir ifade verebiliriz? Yani bu görülen davalar tabii ki.

BAŞKAN – Çok haklısınız.

MALİK ECİDER ÖZDEMİR (Sivas) – Üç gün, üç gün!

MAHMUT TANAL (İstanbul) – İki, burada içimizde hukukçu arkadaşlarımız var değerli arkadaşlar -ben hiç isim telaffuz etmeyeceğim- şimdi, bazı mahkemelerimizde gidiyorsunuz, sizin nüfus cüzdanınızı alıyorlar arkadaşlar, size kart veriyorlar ve sizin o aradan GBT'nizi yapıyorlar. Yahu, bir insan hakkı ihlali değil mi? Ben karakola mı gidiyorum, bu mahkeme halka açıktır, alenidir, ben mahkemeye mi gidiyorum?

Üç, bazı mahkemeler -yani yaşadım, hatta geçen hafta bir eyleme de ben katıldım- iki öğrenci tutuklu, çocuklar gelip arkadaşlarının duruşmasını izlemek istiyor, aileler ve yakınları, "Cumhuriyet başsavcısının talimatı almayın dediler." Ben görüşüm başsavcıyla, hatta Adalet Bakanlığının da görüşü alınması gerekir şeklinde, yasa, Anayasa 141 açık, başsavcı "alın" dedi, bunun üzerine emniyet amiri geldi, başsavcıya "Efendim, alınır ve içeride olaylar olursa biz sorumlu değiliz, bu riski ben üstüme almıyorum, siz alıyorsanız hadi ben içeri alıyorum." dedi. Bakın, birebir yaşadığım hadise. Başsavcı onun üzerine yine bu insanları içeri almadı, duruşmanın aleniyet ilkesi ihlal edildi. Bu bir hak ihlali. Bunun üzerine şüpheli vekilleri, sanık vekilleri mahkeme başkanına hitaben dediler ki: "Efendim, bakın, bizim tutuklu yakınları, yani bu en doğal hakkı, insani hakkı dışarıda bekliyorlar, lütfen onları içeri alırmısınız." O iki tane öğrenci olayında. İçeri aldılar, yargılama o şekilde devam etti değerli arkadaşlar.

Tabii, diyeceksiniz efendim kötü örnekler. Doğru, kötü örnekler, bu şekilde emsal oluyor, çoğalıyor. Yani bu anlamda, biz yargılaması devam eden mahkemelere baskı anlamında değil tabii, o sınırları buradaki tüm arkadaşlarımız onu bilebilecek konumda diye düşünüyorum, o şekildeyiz hep birlikte, yani o hassasiyeti hep birlikte göstereceğiz. Yani bu anlamda bence gerekli.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Sayın Halaçoğlu, lütfen kısa olarak, çünkü bunu kararlaştıralım...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Sayın Başkanım, gerçekten iyi bir iş yapmak istiyorsak ki öyle olduğunu düşünüyorum. Şimdi, burada yabancı değişik kurumlar mahkemeleri izlemek için geliyorlar biliyorsunuz. Benim buradaki önerim, herhangi bir şekilde mahkemeye müdahale değil, mahkemeyi izleme şeklinde söylüyorum. Bakın, bu bugün meydana gelmiş olay değil, Osmanlı Döneminde de vardı. Mahkemelerde -Naci Hoca muhakkak bilecektir- “Şuhudul Hâl” adı altında o bölgede güvenilir insanlardan meydana gelmiş mahkemeyi izleme komisyonu vardı. Bunlar her şeriyeye sicilinin altında isimlerde kayıtlıdır. Yani bu mahkemeyi doğrudan doğruya izler, mahkemenin işleyip işlemediğiyle ilgili orada onay verir. Şimdi, bu tabii bir şeydir. Bakın, aynı görevi bugün İnsan Hakları Komisyonu yerine getirmek zorundadır. Yani bu aynı zamanda otokontrol sistemidir ve karşımızdaki de insandır, bizim gibi mahkemeyi yönetenler de insandır. Şimdi böyle bir izleme komisyonu adı altında gördüğünüzde ben daha adil olacaklarına inanıyorum. Dolayısıyla, biz sadece bunu yapalım diyorum.

İkincisi de basın meselesi gerçekten önemli. Bakın, ayyuka çıktı, hiç kimse artık buna güvenmiyor. Aslında gerçekten yapılması hâlinde çok faydalı olacağını düşündüğüm bir husus var bu konuda. Eğer İnsan Hakları Komisyonuna basını uyarma veyahut da bu konuda gerekiyorsa dava açma yetkisi basına, o ihlal edilen insan adına hatta, basına mahkeme açma yetkisi verilecek olursa, eminim basın da kendisine çekidüzen verecektir, çünkü buna gerçekten hakları yoktur, kim olursa olsun yoktur.

Dolayısıyla, bu konuda ciddi olarak bir değerlendirme yapalım, gerekiyorsa yeni bir önergeyle bunları gündeme getirelim, hep beraber imzalayalım bunu da, tek bir grubun vermiş olduğunu da düşünmeyelim, samimi olarak söylüyorum, bu Türkiye'nin en büyük ayıplarından bir tanesidir. Bunu düzene sokalım. Benim söylemek istediğim buydu.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Bostancı...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Teşekkür ediyorum.

Malik Beye ve arkadaşlara çok teşekkür ediyorum. Tabii şunu görüyorum, kısa konuşmak bir hüner işi, biz hocalar uzun konuşmaya alıştığımız için meramımızı ancak birkaç saatte anlatabiliyoruz galiba, o yüzden 16'ncı yüzyıldan başlamışım, kısa konuşunca da yanlış anlaşılmaya açık oluyor.

Benim söylemek istediğim şu: Yaptığımız bir çalışmayı sınırlamak önemli. Biz ceza ve infaz kurumlarına ilişkin bir çalışma yapıyorsak ve önerge bununla ilgiliyse, bunun sınırını iyi çizmemiz gerekir. Öte yandan bu tutukluluk hâllerinin cezaya dönüştürülme meselesi, bu önerge çerçevesinde görülebilir bir iş değil.

Ayrıca, yine benim şahsi kanaatim, bu komisyondan ziyade başka komisyonlar var, orada da arkadaşlar var, Adalet Komisyonu var, oralarda konuşulup tartışılabilir, belki oralarda komisyonlar kurularak çalıştırılabilir konulardır, onların takdirine.

Diğer taraftan, bu soruşturma sürecinde medya marifetiyle özel hayatların deşifre edilmesine dair herhangi bir şey söylemedim, tabii Malik Bey oradan bana bir eleştiri ifade etti. Buna ilişkin bir önerge de getirilebilir, bu da konuşulabilir, tartışılabilir. Hakikaten kitle iletişim araçları sebebiyle özel hayatın kamusal hayatın birbirine karıştığı, özellikle bu soruşturma süreçlerinde insanların bütün hikâyelerinin ortaya döküldüğü ve burada birtakım hak ihlallerinin yaşandığı muhakkaktır, ama bu tür çalışmaları yapmak için belki şu önerge çerçevesinde her türlü çağrışımı dile getirmek yerine bunlar ayrı bir önerge olarak buraya getirilirse zannediyorum onu ayrıca müzakere ederiz.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, değerli üyelerimiz, gerçekten faydalı bir müzakere oldu.

Şimdi, Sayın Murat Yıldırım'ın ve Sayın Malik Özdemir'in önermelerini birlikte oyluyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yine Komisyonumuzun 7 kişi şeklinde kurulmasını, artık bunu oylamaya gerek yok bu şekilde kabul etti Komisyonumuz.

Üyeler konusunda, toplantının sonunda mı verirsiniz, yoksa şimdi mi?

Evet, AK PARTİ'den bir teklif var, Sayın Murat Yıldırım, Sayın Abdurrahim Akdağ, Sayın Ahmet Salih Dal, Sayın Kerim Yıldız.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Bizden Atila Kaya, İstanbul Milletvekilimiz.

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Sayın Başkanım, Cumhuriyet Halk Partisinden Malik Ecdar Özdemir ve Sayın Levent Gök.

BAŞKAN – Yalnız, şimdi, Malik Bey...

LEVENT GÖK (Ankara) – O zaman şöyle yapacağız Başkanım, eğer Ertuğrul Kürkçü şey yaparsa ben onu ayarlarım.

BAŞKAN – Tamam, şimdilik biz Ertuğrul Beyi yazalım...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Ama Sayın Başkanım, bundan sonra da katılırsa...

BAŞKAN – Evet, bunu başlangıçta konuşacağız, bu ilk toplantı.

Arkadaşlar, şöyle bir şey oldu, yine bilgi vereyim. Sayın Kürkçü'nün henüz daha ne danışmanı ne de sekreteri var, daha kuramamıştı sistemini, grubuna biz bildirdik, grubu ona bilgi verecekti, belki de böyle bir iletişim sorunu da olmuş olabilir, bundan sonra ben toplantıdan önce kendisiyle bizzat görüşeceğim, onun fikrine göre de oluşturacağız durumumuzu.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şöyle yapalım efendim, biz ikimiz girmiş olalım da Ertuğrul Bey girerse ben çekilirim.

BAŞKAN – Ertuğrul Kürkçü dedik.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, şimdi biz ikimiz bulunalım da Ertuğrul Bey girerse ben çekileceğim. Biz teşekkürlerimizi yapalım, çünkü şu anda yok burada.

BAŞKAN – Levent Bey, bunu böyle kuralım bu sefer, yani bakın ilk başlangıçta böyle bir görüntü vermiş olalım, bu önemli. Gelmezse, bir dahaki hafta muhtemelen başka konularda bir şey yapacağız, o zaman...

LEVENT GÖK (Ankara) – Ben tam tersine Komisyona kolaylık olsun diye söylüyorum.

BAŞKAN – Nasıl olsa bir temsilciniz olacak, Malik Bey zaten on kişiye bedel.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bizden yana bir sıkıntı yok efendim, yani nezaketli davranıyoruz, ben çekilirim diyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

O zaman gündemimizin üçüncü maddesine geçiyoruz.

Ankara milletvekilimiz Sayın Ülker Güzel ve diğer milletvekilimiz Sayın Oya Eronat'ın aile içi şiddetle ilgili alt komisyon kurulması hakkında önergesi.

Değerli üyeler, bu son zamanlarda kamuoyunu çok meşgul eden bir husus. Bu konuda önerge verdikleri için ben arkadaşlarımızı tebrik ediyorum. Aslında Meclisimizde bundan önce çok çalışmalar yapıldı bu konuda. Önergede de bahsedilmiş. Daha önce Genel Kurul kararıyla bir araştırma komisyonu kuruldu, onun raporu var, çok detaylı bir rapor. Bunun yanı sıra, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun yapmış olduğu bir çalışma var. O da son derece detaylı bir çalışma. Bugünlerde yine basınımız da bu konunun üzerinde duruyor, bu konuyu gündeme taşıdı. Biz basınımıza teşekkür ediyoruz bu konuyu gündeme taşıdığı için ama maalesef bu arada bir görüntü bizi çok yaraladı, yüreğimizi dağladı âdeta. Kadının hakkını savunuyor görüntüsüyle kadının arkadan bıçaklanma görüntüsünü çok açık bir şekilde manşetten verilmesi gerçekten bizleri çok üzdü. O fail kadını belki bir sefer arkadan hançerlemişti ama o gazete 250 bin baskısıyla birlikte 250 bin sefer muhtemelen kadını arkadan hançerledi. Dolayısıyla, basını da bu çerçevede sorumluluğa davet ediyoruz. Kadını savunuyor görüntüsü altında reyting olsun diye bu tür görüntüler vermesini de, tabii, Komisyon Başkanı olarak ben arzu etmiyorum, hatta kınıyorum.

Şimdi önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığına

Aile İçi Şiddetle İlgili Alt Komisyon Kurulmasına Hakkında Önerge

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından 1948 yılında hazırlanan ve 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda da kabul edilen 30 maddelik bir bildiridir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ise herkesin hayat hakkını koruma altına almıştır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ise, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklamış ve bir takım yaptırımlar getirmiştir.

Uluslararası bu düzenlemelere ülkemiz katılım sağlamış ve namus suçlarının kadına karşı şiddet kapsamında değerlendirilmesini taahhüt etmiştir.

Ayrıca Anayasamızda kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip oldukları düzenlenmiş ve ayrıca "milletlerarası antlaşmaların kanun hükmünde" olduğu hükme bağlanmıştır.

Söz konusu ulusal ve uluslararası düzenlemelere rağmen, aile içi şiddet dünyanın her bölgesinde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir sorun olarak devam etmektedir.

Aile içinde özellikle kadına yönelik şiddet, kadınları en temel insani haklarından mahrum etmekte, akıl ve ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu durumda söz konusu tahribatı toplum açısından değerlendirdiğimizde; konunun önemli bir sosyal problem arz ettiğini görmekteyiz.

Ülkemizde, kadınların aile içinde ve sosyal hayatta uğradıkları çeşitli ayrımcılıkları ve bu ayrımcılığın meydana getirdiği problemlere eğilen ve politika üreten kanun ile yetkilendirilmiş devlet kurumları bulunmaktadır.

22. yasama dönemi içerisinde, töre ve namus cinayetleri ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun raporu Genel Kurulda görüşülmüştür. Anılan Komisyon, araştırma konusu hakkında bilgi edinmek üzere akademisyenler, ilgili kamu ve özel kuruluş temsilcileri, baro temsilcileri, medya kuruluşları, UNICEF ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla (STK'lar) toplantılar düzenlemiştir. Ayrıca Komisyon il dışında da incelemelerde bulunmuş, İstanbul, Şanlıurfa, Diyarbakır, Trabzon, Rize ve Batman illerini ziyaret ederek Valilik bünyesinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve üniversite temsilcilerinin bulunduğu toplantılara katılmış, ilde bulunan ceza infaz kurumları, kadın sığınma evleri ve mağdur ailelerle görüşmüştür. Komisyon 11/10/2005 tarihinden itibaren 4 aylık bir sürede çalışmalarını tamamlamıştır.

Raporda öncelikle ulusal ve uluslararası mevzuat bilgilerine değinilmiş, ardından kadına yönelik şiddetin nedenleri, sonuçları, ülkemizde ve dünyadaki durumu ve çözüm önerileri belirtilmiştir. Yapılan toplantılarda edinilen bilgiler ışığında konunun teorik yönü, yapılan araştırmalar ve istatistiki bilgiler çerçevesinde anlatılmıştır. Yine, kadın ve çocuğa yönelik şiddet ve namus cinayetleri konusunda kamu kurumları, belediyeler, STK'lar ve üniversiteler tarafından yapılan önleyici çalışmalar ve il dışında yapılan incelemelerin bulguları da ele alınmıştır.

Araştırma Komisyonunun raporunda yer alan tespit ve öneriler Başbakanlık tarafından dikkate alınarak bu konuda alınacak önlemlere ilişkin önerilere ve bundan sorumlu kuruluşların tespitine ilişkin bir genelge yayımlanmıştır. (2006/17)

Bilindiği gibi, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu 24 Mart 2009 tarihinde kurulmuştur. Komisyonun ilk çalışmaları arasında, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde mevzuattaki ve uygulamadaki noksanlıkların tespitine ilişkin kurulan alt komisyon yer almaktadır. 14/10/2009 tarihli toplantıda kurulan komisyon çalışmalarını tamamlayarak raporunu Temmuz 2010 tarihinde Komisyona sunmuştur.

Anılan Komisyon çalışmaları kapsamında ilgili uzmanları dinlemiş, Ankara içerisinde kadın sığınma evlerini ziyaret etmiş ve böylece mevzuat ve uygulamadaki eksiklikleri tespit etmeye çalışmıştır. Raporun sonuç bölümünde yer alan tespit ve öneriler oldukça kapsamlıdır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bu eksiklikleri gidermek adına yeni bir kanun tasarısı taslağı üzerinde çalışmakta olup bu kapsamda ilgili taraflarla görüşmelerini sürdürmektedir. Tasarının, yeni dönemde görüşülmesi planlanan ilk yasama çalışmaları arasında olacağı basınla paylaşılmıştır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu çalışmaları kapsamında, her türlü şiddet, kötü muamele ve işkence ile ceza ve tutuklevleri ile ilgili sorunların incelenmesi amacıyla kurulan bir alt komisyon 23. dönem ikinci yasama yılında Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuş ve raporunu yayınlamıştır. Yine 23. dönem üçüncü yasama yılı içerisinde aynı komisyon çalışmaları kapsamında Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunu ziyaret ederek raporunu hazırlamıştır.

Bununla birlikte, aile bireyleri içinde özellikle kadınların en temel haklarını kullanamamalarına neden olan şiddete maruz kalma gerçeği İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından bugüne kadar kapsamlı bir çalışmayla ele alınmamıştır. Ancak, özellikle son dönemde artan sayılarda aile içi şiddet mağduriyetine ilişkin yazılı ve görsel basında yer alan haberler, bu konuda sessiz kalınamayacak bir durumla karşı karşıya olduğumuzu ve Komisyonumuzun görevi gereği bu konuyu ele alması gerektiğini hatırlatmıştır.

Kadına karşı şiddetle mücadelenin hukuki, sosyolojik, psikolojik, idari uygulama gibi farklı boyutları bulunmaktadır. Son yıllarda, özellikle yukarıda ele alınan çalışmaların da etkisiyle mevzuat açısından iyileştirici düzenlemeler yapılmış olsa da bu konuda hâlâ eksiklikler olduğu bilinmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de, 9/6/2009 tarihli *Opuz v. Türkiye* kararı ile Türkiye'yi, aile içi şiddeti engelleyemediği ve kadına karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli önlemleri hayata geçirmediği gerekçesiyle tazminata mahkûm etmiştir. Bu kararda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin yaşama hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı ve ayrımcılık yasağı konusundaki maddelerinin ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Kararın içeriğinde özellikle, başvurucunun yetkili devlet

mercilerine (kolluk kuvvetleri, savcılık gibi) şikâyetle bulunmasına rağmen anılan makamların başvuruçunun annesini ve kendisini, annesinin ölümü ve kendisinin kötü muameleye maruz kalmasıyla sonuçlanan aile içi şiddetten korumak konusunda başarısızlığına vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda, Komisyonumuza yapılan çeşitli başvurularda da benzer şikâyetler yer almaktadır.

Kadınların karşı karşıya olduğu aile içi şiddet ve sonrasında devlet korumasının yetersizliği ile alınması planlanan önlemler bir arada düşünüldüğünde Komisyonumuzun bu alanda 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu uyarınca çalışma yapması konuya katkı sağlaması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda; hukuki alt yapının incelenmesi, yeni yasal düzenlemelerin takibi, kolluk kuvvetleri ve kadın sığınma evlerine gibi şiddet mağduru aile bireylerini korumakla yükümlü devlet mekanizmalarının denetlenmesi amacıyla 3686 sayılı Kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca bir alt komisyon kurulmasını saygılarımla arz ederim.

Oya Eronat

Ülker Güzel

Diyarbakır

Ankara

BAŞKAN – Değerli üyelerimiz, ben önerge hakkında öncelikle önerge sahiplerine söz vereceğim ama şimdi arkadaşlarımız bir haber getirdiler, gerçekten son derece üzüntü verici. Biraz önce size bilgi sunduğum Uğur Kantar rahmetli olmuş. Kendisine Allah'tan rahmet diliyoruz, ailesine de başsağlığı diliyoruz ve bu olayın inşallah bir daha son olmasını da arzu ediyoruz. Son derece üzüntülü, trajik bir olay tabii.

Sayın Güzel.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım; öncelikle şunu belirterek sözlerime başlamak istiyorum: İnsan Hakları Komisyonunun bir üyesi olmak gerçekten benim için bir gurur ve şereftir. Ancak böyle bir komisyonda kadının aile içinde şiddetinden dolayı bir alt komisyon kurmak ve bu konulardaki problemleri inceleme konusunda gerçekten böyle bir teklifin verilmesinden duyduğum üzüntüyü belirterek sözlerime başlamak istiyorum. Tabii, böyle bir toplum problemini, sosyal problemi çok çeşitli kanunlar ve çeşitli düzenlemelerle, gerek uluslararası gerekse ülke içindeki düzenlemelerle bir noktaya getirip ve bu haklara sahip çıkmak gibi bazı sonuçlara gelinmiş ve uygulamaları hepimiz görüyoruz. Biraz önce de arkadaşımız okumuş olduğu bu dilekçede bunu açıkça belirtmiş oldu. Fakat bu acı gerçek, uygulamada, kadınların toplum içinde karşılaştığı bu şiddetin önünü kesememiştir. Bu acı gerçeğin şiddetin dünyanın her yerinde sınır, cinsiyet, milliyet farkı gözetmeden, ataerkil ve hiyerarşik toplum yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Toplumun ekonomik, tarihî ve kültürel yapısına göre de farklılık arz eden bu uygulamaların aile ve toplum kaynaklı beslendiği görülmektedir. Ben bu konuda sizlerle çok fazla durumu açıklayıcı ve sizi rahatsız edeceğini düşündüğüm noktalara girmeden, sadece ne gibi tedbirler alınırsa bu konularda neler

yapılabilir düşüncelerimi belirtip Komisyonun kurulmasındaki faydaları ileride birlikte yapacağımız çalışmalarla düzenleyeceğimizi düşünüyorum. Aile içinde kişinin, özellikle kadının barınma, beslenme, bakım, ekonomik güç ve güvence konusuyla birlikte, akıl, beden ve ruh sağlığı eğitiminin temin edilerek saygın bir kişilik kazandırılması gerektiği düşüncesindeyim. Toplum içinde ise doğru analiz ve tespitlerin yapılması gerekiyor. Örf, adet ve geleneklere saygınlığın artırılması gerekiyor. Basın ve medya kuruluşlarının, biraz önce de görüştük, doğru ve etkin kullanımında çok fayda olduğu düşüncesindeyim. Toplumda zihniyet değişiminin sağlanması, sosyal, kültürel çalışmaların tamamlanmasında faydalı olabilir. Problemin kaynağına inilerek sebep-sonuç ilişkilerinin değerlendirilmesi gerekir. Toplum fertlerinin eğitimi en önemli konular olmalıdır. Ancak, aile içinde görülen bu problemde sadece kadının eğitiminin yaygınlaştırılması ve bazı önlemlerin alınması yeterli midir? Bence erkeklerin eğitiminin de sağlanması gereklidir ve bir insan olarak vicdan, ahlak, akıl, mantık, adalet, hak ve hukuk kavramlarının benimsetilmesi gerekir. Bu da alınan terbiye ve karakterle çok yakından ilgilidir diye düşünüyorum. Aile içi şiddet konusunda 23'üncü dönemde kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan komisyonun, alt komisyonun çalışmaları tamamlanmış ve çok faydalı düzenlemeler getirildiği görülmüştür. Ancak, bu düzenlemelerin yanında 24'üncü Dönem çalışmalarımızın da İnsan Hakları Komisyonumuza bağlı olarak bir alt komisyon kurulmasında bir fayda olacağı düşüncesiyle görüşlerimi ifade eder, hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Sayın Eronat.

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Önce hayırlı, uğurlu olsun diyorum Komisyonumuz. Ben vekil olmadan önce İnsan Hakları Komisyonlarına baktığımda hep kavga gürültü görüyordum. Bugün böyle, Allah nazardan saklasın, her şey çok güzel gidiyor, neticede asgari müştereklerde de, yukarı müştereklerde de insan haklarını konuşuyoruz. Bu konuda hiçbir tartışma çıkacağına inanmıyorum.

Kadınlarla ilgili ben sabah daha taze bir haber, Figen hanımın boşanmak istediği için kocası tarafından öldürüldüğünü haberlerde dinledim. Şimdi, üzülüm diyemeyeceğim artık her şeye o kadar çok üzüldük ki kadınların öldürülmesi vakayı adiyeden oldu diyorum. Ama en büyük sorunu da gene kadınlarda gördüğümü de açıkça söylemeliyim. Çünkü neticede de erkekleri de anneler yetiştiriyor. Bu konuda annelerin eğitilmesi gerektiğine inanıyorum. Tabii alt komisyon kurulduğunda bunlar konuşulacaktır ama demokrasiden bahsediyoruz, bence ülkeler demokrat olmaz, bence demokrasi insanların içinde olması gereken bir şey. Aile içinde demokrasi yoksa zaten ülkeye demokrasiyi getirdim deseniz de demokrasi gelmiyor. Önce erkeklerin demokrasiye inanması lazım. Özur diliyorum, ben sizleri tenzih ediyorum, inanmadığınızı kastetmiyorum ama bunu içselleştirmeleri gerekiyor. Kadın bu feodalitedeki başlık parasının da “kadın benim malımdır” anlayışını sürdürdüğüne inanıyorum. Bir de şöyle bir şey var: Basına çok büyük görev düştüğüne inanıyorum. Başlık atılıyor:

“Namus Cinayeti” Şimdi, kadın erkeğin namusu değildir. Bir defa bunu söylemek isterim. Kadının zaten kendine ait bir namusu yok mudur ki kadın erkeğin namusu oluyor. Bunu anlamakta zorlanıyorum. Biz kadınlar namusumuzu kendimiz için koruruz, erkekler için korumayız. Tabii ki geleneklerimize, göreneklerimize, törelerimize bağlıyız ama şu namusundur, namusunu koru, bu benim namusumdur cümlelerinin basından da, erkek lügatından da, hepimizin lügatından da çıkarılması gerektiğine inanıyorum. Zaten alt komisyonlarda görüşülür, kabul edilir umarım.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Sağ olun, biz teşekkür ederiz.

Sayın Şener.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım; bu teklif tabii ki olumlu bir teklif alt komisyon kurulması teklifi. Ancak başlıkla metin arasında tam bir uyum yok. Şu sebepten: Burada aile içi şiddet öne çıkarılıyor Komisyon kurulmasıyla ilgili ama metni okuduğumuzda sadece kadına karşı şiddet öne çıkarılıyor. Hâlbuki, şimdi, kadınların da şiddet kullandıkları, çocukların da şiddet kullandıkları, dedelerin de, babaların da şiddet kullandıkları bir açık şey. Ben tutanaklara geçmesi bakımından söylüyorum. Aile içi şiddet deyince yalnızca kadına uygulanan şiddetin algılanmaması gerekir. Yani, dolayısıyla, bunu da kapsayacak biçimde komisyon çalışmalarını yürütmesi gerekir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Değerli Başkan, değerli arkadaşlar; ben de evet başlık kısmında başlığı düzeltirsek daha geniş olur. Yani, aile kavramı dar bir kavram. Boşanmış olan eşler aile kavramının içerisine girmiyor tabii ki. Tabii ki Anayasa'nın 41'inci maddesi uyarınca Türk toplumunun temelidir aile. Aynı zamanda “Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” Son fıkra 41. Burada yürekten katılıyorum iki arkadaşımıza ama beni bağışlasınlar iki arkadaşımız, başlığı şu şekilde genişletirsek daha rahat amacına hizmet etmiş oluruz diye düşünüyorum: “Kadına ve aile bireylerine yönelik ve kamu kurum ve kuruluşları ile özel işletmelerdeki eşitsizlikler ve şiddetle ilgili alt komisyon” şeklinde düzeltirsek daha iyi olur. Nedir bu aynı zamanda? Kadın sadece ailede şiddete uğramıyor ki, işyerinde de uğruyor. Ben avukatım, eşim avukat benim. Ben yanımda çalışan sekreteri ve yanımda çalışan avukatı görmemek için şu uzun boyda kitap önüme koyarsam, sekreter arkadaş da karşımda olsa, kadın sekreter olsa benim onu görmek istememem veya işyerinde onu görmek istememem de bir şiddettir değerli arkadaşlar. Yani, bu açıdan, mümkünse, gerçekten eğer biz amacına yönelik bu çalışmayı yapacak isek, bu alt komisyonun isminin bu şekilde geniş tutulmasında yarar var.

İki: Değerli iki milletvekili arkadaşım beni yine bağışlasınlar, gerekçenin ikinci sayfasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Bu bakanlık aile değil, kadından sorumlu. O isim belki yanlışlıkla geçmiş olabilir, bağışlasınlar beni. Bunu da bu şekilde düzeltirsek. Çünkü burada bizim mevcut olan kadın ve şiddetle ilgili...

BAŞKAN – Kanun hükmünde kararnameyle “aile” olarak değişti.

MAHMUT TANAL (Devamlı) – Kanun hükmünde kararnameyle öyle mi değişti? O da yanlış. O zaman iki sefer değişti demek ki. İşte, bu kadar hızlı bir vaziyette. Şimdi, burada, tasarıyla ilgili değerli arkadaşlar, kadınla ilgili tasarıya bilmiyorum bakabildiniz mi? Biraz da orada koruma anlamında geniş kapsamlı bakılıyor. Burada aile kavramını kullanırsak tasarımı daha daraltmış oluruz. Kadını o zaman bence sırf aile bireylerini korumuş oluruz. Diğer kadınımızı korumamış olacağız. Bu başlığı geniş tutmakta fayda var. Bu şekilde düzeltirsek sevinirim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Pakdil.

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) – Sayın Başkan, saygıdeğer arkadaşlar; öncelikle bu yasama döneminin Komisyonumuz için hayırlar getirmesini diliyorum.

Türk toplumu açısından tabii ki aile -diğer toplumlarda olduğu gibi- son derece önemlidir. Şimdi, burada, aile bir kadınla bir erkekten teşekkül ediyor. Diğer bir kısım Batılıların ortaya koyduğu bir kısım hususlar var, gerçi onlara girmiyorum ama genel itibarıyla kabul edilen bir yaklaşım. Dolayısıyla, bir tarafta kadınlarımız, erkeklerimiz var ve bir aileyi müştereken kuruyoruz. Kadın ve erkek birbirine karşı olan insanlar değil. Yani birinin cinsiyeti kadın, birinin ki erkek. Yani biz birbirimize karşı değiliz. Şimdi, toplumda çok değişik bir yargı oluşmaya başlıyor. Bu nedenle aileyi müştereken korumamız gerekiyor. Çocuklarımızla birlikte korumamız gerekiyor. Nihayetinde çocuklar da cinsiyet olarak ya kız oluyor yahut erkek oluyor ama nihayetinde onlar da ileride bu aileyi ortaya çıkarmak, teşekkül ettirmekte bir görev ifa ediyor. Onlar olmadan aile teşekkül etmiyor. Bu bakımdan, benim söylemek istediğim husus, ailenin korunması esas olmalıdır, aile korunmalıdır, aile birliği korunmalıdır. Eğer bu aile birliğini dağıtıp başka bir kısım hâle dönüştürecek olursak toplumun geleceği açısından çok ciddi sorunlar ortaya çıkar. Burada tabii ki eğitimin son derece önemi vardır. Bir kısım şeyler, bakıyorum ben, en ufak bir şey olduğu zaman teklifler geliyor, tasarılar geliyor. Yani, yasa çıkararak bu işlerin hepsini önleme imkânımız bizim yok. Mesela cinayet işlemenin bir suç olduğunu herkes biliyor ama cinayetler önlenmiyor. Veya bir kısım insanlara onların hoşlanmayacağı şekilde hakaretimiz ifadelerde bulunmak yasak. Örf olarak da yasak, yasal olarak da, işte burada avukat arkadaşlarımız var, bu bir suç. Ama bunu işlemekten insanlar niye vazgeçmiyor? Niye bundan kaçınmıyor? Ortaya çıkan tablo niye böyle vahim bir tablo oluyor? Demek ki burada bizim bir eksikliğimiz var, bir eğitim eksikliğimiz var. Yani, hem annenin hem babanın hem çocukların,

nihayetinde onlar da birer anne ve baba olacaklar, eğitilmesi lazım. Burada tek ayakla bir işi yönetmek mümkün değildir.

Dediğimiz gibi, geçen gün bir arkadaşımız anlatıyor mesela, “Uçakta geliyoruz.” diyor, “Bir hanım kocasını yumrukluyor.” diyor. Evet, çakıyor duluğuna, duluğuna, Anadolu tabiriyle. “‘Yapma, etme.’ diyor adam, yok, kadıncağыз ha babam, de babam vuruyor.” diyor. Yaşayan bir arkadaşımız, milletvekili arkadaşımız anlattı. Şunun için söylemek istiyorum: Bu taciz denen, sıkıntı denen şeyler tek taraflı olan bir şeyler değil. O bakımdan aileyi bütün olarak ele alarak değerlendirmek lazım. Sadece yasal bir kısım yaptırımlarla bunun önüne geçmemiz o anlamda mümkün değil. Eğer biz toplum olarak, bir insan olarak birbirimizi karşılıklı sevgi, saygıyla kabul etmiyorsak bunun önüne geçmek çok zor. Nihayetinde annemiz var, en sevdiğimiz varlığımız. Annemiz ne? Kadın. Babamız var, kız çocukları için düşünelim, o da erkek. Yani, burada biz birbirimizin karşıtı değiliz. Bir sevgi yumağı içerisinde bu işleri halletmemiz lazım. Eğer bunu bu şekilde halledemediysek çok farklı şeyler olabilir. Yani, kız çocuklarına karşı belirli bir kısım yaptırımlar uygulayan anneler yok mu bu toplumlarda? Var. Bunların kabul edilebilmesi mümkün mü? Mümkün değil. Veya babaların aynı şekilde suça teşvik ettiği erkek çocukları veya hiç o tabiri bile kullanmak istemiyorum, kız çocuklarını yönlendirdiği bir kısım şeyler yok mu? Var. O hâlde aileyi müştereken kadın ve erkek olarak ele alıp birbirinin karşıtı gibi değerlendirmeden bu sorunları gidermemiz lazım. Yani, şiddet, kim yaparsa yapsın... Bazen çocuklar da annelerine, babalarına şiddet uyguluyor. Yani, suçu işleyen kişi kadın veya erkek olsun, çocuk olsun, mazur görülmez. Şimdi birileri birilerini suça teşvik ediyor. Tamam. Dedik ki: “Reşit olmadı, ıslahevlerine alınsın.” Ama insanları yakma noktasına gelmiş olan bir çocuk. Tamam, çocuk, eyvallah, ama bu fiili yapan her şeyiyle tespit ettik ki bir çocuk. Şimdi, bu suçu işliyorsa, orada başka bir çocuğu yakarak öldürüyorsa veya başka bir kısım hâller oluyorsa veya başka bir kısım davranışlarda bulunuyorsa, “Sen çocuksun mazur görüldün.” anlamında değildir, o zaman onun da ıslahı gerekir, onun da yapılması gerekir. Bu olay Komisyonun tabii ki arkadaşlarımızın verdiği teklif o anlamda olumlu. Ama topyekûn olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile Bakanlığı erkek ve kadınların müştereken bakanlığıdır, sadece cinsiyetin bir kısmının veya kadınların bakanlığı falan değildir. Eğer sadece kadınların olursa zaten aile yuvasını dağıtırız, kendi adıma, geleneklerimiz itibarıyla, yetişme tarzımız itibarıyla, bu memleketin gerçeği itibarıyla aile müessesesinin özellikle korunması gerektiği noktasındaki fikrimi ifade ediyorum. İnşallah kurulacak komisyon da bu anlamda çalışmalar yapar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Erdem.

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; olayı bir bütün olarak ele almanın daha doğru bir yaklaşım olacağını düşünüyorum. Doğrusu toplumsal bir travma yaşıyoruz ve ciddi anlamda yeni alınan tedbirler her gün bir başka boşluğu beraberinde getiriyor ve insanımız dünden bugüne gerçek anlamda yaşama hakkından ve şiddete maruz olmaktan bir şekilde kurtulamıyor. Ben olayı bir bütün olarak düşündüğümüzde, konuyu aileyle bağlantılı hâle getirmenin, Sayın Pakdil'in de ifade ettiği gibi, daha doğru olacağını düşünüyorum ve şiddete maruz kalan sadece kadınlar değil, erkekler de, çocuklar da, yaşlılar da bir şekilde bizim toplumsal bütünlüğümüzün bütün bireylerinin toplumsal travmanın tesirinde kalarak bu şiddete maruz olduklarını düşünüyorum. Nasıl oldu da dünden bugüne ana cennet ayaklarının altında olanken, baş tacı iken öldürülen, linç edilen, sokaklara taşınan bir varlık hâline getirilebildi. Siz az önce çok güzel ifade ettiniz, bunda kadınların da katkısı var mı? Bir şekilde eğittikleri çocuklarla kendi geleceklerini mi hazırlıyorlar? Bunu da bir şekilde düşünmemiz lazım diye düşünüyorum. Ben olayın yasal tedbirlerden ziyade eğitim faaliyetleriyle önlenmesinin daha yararlı olacağını düşünüyorum. Eğer biz çocuklarımıza dünden bugüne bizi kutlu bir aile ortamı içerisinde huzurlu kılan nedenlerden, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, özgürlük vesaire gibi içi boş kavramlarla bir şekilde uzaklaştırmaya kalkarsak insanın kendisinden kaynaklanan dinamikleri devre dışı bırakacak ve kemoterapi almış bir hasta durumuna düşüreceğiz diye üzülüyorum. Dolayısıyla, şiddetin önlenmesinde herkese bir polis dikemeyecek, herkese bir koruma imkânı veremeyecek isek, ki kaldı ki bunun da ne kadar yararlı olduğu maalesef görülüyor. Bu bağlamda, ben olayın bir şekilde eğitim alanıyla doğrudan alakalandırılması gerektiğini düşünüyorum. Medya, az önce ifade edildi, reklamın iyisi, kötüsü olmaz kabul edilen bu unsur, kadına şiddet uygulamasının medyaya taşınmasından bu tarafa güya onun aleyhine kamuoyu oluşturulurken tam tersi kamuoyuna bunun nasıl olabileceklerinin yöntemleri bir şekilde öğretilmeye başlandı ki bu oldukça önemli, düzeltilmesi gereken alan diye düşünüyorum.

Yine bunun yanında bir başka husus çok önemli: Kamuya mal olmuş kişilerin özel hayatlarının medya aracılığıyla, basın aracılığıyla -yazılı, görsel fark etmiyor- kamuoyu önünde tartışılır hâle getirilmesi aile içi şiddeti de beraberinde getiriyor. Şimdi, birtakım kendilerini entelektüel diye ifade eden aileler kendi içlerindeki bu tür şiddeti farklı şekillerde tolere edebilirken henüz o düzeye ulaşmamış ailelerin oradan örneklenerek daha şiddetle sorunlarını çözmeye kalkma yolundaki beceriksizlikleri diyelim, bu ciddi anlamda aile içinde bir sıkıntıyı beraberinde getiriyor. Kadına yönelik şiddeti sadece ve sadece kadına yönelik değil, aile içi sıkıntılara yönelik olarak algılamak daha doğru olur diye düşünüyorum. Nihayet, hanım veya bey yaşanan acıları bir şekilde yaşayarak bertaraf edebilir ama asıl geride kalan çocukların yaşam tarzları, onların karşı karşıya

kaldıkları sıkıntıları onlar üzerinden uzaklaştıracak bir başka yöntemin bulunması çok daha zor diye düşünmek durumundayız.

Bir başka husus, bugün ekonomik, toplumsal sıkıntıların aile içi şiddetin de tetikleyicisi olduğunu göz ardı etmememiz lazım. Tabii ki “belli kesimlerde ekonomik imkânlar iyi, onların her şeyi sültilman” demek doğru değil ama ekonomik imkânsızlıklardan kaynaklanan aile içi sıkıntıların zaman içerisinde şiddete dönüştüğünü de göz ardı etmemek durumundayız diye düşünüyorum.

Ataerkil aile yapısı üzerinde, az önce siz ifade ettiniz, ben sorunların ataerkil aile yapısından uzaklaşıldığından doğabileceğini de düşünmek durumunda olduğumuzu göz ardı etmememiz gerektiğini hatırlatmak istiyorum. Zira, dünden bugüne Türk toplumunun içerisindeki aile içi şiddetin artışına bakılırsa geleneklerin bizde bunları tetiklediğinden değil modernitenin beraberinde bu sıkıntıların daha da arttığını herhâlde hatırlatmakta yarar var diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Sayın Gök.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkanım, ben bir bakış açısını ifade etmek için söz aldım. Şimdi, aile içi şiddetten hepimizin anladığı genellikle bir fiziki şiddet ve doğal olarak da Türkiye’de basına yansıyan erkeğin kadına şiddetinin oransal sayısı çok olduğu için böyle bir algılama mevcut. Ben Ülker Hanım’ın bir sözüne katılıyorum. Tabii, bu aile içi şiddette erkeğin kadına olan bu fiziki saldırılarının önlenmesinin yegâne yollarından bir tanesi -adını açıkça koyalım, hatta hepimiz de kendimizi sorgulayalım bu konuda- biz erkeklerin bu konuya bakış açısıyla çok doğrudan orantılı. Şiddet sadece fiziki midir acaba? Örneğin evde kadını yemek yapmaya zorlayan ya da çamaşırları sen yıkarsın ya da şundan sen sorumlusun diyen anlayış da böyle bir şiddetin alt unsurlarını oluşturuyor mu ve kavgalar da zaten buradan kaynaklanmıyor mu? “Sen niçin yemek yapmadın?” diye dayak yiyen kadınlarımız var yani dayağın bir alt unsuru yemek yapmamak ya da kadının erkeğin annesiyle yani kadının kaynanasıyla arasının iyi olmaması. Bunlar birer unsurdur bu şiddetteki karşılaştığımız hadislerde.

Dolayısıyla şiddet konusunu dile getirdiğimiz zaman, aile içi şiddette öne çıkan erkeğin kadına yönelik şiddetinin altında bu alt unsurlar da bence birer şiddettir ve erkekler kafalarını değiştirmedeği müddetçe de bu böyle devam eder. Bir kere, hepimiz kendimizi sorgulamalıyız. Başta İnsan Hakları Komisyonu üyeleri, evinize gittiğiniz zaman yemeği siz yapıyor musunuz ya da bir başka, kendi annenizi eşinizle görüştüğünüz gibi siz eşinizin annesiyle mutlaka her gün beraber olmaya kendinizi zorluyor musunuz? Bunlardan çıkıyor bütün her şey.

BAŞKAN – Mahmut Bey yapıyormuş.

LEVENT GÖK (Devamla) – Olabilir, istisnalar kaideyi bozmaz.

Yani bunlar tabii, kolay örnekler, bunlar çok daha çoğaltılabilir. Yani bir bakış açısı, işte, kadının erkeğine hizmette çok o anda gelişen bir bakış açısı, bir ters anlama şiddete kadar giden bir süreci aşıyor. Bunları da bence sorgulamalıyız sadece fiziki şiddeti değil erkeğin ev hayatında ve Mahmut Bey'in de dediği gibi iş hayatında ne varsa bunları da sorgulamalıyız. Bu bakış açısının böyle olması gerektiğini düşünüyorum.

İkincisi efendim, özellikle Doğu ve Güneydoğu'da çok genç kızlarımız intihar ediyorlar. Bu intiharlar da bence aile içinde özellikle ergen yaşlardaki kızlarımızın içinden çıkamadıkları sorunlarla çok yakından ilgili. Aileler o yaştaki gençleri anlamıyor. Gençlerin de ileriye dönük beklentileri, yaşam ümitleri var. Bunları gerçekleştiriyorlar, sosyalleşmeyi sağlayamıyorlar. Bir arkadaşlarıyla bile beraber rahatça oturup sohbet edemiyorlar. Bir baskı altında bunları gençlerimizin çok yoğun bir şekilde intihar ettiklerine ne yazık ki tanık oluyoruz. Bence bu yaştaki genç kızlarımızın ve daha ileriki insanlarımızın da bu ruh hâllerinin sorgulanması da komisyonumuzun üzerine düşen bir görev olmalıdır diye düşünüyorum.

Bir üçüncüsü de, bu komisyonun görevini en iyi yapacağı alanlar bu konudaki işte Aile Bakanlığımızdaki birimlerle yakın ilişkide olmak. Örneğin benim hemen aklıma geldi. Ankara Baromuzun bir Gelincik Projesi vardır. Şiddet gören kadın hemen haber verdiği kadını koruma altına alınıp mahkeme masrafları da baro tarafından üstlenilerek sürdürülen çok başarılı bir çalışmayı yürütüyorlar. Bu ve buna benzeri benim aklıma şu anda gelmeyen kurumlarla da çok ciddi iş birliği yapmalıdır bu alt komisyonumuz ve bu tip hadiselerle derhâl müdahale etmede hiç vakit geçirilmemelidir çünkü sadece şiddetin önlenmesi ve şiddet sonrası değil şiddetten sonraki travmatik, devam eden ruhi durum da çok önemli. Ailelerin yaşadığı travmalar, çocukların yaşadığı travmalar, özellikle kadının yaşadığı travmalar ailenin ondan sonraki hayatını devam ettirmesine de olanak sağlamayacak boyutlara ulaşıyor.

Bu bakımdan komisyonumuzun sosyal yardım kuruluşlarıyla, barolar gibi böyle komisyon kurmuş kuruluşlarla ve doğal olarak emniyetle de çok ciddi iş birliği yapmaları komisyonun başarısı açısından çok önemlidir.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Bostancı.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Çok teşekkür ediyorum.

Şiddet kavramının ne kadar tartışmalı olduğunu biliyoruz. Belki bu tartışmalara son vermek amacıyla Birleşmiş Milletler şiddetin ne olduğuna ilişkin şöyle bir tespit ortaya koyuyor Birleşmiş Milletler dokümanlarında: Şiddet kişiyi cebir marifetiyle istemediği bir davranışa zorlama. Fiziki zorlama cebir unsurunu şiddetin varlığı için esas alıyor. Hakikaten şiddeti hazırlayan, bu cebri ortaya çıkartan arka planda birçok unsur var. Çok haklı Levent Bey. Fakat şiddet derken onu tanımlamak ve

sınırlamak maksadıyla bir ihtiyaca cevaben o fiziki zorlamayla şiddetin ortaya çıktığı Birleşmiş Milletler dokümanlarında yer bulmuş. Belki biz de şiddete ilişkin araştırma yaparken muhakkak işin sosyokültürel arka planına girmek durumundayız ama şiddeti tanımlarken de bu tür uluslararası normları esas alırız diye düşünüyorum.

Bu kadına yönelik şiddet özellikle medyada bu tür haberlerle birlikte kamuoyunun ilgisini çekti. Esasen daha çok mahrem hayatta yaşanan işlerdi. Medya bir bakıma mahrem olanı da ifşa ederek kamunun bilgisine sunuyor. Hakikaten kadınların çok fazla mağdur olduğunu görüyoruz, şiddet kurbanı olduğunu görüyoruz ama aynı zamanda arada farklı örnekler de görüyoruz. Mesela bundan birkaç gün önce yüzüne kızgın yağ atılan bir erkek öldü. Yine, bir aktör sırtından bıçaklanmıştı, ismini hatırlayacaktır buradaki arkadaşlar, İstanbul'da meşhur bir tiyatro aktörü. Birlikte yaşadığı kadın tarafından sırtından bıçaklanarak...

LEVENT GÖK (Ankara) – Mümtaz Sevinç.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Devamla) – Evet, Mümtaz Sevinç doğru, öldürüldü.

Bu tür örnekler de var. Şahsen sosyal bilimlerle ilişkili birisi olarak benim anladığım ve gördüğüm -komisyon inceledikçe daha iyi vakıf olacaktır- kadına yönelik şiddet olarak bütün arazlar çoğunlukla öyle işaret etmekle birlikte şiddet olgusunu ortaya çıkartan bir arka plan var. Az gelişmişlik, zor ekonomik şartlar, eğitimin düşüklüğü, kadını ve erkeğiyle insanları problemleri çözmede öncelikle şiddete başvurma konusunda daha uygun bir hâle getiriyor. Her ne kadar burada mağdur olarak kadınlar öne çıkmakla birlikte o kültürel arka planda şiddet ortamının doğmasında iki cinsin de katkısı olduğu kanaatindeyim. Bir kanaat olarak ifade ediyorum ve biz bununla mücadele ederken bu sosyokültürel arka planı düşük gelirli grubun özellikle, başka sınıflarda da tabiatıyla şiddete müracaat söz konusu ama bu düşük gelir grubu ile şiddet arasındaki yakın ilişki ve cinsiyet farkı olmaksızın şiddete yönelik eğilim bir problem çözme yöntemi olarak buna dikkat etmek gerektiğini düşünüyorum yoksa çok popüler bir tarzda işe bakmış oluruz ve çok da derde deva olabilecek sonuçlara ulaşamayabiliriz. Sadece bir dikkat için söylüyorum.

Diğer taraftan, aileyle sınırlamak gerekir mi, orada biraz kuşkularım var çünkü hayatın kendisi ile resmî gerçeklik birbirine uymuyor. Resmî gerçeklik olarak aile kurumu devletin tanıdığı bir aile biçimi olmakla birlikte ülkelerin yaşadığı sosyal değişme çerçevesinde buna uymayan başka modeller ortaya çıkabiliyor. Mesela imam nikâhlı eşler var. Bunlar toplumda en azından belli bir kesimin tanıdığı insanlar. Burada bir şiddet olayı yaşandığında ve İnsan Hakları Komisyonuna müracaat edildiğinde ne yapacağız? Kuma olayları var. Bize müracaat olduğunda ne yapacağız? Serbest birliktelik var yani üç yıl, beş yıl bir apartmanda yaşıyor ve insanlar onu karı koca gibi görüyorlar. Bize müracaat olduğunda ne yapacağız? Hatta kışkırtıcı olsun diye söylüyorum. Eşcinsel beraberlikler var. Bize müracaat olduğunda ne yapacağız? Biz görmezlikten mi geleceğiz? Yoksa

bunlara ilişkin aynı zamanda komisyonumuzu ilgilendiriyor diyerek onu bir birliktelik ve aile modeli olarak tanıma işine dair şüphesiz bir deklarasyon olarak anlaşılmayacak tarzda ama muhakkak insan haklarına ilişkin hassasiyeti ortaya koyan bir yaklaşım mı sergileyeceğiz? Yoksa “Bunlar yok aslında, sadece devletin tanıdığı aile bizim asıl konumuzdur.” diyerek diğerlerini yok mu sayacağız? Bu bir problemdir.

Benim kanaatim ve önerim: Her tür birlikteliği ve orada yaşanan şiddeti esas alacak şekilde bir çalışmanın yapılması hoşumuza gitsin, gitmesin toplumsal gerçeklikle daha uyumludur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet Hocam, biz de teşekkür ediyoruz.

Yavaş yavaş toparlayalım arkadaşlar. Devam edelim ama biraz hızlandıralım.

Evet Hocam, buyurun.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Çok değerli arkadaşlarım, söz konusu teklifle ilgili görüş ve önerileriniz için teşekkür ediyorum öncelikle.

Tabii ki, bizim için önemli olan ailedir. Bir toplumun en küçük nüvesi. O aile ne kadar sağlam, o aile ne kadar saygı, sevgi ve belirli toplumsal değerlere sahip bir aile olursa o millet, o ülke, o toplum da o kadar sağlıklı olur. Ancak değişen şartlar bizi tarihten bugüne kadar, bugün içinde yaşadığımız dünya şartları gerek ekonomik gerek siyasi gerek sosyal şartların süratle değişmiş olması bizi bugün böyle bir belki şartlarla karşılaştırdı ve böyle bir konuyu da gündeme getirdi. Tabii ki, benim arzum aileyi korumaktır. Önemli olan budur. Bu arada çünkü biz gelecek nesilleri korumuş oluyoruz, çünkü o nesilleri yetiştiren annedir. Anne ne kadar eğitilmiş, anne ne kadar saygın, anne ne kadar mükemmel olursa gelecek nesiller de ona bağlı olarak değişecek ve o ülke, o millet o şekilde devam edecektir.

Ben sizlerin önerilerinin hepsine saygı duyuyorum. Gerçekten haklısınız. Gerek Sayın Tanal Bey'in yapmış olduğu isim değişikliği konusunda ve Sayın Bostancı'nın ifade ettikleri bakış açısı gerçekten benim için daha doğrudur ve bu şekildeki değişiklikleri yapabiliriz çünkü bizim için önemli olan aileyi korumaktır. Önemli olan sadece kadını korumak değildir aile içinde, toplum içinde kadını ve aile bireylerini korumak yetiştirecek nesilleri geleceğe hazırlamaktır. Çalışmalarımız bu noktada da olabilir.

Hepinize çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Hocam bir öneri var mı?

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Evet, bu konuda Sayın Tanal'ın ifade ettikleri bir isim var: “Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Kamu Kurum ve Kuruluşlarıyla İlgili Özel İşletmelerdeki Eşitsizliklerin Giderilmesiyle İlgili Alt Komisyon” şeklinde.

BAŞKAN – Şimdi, arkadaşlar, bence o cümlelerin sonundaki o kamu-özel kısmı işi biraz dağıtır ve bizi uzaklaştırır hedefimizden. Kadın ve aile olabilir yani bunu...

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Kadın ve aile bireyleri denebilir.

BAŞKAN – Kadın da giriyor aslında ama biraz daha özelleştirelim dersek ayrı konu.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yok, kadının içerisine aile girmiyor. Başkanım, eğer orada başlık uzun geliyorsa isterseniz “Kamu ve Kuruluşlarında Mobbing” kavramını koyalım. Mobbing kavramı zaten tacizi de kapsıyor, daha geniş bir kavram, daha yerinde olabilir.

BAŞKAN – Mahmut Bey, bakın, mobbing’le ilgili daha önceden bir çalışma yapmış. Başka bir komisyonumuz yapmış. Tabii, mobbing meselesi de önemli ama bu artık çok acil bir konu ve bu konuda Aile Bakanlığının bir kanun teklifi var. Biraz da ona yetişmesi lazım bu çalışmamızın.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Şöyle olabilir mi: Kadın ve Aileye Yönelik Toplumda Karşılaşılan...

BAŞKAN – “Kadın ve Aile” olsun, tamam.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – “Kadın ve Aile Bireyleri” diyelim, zaten özel ve kamuyu da kapsar.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – “Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Toplumda Yönetilen Şiddete Karşı Alt Komisyon”

BAŞKAN – Bunu bu şekilde düzeltiniz arkadaşlar.

Toparlayalım artık.

Buyurun.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Sayın Başkanım, ben de Naci Hocama katılıyorum. Bütün bu varlıkların hukuki temeli olmasa da koruma altına alınması açısından kuracağımız komisyonun faaliyette bulunması gerekir. Bir sayın arkadaşımızın “seviyeli birliktelikler” diyerek iğnelediği birliktelikler de komisyonun ilgili alanında olmak zorunda. Katkı olması bakımından bir örnek vereceğim. Bir Batı Avrupa ülkesinde üç yıllık deneme evliliği yasallaştı, Belçika’da. Üç yıl çiftler bir araya geliyor, bir evlilik yürütüyorlar, anlaşamıyorlarsa kendiliğinden dağılıyor. Eşcinsel evlilikler de pek çok ülkede yasal, bunu biliyoruz. Bu bakımdan bütün bunların imam nikâhlı birliktelikler de dâhil -ki Türkiye’de yaygınlığı dikkate alınsın- tanınması gerekir. Hocamı destekliyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Evet, buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Değerli Başkan, değerli arkadaşlar; Sayın Bostancı’dan ayrıldığım bir konu var: Birleşmiş Milletlerle ilgili, şiddeti sadece cebirle ilgili sınırladı. Bu yerinde değil. Ben aynen okuyorum. Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddete Karşı Bildirge’nin tanımı şu: “İster kamusal alanda ister özel yaşamda meydana gelsin kadının fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve

ekonomik açıdan zarar görmesine, acı çekmesine neden olan, onurunu zedeleyen temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engelleyerek kadına yönelik ayrımcılığın sürmesine yol açan eylemler” diye tanımlar. Bu açıdan, biz yani şiddeti sadece fiziksel şiddet değil, fiziksel şiddet var, cinsel şiddet var, duygusal ve psikolojik şiddet var, ekonomik şiddet var, sosyal şiddet var. Yani kadına yönelik şiddetin bunların tamamını kapsamı lazım, bir.

İkincisi: Bostancı Hocayı desteklediğim bir olay var. Bizim Anayasa’ımızın 90’ıncı maddesi uyarınca uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir ve Anayasa’ya karşı iptal davası açılmaz diyoruz. Biz Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddete Karşı Sözleşme’yi, CEDAW Sözleşmesi’ni imzalamışız. İmzalamışsak CEDAW’da olan hakların tamamını bence burada kullanmak lazım, o şekilde kapsamını geniş tutmak lazım.

Teşekkür ederim.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Ben genel şiddeti söyledim.

BAŞKAN – Son sözü size veriyorum Hocam.

Buyurun.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Şimdi, burada bir şeyi unuttuk gibi geldi bana. Kadının fazla doğum yapması veya doğum yapmaya zorlanmasını da bunun içerisine girmesi düşüncesindeyim. Bunu özellikle belirttim doğum meselesi. Çünkü şiddet deyince hani biraz bu yönü ihmal edilir gibi geliyor Türkiye’de.

BAŞKAN – Evet, yeterince müzakere ettik sanırım.

Şimdi, bu önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – İsim değiştirerek mi Başkanım?

BAŞKAN – Şöyle “Aile Bireylerine ve Kadına Yönelik” diye arkadaşlarımız...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ben özür dilerim. Orada, bakın, başlık anlamında “Kadın ve Aile Bireyleri” deseniz daha doğru olur arkadaşlar çünkü her aile... Yani orada kadını başa koymakta yarar var. Teknik anlamda daha doğru olur ve yerinde olur. Bunu isterseniz o şekilde düzenleyelim.

BAŞKAN – O şekilde olsun tamam yani onu öne, arkaya koyacağız. Değiştirerek karar aldık, evet.

Üyelerimizden isim önergesi var: Sayın Ülker Güzel, Sayın Oya Eronat, Sayın Hamza Dağ, Sayın İhsan Şener, Sayın Mahmut Tanal, Mustafa Erdem, Sayın Ertuğrul Kürkçü.

Devam ediyoruz. Hemen 4’üncü maddemizdeki önergeyi okuyalım Sayın Bostancı’nın ve Sayın Yalçın Akdoğan’ın.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına

Terörden Kaynaklı Yaşam Hakkı İhlallerinin Tespit Edilmesine Yönelik Alt Komisyon

Önergesi

18. yüzyılın son döneminden itibaren insan hakları, temel değerler arasında öne çıkmaya başlamıştır. Hak ve özgürlük temaları, bağımsızlık bildireleri ve anlaşmalarda yer almış, siyasi mücadelelerin konusu hâline gelmiştir. İnsanın sahip olması gereken hak ve özgürlüklerin en temeli olarak yaşama hakkı görülmüştür. Var olma ve yaşama hakkı, her türlü siyasi, ideolojik ve inanç yorumlarının ötesinde ortak bir değer olarak algılanmış, hakların başlangıç noktası olarak genel kabul görmüştür.

İnsan haklarına ilişkin tarihi literatürün her zaman vurgulanan en temel ilkesi yaşam hakkı olmuştur. İnsanların yaşama hakkından mahrum bırakılmayacağı, bu hakkın diğer tüm hakları mümkün kılan en temel hak olduğu, insan hayatına kastetmenin tüm haklarıyla birlikte insanlığa kastetmek demek olduğu düşünülmüştür.

Şiddet, terör, savaş ve çatışma ise bu temel hakkın karşısındaki en büyük tehlike olarak belirmektedir. Ülkeler ve politik güçler arasındaki mücadeleler bazen silahlı güçlerin işe karıştığı, insanların hayatlarının tehdit edilerek bu politikalara geçerlilik kazandırılmak istendiği aşamalara yönelir. Bir ülke içinde mücadele veren farklı grup ve kesimlerin şiddeti bir yol ve yöntem olarak görmesi, silahlı mücadeleyle hedefine ulaşacağına inanması, yaşam hakkını tehdit eden olaylara ve eylemlere sebep olmaktadır. Şiddet ve terör yöntemini kullanan gruplar belli bir kesimin haklarını savunma iddiasıyla ortaya koydukları gayrimeşru eylemlerle en temel hak olan yaşam hakkını ortadan kaldırmakta, insanların özgürlük alanını daraltmakta ve mağduriyetler yaşanmasına sebep olmaktadır. Terör, şiddet ve çatışma, uğruna mücadele verildiği iddiasındaki kesimleri de mağduriyet içine sokmakta, hangi siyasi, etnik veya dini gruptan olursa olsun insanların yaşam hakkını ve özgürlük alanlarını tehlikeye düşürmektedir. Terör olaylarının yaşandığı dönemlerde yaşam hakkını güçlü bir şekilde savunmak, bu çerçevede ortaya çıkan olumsuzlukların özgürlük alanlarını ortadan kaldırmasına engel olmak, insanın var olma hakkını her türlü ideolojik ve siyasi mülahazanın ötesinde gür bir sesle savunmak, insan haklarına ve insana verilen değer bir gereğidir.

Ülkemiz 1984'ten sonra yoğunlaşan terör eylemlerinde insanların kaybetmekte, yaşam hakkına yönelik risklerle karşı karşıya bulunmaktadır. Geçen zaman zarfında on binlerce insan hayatını kaybetmiş, yaralanmış, yerinden yurdundan olmuştur. Hâlen de olaylar devam etmekte, insanların bu en temel hakkı olan yaşama hakkına karşı tehdit sürmektedir.

Terör olaylarında kamu görevlileriyle birlikte sivil ve masum vatandaşlarımız da hayatını kaybetmekte veya yaralanmaktadır. Terör örgütünün yol kesme, adam kaçıрма, haraç alma, tehdit ve şantajda bulunma, farklı düşüncedeki insanları baskı altına alma gibi eylemleri ise vatandaşlarımızın özgürlük alanlarını daraltmakta, çeşitli mağduriyetler yaşanmasına sebep olmaktadır.

Türkiye'de yaşayan tüm insanların iradesinin temsilcisi olan TBMM'nin bu olumsuzluklara sessiz kalması mümkün değildir. Meclis İnsan Hakları Komisyonu olarak görevimiz, en temel insan hakkı olan yaşama hakkı konusunda politik mülahazaları aşan bir duyarlılığın altını çizmek, arkasındaki nedenlere ilişkin tartışmalar saklı kalmak kaydıyla, yasama hakkını yitirmiş olan insanların durumuna dikkat çekmektir.

Terör ve şiddeti yöntem olarak seçen örgütlerin amaç ve hedefleri her ne olursa olsun, insan yaşamına kasteden veya ölümlere sebep olan eylemlerde bulunmalarına karşı duyarlılık oluşturmak yaşama hakkını dikkate almanın tabii bir gereğidir.

Demokrasilerde halkın siyasetin tayin edici gücü hâline gelmesi, her türlü politik, toplumsal sorunun siyaset marifetiyle halli konusunda da yeni imkânlar sunmaktadır.

Türkiye'de de demokrasinin gelişip yerleşmesiyle birlikte, kamusal müzakere alanı genişlemiş, siyasetteki sosyal gerçeklik kavrayışı güçlenmiş, çözümler bütünüyle toplumun rızası ve kabulüne dayanmaya başlamıştır. Demokratik sistemin imkân ve kabiliyetlerinin gelişmesi, hak ve özgürlük meselelerini de içinde barındıran kronik sorunların çözülebilmesi için uygun bir vasat oluşturmuştur. Son dönemde birçok alanda kaydedilen gelişmelere ve aynı mecrada yaşanacak müstakbel iyileştirmelere rağmen terör ve şiddet yöntemiyle kestirme yoldan sonuç alma arzusu devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin, devlet olma vasfının ayrılmaz parçası sayılması gereken barışı ve esenliği sağlama, halka yönelik şiddet tehdidini ortadan kaldırma, hangi politik mülahazayla olursa olsun cinayetler işleme iddiası ve hazırlığındaki çevrelere karşı meşru şiddete dayalı mücadelesinin, yaşam hakkını en üst düzeyde gözetecek bir hassasiyet içinde devam ettirilmesi tabiidir.

Tüm bu gelişmeler olurken, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak bizi ilgilendiren ve kamuoyunun dikkatine sunmamız gereken husus, politik bağlamından bağımsız olarak insanların yaşam haklarının tehdit altında bulunması, bu durumun hâlen sürüyor olmasıdır. Bir yandan güvenlik güçleri ve sivil vatandaşlar hayatını kaybetmekte, şehirlerde en kalabalık yerlere, turistik mekânlara bombalar konulmakta, daha fazla can kaybı oluşturması için özel düzenekli bombalar hazırlanmakta, diğer yanda ise terör örgütünün gayriinsani amaçlar için kullandığı örgüt üyeleri bu kapsamda hayatlarını kaybetmektedirler.

Tüm vatandaşları için esenlik ve şiddetten azade şartlar sağlama yükümlülüğü bulunan devletin, nihai olarak sorunu çözecek adımlar atarken, yaşam hakkını koruma altına alacak tedbirler geliştirmesi önem taşımaktadır.

Komisyonumuz, terör olayları sebebiyle tüm yitirilen hayatlara dikkat çekerek, bu dramatik insani durumu kamuoyunun dikkatine sunmak, politik farklılıkların ötesinde toplumun ortak bir duyarlılığına dönüştürmek, dünya kamuoyuna terör olaylarının sebep olduğu yaşam hakkı ihlallerinin

dehşetini anlatabilmek amacıyla kapsamlı bir değerlendirme yapmak durumundadır. Önergesini sunduğumuz alt komisyonun görevi, ulaşılabilirdi ölçüde tüm yitirilen hayatlara ilişkin insani durumları açıklığa kavuşturmak, çekilen acıları ortaya koymak, bunları dünya kamuoyunun bilgisine taşımaktır. Yaşam hakkını tehdit eden eylem ve olaylara karşı toplumda duyarlılık oluşturmak, yeni kayıplara, ölümlere ve acılara son vermek açısından çaba göstermek, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun görevinin bir parçasıdır.

Bu amaçla, terör olaylarının doğrudan veya dolaylı olarak mağduru olan vatandaşlarımızla ve terörle mücadele esnasında hayatını kaybedenlerin aileleriyle görüşmek, terörün her yönde doğurduğu iç acıtıcı sonuçları gün ışığına taşımak amacıyla "terörden kaynaklı yaşam hakkı ihlallerinin tespit edilmesine yönelik bir alt komisyon" kurulmasını arz ve talep ederiz.

Yalçın Akdoğan

Ankara

Mehmet Naci Bostancı

Amasya

BAŞKAN – Öncelikle önerge sahibi olarak Yalçın Bey'e veriyorum.

Sayın Akdoğan buyurun.

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; teşekkür ediyorum.

Evet, önergemizde de göreceğiniz gibi, Türkiye son yirmi yedi yılda yoğunlaşan bir terör ve şiddet sarmalıyla karşı karşıya. Bu süreç içerisinde on binlerce insan hayatını kaybetti, on binlerce insan yaralandı ve bunun tetiklediği başka birçok sorunlar yumağıyla aslında bugün Türkiye uğraşiyor.

İnsan Hakları Komisyonu olarak aile içi şiddet veya diğer cezaevinde kalanların şartlarıyla ilgilenmemiz nasıl tabii bir zorunluluksa bir tarafta on binlerce insan hayatını kaybetmiş, kronik bir mesele varken buna duyarsız kalmamız da düşünülemez. Bu sebeple, bunu da gündemimize almamız lazım. Yani şehirde bombalar patlıyorsa veya son işte, otuz yılda on binlerce insan hayatını kaybettiyse en temel insan hakkı ortadan kaldırılıyor demektir, o da yaşama hakkıdır. Yaşama hakkı en temel zemindir, onun üzerine diğer bütün haklar bina edilir. Yaşam hakkı ortadan kalktıktan sonra diğer hak ve özgürlüklerin tartışılması veya yaşatılması zaten söz konusu değildir.

Burada, tabii, bizim samimi bir gayretimiz var. Bu da insanların yaşamları üzerine titreyelim yani yaşanan acılara vurgu yapalım, yaşam hakkının kutsallığına vurgu yapalım ve kamuoyunda bir duyarlılık oluşturalım. Yani insanlarımızı kaybetmeyelim, yaşamlar sona ermesin. Yaşanan acılara ne kadar çok dikkat çekebilirsek belki bu terör ve şiddet sarmalının sona ermesine o kadar katkıda bulunabiliriz çünkü ölen insanın etnik kökeni, mezhebi, dini, ideolojisi fark etmiyor. Yani bu on binlerce insan içerisinde her etnik kökenden, dinden, ideolojiden, mezhepten insan var. Bunların tamamen dışında, sadece insan yani yaşama hakkı hangi özelliğe, karaktere, kimliğe sahip olursa olsun yaşam hakkı üzerinde duralım, bu hassasiyeti vurgulayalım, bölgeye gidelim, birtakım olayları araştıralım, insanların yaşadıkları acılara belki bir ışık turalım ve böyle bir duyarlılık oluşturalım. Eğer

bunu yapmazsak diğerk yaptığımız bütün konular aslında tali kalıyor. Yani “Bir tarafta binlerce insan ölüerken diğerk konularla ilgilenen bir İnsan Hakları Komisyonu niçin bu kadar insanın öldüğü bir konuya el atmıyor?” diye kamuoyunda da bir belki eleştiri söz konusu olabilir. Bu yüzden biz Naci Bey’le birlikte tamamen samimi bir teşebbüs olarak böyle bir önergede bulunuyoruz.

Tabii, bunun çerçevesi ne olacak, kimlerle görüşülecek, nasıl bir çalışma takvimi oluşturulacak? Bunlar alt komisyonda tartışılabilir. Sizlerin de şu anda görüşleriniz olabilir. Kısacası, süre daraldığı için çok kısa toparlıyorum.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Bostancı?

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Teşekkürler.

Her hâlde İnsan Hakları Komisyonunun en temel konusu yaşam hakkı konusudur. Türkiye’de yaşam hakkına ilişkin birtakım problemlerin, tartışmaların varlığı ortada.

Yaşam hakkının tarihsel seyrine girmeyeceğim. Buradaki değerli üyeler bilirler, insanın devredilemez ve bırakılmaz haklarından sayılmasının uzun bir tarihi var.

Devlet, muhakkak birliğin devamını sağlamak amacıyla çok çeşitli tedbirler alır ve bu çerçevede gerektiğinde cezalandırır; literatürdeki ifadeleri bakımından söylüyorum. Ama devlet, bir hınç kurumu değildir. Devlet, öfkeyle davranan bir kurum değildir. Nasıl devlete karşı suç işleyen insanlar hapishaneye düştüklerinde hâlâ devletle ilişkili bir hukuk çerçevesinde varlıklarını sürdürüyorlarsa, devletin ilgili olduğu her konuya ilişkin benzeri bir muhakemenin bize eşlik etmesi gerekiyor.

Aristo’nun hukuk için söylediği bir tanım vardır: “Hukuk, isteklerin etkisi altında kalmamış bir akıldır.” diyor. Esasen devlet de isteklerin etkisi altında kalmamış bir akıl olmaya ne kadar yaklaşır ise o kadar kucaklayıcı olur, o kadar her türlü problem yaşanır ve onlara çözüm geliştirirken, zaruretten kaynaklı kimi yöntemleri kullanırken ortaya çıkabilecek hasarları azaltma yönünde bir irade ve bilinçle davranır.

Devletin temel vasfı “nomos”u sağlamaktır. “Nomos” Yunanca malum yasa anlamına gelir ama aynı zamanda “nomos” Arapçaya “namus” olarak geçmiştir. Namus ve “namos” aynı köktendir.

Devlet, aynı zamanda “nomos”un ve namusun dediğim anlamda en kudretli mercisidir. Bu mercinin, bu otoritenin bu niteliğini tahkim etmek vatandaşlarıyla olan ilişkilerini temel insan hakları çizgisinde sürdürebilme becerisine bağlıdır. Esasen İnsan Hakları Komisyonu gibi kurumlar, sivil toplum örgütleri devletin bu niteliğini tahkim etmek amacıyla faaliyette bulunurlar.

Bizim bu Komisyon marifetiyle yapmaya çalışacağımız iş, şu veya bu nedenle, arkasındaki nedenlere ilişkin çok çeşitli tartışmalar yapılabilir ama bu tartışmaların bittiği bir yer vardır. Orası da - Meşru tanımlanmış referansta muhakkak bir yerde durmamız gerekiyor o tartışmaları yaptıktan sonra-

meşruiyetin nerede geçtiğine ilişkin fiili duruma bakmak gerekir. Fakat bütün bunların ötesinde, insan yaşamının kutsallığına dayalı bir perspektifi, bir bilinci ve devletin mümkün olan her tür hayatı kazanmasına yönelik, kazanılabilecek her tür hayatı kazanmasına yönelik çabasına destek ve aynı zamanda bir toplumsal duyarlılık oluşturmak amacıyla, Yalçın Bey'in de ifade ettiği gibi, Türkiye'nin her yerinde yaşanan bu tür yaşam hakkı kayıplarına karşı, o dramatik, trajik olaylara karşı bir duyarlılık oluşturmak amacıyla Komisyonun çalışmasını teklif ediyoruz.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Hocam, biz teşekkür ederiz.

Sayın Aygün, buyurun.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Başkanım, öncelikle Komisyonun ismi eleştiriye açık gibi görülüyor. Çünkü daha bu sabah mesela, 90'lı yıllarda önemli görev yapmış bir güvenlik yetkilisi, ellerinde Kürt iş adamlarının listesi olduğunu ve bunu devletin bilgisi dâhilinde, bir program dâhilinde, listede ismi geçenleri infaz ettiklerini itiraf etti; tutuklandı Ergenekon sanığı.

Yakın zamanda ise Engin Ceber'i hatırlıyorum gözaltında işkenceyle öldürüldü. Yine yabancı bir kişi İstanbul Beyoğlu'nda, Festus Okey gözaltında öldürüldü.

Şimdi öneri, tabii ki, çok meşru ve haklı bir öneri. Arkadaşları kutluyorum. Vicdanlara seslenen bir yanı var ama bu hâliyle bu Komisyon, devletin, resmî makamların veya resmî makamların bilgisi dâhilindeki sivil kişilerin yaşam hakkına dönük ihlallerinin tespitini dışarıda bırakıyor. Bu açıdan içeriğinin ve başlığının da değiştirilmesi, geliştirilmesi, genişletilmesi yararlı olacak kanısındayız.

Bu eleştirilerimizin Komisyonca kabul edilmesini ve alt komisyonun devletin uygulamalarından veya devletin bilgisi dâhilindeki çeşitli grupların faaliyetlerinden doğan yaşam hakkı ihlallerinin de tespitini içine alacak şekilde oluşturulmasını talep ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Hocam, buyurun.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, tabii, terör dediğimiz zaman işin mahiyeti tamamen değişiyor. Yani hukuk tanımazlık işin içerisine giriyor hâliyle.

Şimdi, hukuk tanımazlık; bir ülkede var olan hukuku silahla değiştirmek veya o devlet içerisinde kendi arzu ettiği biçimde bir yönetim oluşturmak tarzında nitelendirebilirsiniz silahlı terör mücadelesini.

Bu çerçeve içerisinde baktığınız zaman, terör örgütünün yapmış oldukları eylemlerde hayatını kaybeden gerek sivil gerekse bundan mağdur olan hem güvenlik güçlerinin hem vefat edenleri, öldürülenleri hem de sakat kalanları dâhil olmak üzere tümünün hakikaten devlet tarafından yanlarında

olunması gerektiği kesin. Ancak burada, bu şeyde gördüğüm kadarıyla bir iki şey var, durum var biraz muğlak kalmış bunun açıklığa kavuşması gerekiyor.

Şimdi, dediğimiz gibi, eğer hukuk tanımazlık varsa işin içerisinde ve silahla mücadele etmeye kalkılmışsa, bu, bir kanuni suçtur ve hâliyle devletin de kendisini korumakla mükellefiyeti vardır bunlara karşı ve nitekim de bu mücadele sürdürülmektedir. İşte burada, 2'nci sayfada "Terör örgütün gayriinsani amaçlar için kullandığı terör örgüt üyeleri..." gibi bir cümle var burada.

Şimdi, burada diyelim ki, Ankara'da geçen gün bir bomba patlatıldı veya buna benzer işte Antalya'da bomba patlatıldı, kendisini havaya uçurdu kişiler. Şimdi bunlar, gönüllü olarak bu işe katılmış insanlar. Bunlarla ilgili ne yapacak Komisyon? Bunlar onun şeyine giriyor mu? Burada bir açıklığa kavuşması lazım.

İkincisi; hemen altında "Komisyonumuz, terör olayları sebebiyle tüm yitirilen hayatlara dikkat çekerek..." Hangi, yani terör örgütü mensupları da bunun içerisinde yer alıyor mu? Bunlara dikkat çekmek istiyorum.

Sonra, yine hemen altında "... yine tüm yitirilen hayatlara ilişkin durumları açığa kavuşturmak." Şimdi, burada "Tüm yitirilen hayatlar" derken ne kastediliyor? Başlangıcına ne kadar uyuyor? Yani komisyon kurulması için verilen teklife hangi ölçüde uyuyor? Bunların çok iyi açıklığa kavuşturulacak biçimde yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

İkincisi; gerçekten terör mağduru olan insanların, mesela tek oğlu olan aileler var ve bunlar, işte hayatlarını kaybetmişler. İşte, ülkede yaşayan insanların huzuru için mücadele ederken hayatlarını kaybetmişler. Hâliyle hepimizin sorumluluğu olan bir durum bu ve herkesin onların yanında olması gerekiyor ve buna benzer durumda acaba, ailelerin geleceği açısından, tek oğlu olanların özellikle terör bölgelerine askeri anlamda gönderilip gönderilmemesi gibi konuların bunun içerisine girip girmeyeceğinin değerlendirilmesinin de gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Sayın Tanal, buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Değerli Başkan, değerli arkadaşlar; başlıkla içeriğe baktığımız zaman, başlık biraz daha dar, içerik gerçekten geniş kapsamlı.

İçerikle başlığı uyumlu hâle getirebilmek için başlığın şu şekilde değiştirilmesini öneriyorum ben: "Devlet ve Terörden Kaynaklı Yaşam Hakkı İhlallerinin Tespit Edilmesine Yönelik Alt Komisyon" daha doğru olur. Neden? Şimdi, metnin içerisine baktığımız zaman dördüncü paragrafta "Ülkemiz 1984'den sonra yoğunlaşan terör eylemlerinde insanların kaybetmekte ve yaşam hakkına yönelik risklerle karşı karşıya bulunmaktadır." Doğru. 1984 yılından bu yana aynı şekilde devletin de yaptığı terör olayları var. Örnek mi dersiniz, izlediğim davalardan dolayı söylüyorum: Bayrampaşa Cezaevinde ilk önce çatı deliniyor. Çatı delindikten sonra iddialar -hatta o bilirkişiye gönderildi-

İsrail’de kullanılan fosforlu bombalar vücudun üzerine bırakılıyor; o, elbiseyi yakmadan vücudu yakarak ilim ilim vücudun etleri paramparça dökülüyor. Yani bu anlamda.

İki, ikinci örnek; ben Urfalıyım ama İstanbul’da yaşıyorum. Urfa’yla bağım, sadece aile bireylerinin bir kısmı orada, fazla gidip gelmiyorum. Yılda bir iki sefer ancak gidip geldiğimizde şunu öğreniyoruz: Devlet destekli korucular var. “Bunlar, geceleyin terörün, teröristlerin yol kesmediği dönemlerde, harçlığın bittiği dönemlerde bunlar da bazen yol kesti.” deniliyor ve basına da bu şekilde yansıdı değerli arkadaşlar. Bunlar da devlet destekli terör. Olaylar bu şekilde yansıyor.

Değerli Hüseyin arkadaşımızın o bahsettiği örneklere girmeyeceğim, orada da yine devlet destekli terör.

Yani bu anlamda eğer gerçekten, yani içerikle başlığın uyumlu olmasını istiyorsa “Devlet ve Terörden Kaynaklı Yaşam Hakkı İhlali” dersek daha doğru, yerinde olur.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ederiz.

Sayın Erdem, buyurun.

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle, bu önergeyi hazırlayan arkadaşlara teşekkür ediyorum. Ancak şunu ifade etmekte fayda var ki, ülkemiz, gerçekten bir terör mağduru ülke konumunda. Bir terörist var, bir de bunun mağdurları var.

Son dönemlerde terörün hangi amaç ve hedeflerle toplumu ve insanımızı rahatsız ettiği ve birtakım mağduriyetlerin yaşandığı ortadadır. Dolayısıyla, yapılacak olan inceleme ve araştırmalarda alt komisyonun hedefi, terör mağdurlarının doğrudan muhatap alınması gerektiği hususuna dikkati çekme bakımından önemlidir.

Yusuf Bey’in altını çizmiş olduğu hususların ben yeniden göz önüne alınarak, metnin o düzeyde düzenlenmesinin daha yararlı olacağını düşünüyorum. Elbette ki, teröristler de insandır, onlar da bir şekilde canlarını feda etmiş olabilirler. Ancak bunu ifade ederken hangi amaç ve hedefler uğruna öldükleri veya kimler tarafından niçin öldürüldükleri hususu göz önünde bulundurulmalıdır; aksi hâlde her öleni öldü diye terör mağduru saymak bana göre Komisyonumuzun amaç ve hedeflerinin veya devletle olan ilişkilerimizin bir şekilde dışına çıkar diye düşünüyor ve teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Gök, buyurun.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkanım, insan hakları kavramının daha çok dünyadaki gelişim çizgisine bakıldığında da insanların birbirine karşı olan değil de devleti yönetenlerin, iktidarı elinde tutanların, işte polis ve asker gücünü kullananların ya da kamu gücünü kullananların insanlar üzerinde yaptığı baskılar, antidemokratik uygulamalar ve bunların toplum üzerinde yarattığı infial

üzerine, bu kavramların gelişmesi üzerine insan hakları kavramları gelişmiş ve insan hakları kavramları daha çok bireyleri devlete karşı koruyan bir hak olarak ortaya çıkmıştır.

Bu bakımdan, ben İnsan Hakları Komisyonunun daha çok üzerinde duracağı konuların sistematik bir şekilde kamu otoritesini kullananların yaptığı ihlallerle doğru orantılı olması gerektiğini düşünüyorum.

Elbette terör çok önemli bir konu, bu araştırma komisyonuna da herhangi bir söyleyeceğimiz yok ama arkadaşlarımızın önerilerine katkı yapmak üzere söz aldım. Yani burada bir yandan da, bir yandan terör grubunun yarattığı ihlallerle devam ederken, insan hakları ihlalleri, bir yandan da bunu önleme gayesiyle yapılan çok da ciddi yanlışlar var. Bu yanlış ihlaller de bence Komisyonun değerlendirmesine girmeli. Çünkü bu tür ihlaller de bu haksız ihlallere uğrayan insanlarımızın devlete olan bakış açısını olumsuz yönde etkiliyor ve devletle bir nebze arasının açılmasına da neden oluyor.

Bu nedenle Komisyonumuz, bu çalışmaları sürdürürken kamu otoritelerinin sağladığı hak ihlallerini de değerlendirmenin gerektiğini, yerinde olduğunu düşünüyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederiz.

Aslında, terörden gerçekten mağdur olmuş bir üyemiz var aramızda, Sayın Eronat. Ona söz vereceğim ama birkaç konuyu ben de dile getireceğim ve sonra Sayın Eronat, size de söz vereceğim.

Aslında bence bu başlık biraz da sanki bilinçli tercih edilmiş gibi. Çünkü bu başlık aslında hem Cumhuriyet Halk Partisi sözcülerinin konuştuğu konuları hem de Milliyetçi Halk Partisinden arkadaşlarımızın konuştuğu konuları aslında ikisini de barındırıyor; ben bunu böyle anlıyorum. Yani bu terörden kim zarar görmüşse bu manada, elbette kamu görevlilerimiz, güvenlik güçlerimiz, öğretmenler bunların içerisinde olduğu gibi, bir şekilde belki kandırılmıştır veya başka sebeplerle dağa çıkmış insan ama orada ölmüş, terörün bir sonucu olarak orada ölmüş ve bu insanlar da bizim insanımız; bence bu Komisyonun konusu olması lazım. Yani farklı, onun çıkışı, amacı farklıdır. Elbette bu, kabul edilebilir bir amaç da değildir. Bunu da zikrelelim burada.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Gayri hukukî bir şey zaten bu.

BAŞKAN – Efendim?

YUSUF HALAÇOĞLU (Devamla) – Onu meşru sayamayız Sayın Başkan.

BAŞKAN – Tabii, meşru sayamayız.

YUSUF HALAÇOĞLU (Devamla) – Meşru sayarsak, o zaman devletin mücadele etmemesi gerekir.

BAŞKAN – Evet, ama, bu terörden kaynaklanan bu ölümleri de görmemek de o zaman...

YUSUF HALAÇOĞLU (Devamla) – Terörden kaynaklanan...

Bakın, eğer devlet, hukuk dışına çıkmış ve insanlarına zarar veriyorsa tamam bu. Ama eline silah almış, ben zorlamadan oraya çıkmış ve sivil insanlara, hiç suçu olmayan insanlara bombalar atıyorsa toplum içerisinde bunu da aynı kefeye koymamak gerekir.

BAŞKAN – Hocam, onun izahatını yapacak Sayın Akdoğan.

Sayın Eronat' a söz vereyim.

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Teşekkür ediyorum. Çok da heyecanlıyım kusuruma bakmayın.

Şimdi, güneydoğuya dışarıdan bakmak çok farklı. Bir Adıyaman'ı bile ben güneydoğu saymıyorum; çünkü oradaki hayat da çok farklı, Urfa'daki hayat da çok farklı. Ben göbekten geliyorum, Diyarbakır'dan geliyorum.

Diyarbakır'da, Diyarbakır halkı şu an pandomim sanatçısı durumuna düşmüş durumda. Seçim zamanı –kusura bakmayın biraz uzun kaçabilir ama anlattıklarım gerçekten çok önemli- yaşadığımız hareketler şu: Kapı ziline basarsınız, kapıyı açar. AK PARTİ'li olduğunuzu veya farklı bir partiden BDP dışında bir partili olduğunuzu anlarsa ve kadın AK PARTİ'li ise hareket şudur: İnanan bu şu demek: Üst katımda bir BDP'li var. Aman beni konuşurma, gözümle “Ben sana oy veriyorum” ve sessizce kapı kapanır. Zaten öbür kapıları çaldığımız zaman duyulan hakaret, kapı çarpma hatta şiddet olağan hâle gelmiştir. İki seçim yaşadım bu seçimde Meclis adaylığım vardı belediye ve milletvekilliği seçiminde.

Şu anda elimde de bir belge var. Bu, esnafın nasıl zulme uğradığının bir belgesidir. Benim ve aldığım esnafın parmak izleri çıkarılırsa oradan da dağıtan KCK'lıların, PKK'lıların dağıttığı belgelerin esnafta nasıl bir zulüm yarattığını görürsünüz. Bunu. arzu ederseniz isteyen arkadaşlara fotokopi olarak verebilirim.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Vergi mi?.. İçeriğinde ne var?

OYA ERONAT (Devamla) – Kapatılmasına dair on dört, on beş yaşındaki çocukların dağıttığı bir bildiridir. Bir esnaftan almışımıdır; bana vermiştir daha doğrusu, ben gidip araştırmamışımıdır.

Yani bu zulümleri anlatmak çok uzun ama ben size oğlumdan bahsedeyim. Bir anne evladının naaşını gördüğü zaman şükreder mi? Ben şükrettim. -Çok özür diliyorum- Çünkü benim oğlum tek parçaydı. Onu öpebildim. Benim oğlum gittiği zaman kollar, bacaklar, kafalar balkonlardan toplandı. Onunla birlikte 6 çocuk, 1 baba vefat etti. Onun için şükreder mi? Ben oğlum gördüğüm zaman şükrettim; çünkü oğlum öpebildim, bir kokusunu alabildim.

Benim oğlumun cebinden ne çıktı biliyor musunuz? Çok zeki bir çocuktur. Fen lisesi son sınıf öğrencisiydi ve tek evladımıdır. Sadece fizik ve matematik formüllerinin yazılı olduğu kâğıtlar çıktı ve hiç yanından ayırmadığı MP3 çaları cebindeydi. Siyasetten haberi olmayan, sevgi dolu bir çocuktur. Şu

an onun –çok özür diliyorum- kankası durumundaki bir çocuk 9 Eylül Tıp Fakültesinde üçüncü sınıfa geçmiş ve daha iki ay önce geçirdiği sayısız ameliyatlardan birini daha geçirdi. Bir bacağı kısa kaldı, ayak parmaklarını açamıyor.

Bu acılar sürekli yaşanıyor ama devlet ihlallerinden bahsediliyor. Ben geçmişte çok hatalar yapıldığının bilincindeyim. Siyasete bu yüzden girdim ama intikam amacıyla girmedim. Ben yerel seçimde kapıları çaldığım zaman bir hırsla çalışıyordum ama evladını dağda kaybeden annelerin acılarına da tanıklık ettim. On dört, on beş yaşındaki çocukların bilinci olamaz. Bunlar bir şekilde kandırılarak, kaçırılarak, zorla dağa götürüldüklerinden ailelerinden öğreniyorum bunları. Bunlar dağa götürülüyorlar, kandırılıyorlar. Orada her tür sıkıntıya maruz kalıyorlar. Ben o çocuklar için de üzüldüğümü burada belirtmeliyim. Bu sorunun çok büyük bir sorun olduğunu ve mutlaka ve mutlaka çözülmesi gerektiğini biliyorum ama iş şirazesinden çıkmış.

Geçen, on gün önce Siirt ve Batman ziyaretimiz oldu Bakanımız Fatma Hanımla beraber. Orada 4 tane genç kızımızı kaybettik ama çok daha acı dramlar var. 2 genç kız belden aşağı sakat kalmış ve o 6 tane genç kıza sıkılan kurşun sayısı 800’den fazla. Yani bu nasıl bir cinnet geçirmedir? Nasıl bir çıldırma durumudur? Bu neyin nefretidir? Neyin intikamıdır? Her tür örnek veriliyor. Bir alt komisyon kurulursa gelip anlatacağım o kadar çok şey var ki.

IRA ile değerlendiriliyor, Baas ile değerlendiriliyor. Kardeşim, İrlanda’daki İngiltere’den kız alıp vermemiş bir örgüttür veya onlar öyle ama bizler, kan karışmış. Yani bu bölünmenin olmayacağını hepimiz biliyoruz. Ama lütfen, karşı tarafı kışkırtıcı, hak verici konuşmalar yapmayın. Terör terördür, bunun haklılığı yok. Yani yaşamaktan daha kutsal bir hak yok.

Çok özür diliyorum, inanın, inanın hiç ağlamış değilim, ben üç buçuk yıldır ağlamıyorum, çünkü dondum. Biz çocuğumuzun sevdiği yemekleri yiyemiyoruz. Ben Hababam Sınıfı’nın müziğini dinleyemiyorum, çünkü onları çok seviyordu. Anlatacağım çok şey var ama daha fazla devam edemeyeceğim.

BAŞKAN – Biraz dinlenin Oya Hanım, biraz kendinize gelin.

OYA ERONAT (Devamlı) – Şimdi şunu söyleyeyim: Orada gençler özgür olma yolu olarak da terörü seçiyorlar, daha doğrusu onları destekliyorlar.

Bakın, feodalitenin ağırlığı yavaş yavaş güneydoğuda kalkmıştır. Bunun sebebi de şudur: Genç kız normalde sinemaya, tiyatroya gidemezken “Eyleme gidiyorum.” dediğinde aileden izin alabilmektedir veya “Nevruz’a gidiyorum.” dediğinde ailesi izin vermektedir. O ortamlarda sosyal olmaktadır. Bu kadar desteklenmesinin bir sebebi de budur. Bir de eğlenceyle gençler orada uyuşturuluyor. Bir KCK davasının önünde eylem yapılacaksa, benim bildiğim eylem, ya sloganla yapılır ya pankart taşırsınız veya oturursunuz. Sürekli bir davul, zurna ve halay olayı vardır.

Diyarbakır'da BDP dışında hiçbir partiden olduğunuzu söyleyemezsiniz. İnsanlarla ancak gözlerinizle anlaşsınız. Birbirinizi gözlerinden anlarsınız. Zaten sizi hissettiği zaman gözünü kaçıtır ve ya itekler ya çeker gider. Herkes kendini sır ediyor. Alınan oylar... Dün Mediste Sayın Hasip Kaplan konuşma yapıyordu “Şırnak'ta yüzde 80 oy aldık.” diyor. Biz o oyların nasıl alındığını çok çok iyi biliyoruz. İnanın, ben gezici müşahit olarak bütün sandıkları gezdim. Yapılan baskı, yapılan zulüm seçim zamanı bile anlatılır gibi değil. Diyarbakır 6 vekil çıkardı ama eğer gerçek bir seçim yapılabilirse, inanın bu vekil sayısı 7'yi bile aşacaktı, en az 7 idi.

Öğretmenler; bir sınıfı dağa çıkararak öğretmen var. Bir tek sınıfı komple dağa çıkararak öğretmenler var. Ama kendi çocuklarının eyleme katıldığını duyunca koşu koşu evine giden öğretmenler var. Çok yakinen biliyorum, kardeşim akademisyendir üniversitede. Gelinimiz bir lisede edebiyat öğretmenidir. Bunları çok yakından izleyebiliyorum. İzliyoruz, anlatılanları dinliyoruz. Siz orada demokrasi havarisi kesilenleri dinliyorsunuz ama orada biz zulüm altındayız. Resmen zulüm altındayız. Farklı konuşamazsınız. Onlar gibi düşünüyorsanız demokratsınız, onlar gibi düşünmüyorsanız ölürsünüz. Kafanız, kulağınız kırılır, arabanız yakılır.

Benim binlerce broşürüm kalorifer kazanlarında yandı, atıldı. Arabamıza bayrak asamadık. Bir sokağa broşürümüzü asamadık. Kendimizi afişe edemedik. Biz buyuz diyemedik. Broşürlerimizi gizli kapaklı, sessiz yaptık. Bu mudur demokrasi? Şuna inanın: Güneydoğuda, özellikle Diyarbakır'da çok büyük bir zulüm yaşanıyor. Lütfen bu komisyon kurulsun ve gerçekten “Kral çıplak” diyenleri bir dinleyin.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz. Tekrar başınız sağ olsun.

Sayın Akdoğan, biraz açıklama yapar mısınız önergeyle ilgili.

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Şimdi tabii, konuşmaya başlarken, işte hepimiz “30 bin, 40 bin insanımızı kaybettik bu terör sürecinde” diye başlıyoruz. Bu 30-40 bin insan kimdir? Yani güvenlik güçleri ve siviller bunun içerisinde belki üçte 1, dörtte 1 değil, diğerleri terör örgütü üyeleridir. Yani neticede onlar da bu ülkenin vatandaşlarıdır.

Biz burada şunu tartışmaya açmıyoruz: Yani terör örgütü sebebiyle birilerinin yaşama hakkı ortadan kalktı veya terörle mücadele kapsamında değil, yani yaşam hakkı kutsaldır. Bu yüzden belki başlığa “Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Meydana Gelen Yaşama Hakkı İhlalleri” dersek hepsini kapsamış olur. Yani terör örgütünün sebep olduğu yaşama hakkı ihlallerinden ziyade daha genel, terör ve şiddet olayları kapsamında meydana gelen yaşama hakkı ihlalleri belki daha kapsamlı bir şey olabilir. Ama şunu görmek durumundayız: Terör örgütü üyesi insanların hepsi adam öldürmüş veya hemen infaz edilmesi, yok edilmesi gereken şahıslar mıdır?

Şimdi, düşman başka bir kategoridir, suçlu başka bir kategoridir. Eğer siz karşıdakini suçlu olarak görüyorsanız onun cezasını vermek durumundasınız. Biz idam cezasını kaldırdık biliyorsunuz, değil mi? Burada eğer kişi kendini canlı bomba yapıyorsa yaşam hakkının zaten sona ermesini kabullenmiş demektir veya çatışmaya giriyorsa bunun yaşam hakkını riske attığını kabullenmiş demektir veya bir tehdit oluşturuyorsa. Burada da doğabilecek, yaşanabilecek çatışmada yaşam hakkının ortadan kalkma ihtimali, riski olduğunu kabullenmiş demektir. Bunların hepsini saklı tutuyoruz. Ama neticede geçen gün operasyonda, gazetelere yansıdı, okumuşsunuzdur. Hakkâri’de mağarada 2 tane başı olmayan PKK’lı cesedi bulundu. İnfaz edilmişler. Yani örgüt içerisinde infaz edilen insanlar var. Kaçarken öldürülen insanlar var. Dağda olduğu hâlde olaya karışmamış, bir şekilde orada işte doğal sebeplerle ölen insanlar var. Yani neticede, biz şöyle bakmak durumundayız: “Devlet baba” diyoruz ya devlet, ana aslında; yani ana için evladının ideolojisi, işte, hangi örgüt üyesi olduğu çok önem taşımaz, ona ceza da verir belki ama neticede onun yaşamını korumak, onun yaşamı üzerine titremek ananın kutsal bir görevidir.

Şimdi, devlet de suçluya cezasını vermek durumundadır. Terörle mücadele kapsamında hukuk içinde kalarak bu süreci devam ettirmek durumundadır, belli hassasiyetleri gözetmek durumundadır. Bu, zaten hepimizin vurguladığı ortak kabuller. Yani bu noktada özellikle son dönemde Hükümetin açıklamasında “90’lı yıllara dönüş olmayacaktır.” sözü bunu çağırıyor. Yani hukuk dışına çıkarak kirli yöntemlere başvurarak yargısız infazlar yaparak bunlar olmuyor, hukuk içinde bir mücadele verilmeye çalışılıyor. Yani bizim burada amacımız bu terör ve şiddet olayları artık sona ersin diye yaşam hakkını kutsayarak güçlü bir kamuoyuna mesaj verebilmek. Yoksa terör örgütü birisini öldürdü mü, öldürmedi mi, dağa çıkan... Bu ayrıntılara takılıp kalırsak o zaman yaşam hakkı kutsiyeti meselesini ıskalemiş oluruz diye ben düşünüyorum. Yani bu süreçte neticede örgütten kaçarken infaz edilen adam da bir şekilde yani örgütün zorla dağa çıkardığı adamın yaşam hakkı da devletin aslında garantisi altında olmalı. Devlet hepsinin üzerinde, yaşam hakkı üzerine titremek durumundadır. Yani burada biz komisyon önergesinde bulunurken terör ve şiddet ortamı bize büyük acılar yaşattı, bunlara artık son verelim. Yaşam hakkı gibi ortak bir değer üzerinden kamuoyuna güçlü bir çağrı yapalım, mesaj verelim diye bunu başlattık. Yani bunun dışında diğer tartışmalara girersek iş yine siyasi mülahalalara, ideolojik tartışmalara, kim haklı haksız, kim mağdur mağdur değil tartışmalarına girersek bence burada yine bildik noktaya döneriz.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz.

Sayın Bostancı.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Çok teşekkürler.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bildik noktaya açıklık getirirseniz.

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Sizin eleştirdiğiniz noktaya geliriz anlamında söyledim yani siz bir eleştiri getirdiniz “sadece böyle dar bir alana sıkışmayalım” diye, o alana sıkışmış oluruz, onu kastettim.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Değerli arkadaşlar, Sait Faik’in bir hikâyesi vardır, çok kısa bir hikâye, uzun anlatmayacağım: Bir gün boğazın maviliğine bakar yüksek bir yerden, muhteşem bir manzara, masmavi bir deniz, parlak bir güneş, her şey olağanüstü “Yaşamak ne kadar güzel.” der. O sırada oradan bir motor geçer “pat pat pat” diye oradakiler el sallarlar Sait Faik’e. Sait Faik de onlara el sallar, sonra şöyle düşünür: Aslında bütün bu güzelliklere anlam veren insandır. Şu motoru kaldır, şu insanı kaldır, boğazın güzelliği de, gökyüzünün maviliği de hiçbir anlam taşımaz. Bizim belki nihai olarak duracağımız bir yer varsa hakikaten bu hikâyede ifade edildiği gibi insan, hep diyoruz ya insan odaklı vesaire. Bunu sadece politik bir dil değil, aynı zamanda farklı dillerin çağrışımları ve müktesebatlarıyla birlikte muhakeme etmemiz gerekir diye düşünüyorum.

Biz, bu önerge marifetiyle devletin teröre karşı sürdürdüğü mücadelenin meşruiyetini tartışmıyoruz. Her devlet kendisine karşı silahlı örgütler, herhangi bir yöntemle mücadeleye kalkıştığında ona aynı şekilde cevap verir, bu sadece Türkiye Cumhuriyeti devletinin yaptığı bir iş değildir.

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Hukuk içinde...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Hukuk içerisinde cevap verir. Aynı şekilde derken devletlerin uygulamalarının benzerliği bakımından söylüyorum. Devlet burada Türkiye Cumhuriyeti devleti bu alandaki müktesebatının dışında çok özel bir iş yapmıyor, bütün devletler bunu yapar ve buna ilişkin meşruiyet çizgisini de tabii ki devletin normları tayin eder, devletlere ilişkin olmuş kurallar tayin eder. Yoksa eline her silah alanın kendi iddialarını bir meşruiyet, politik meşruiyet çizgisi olarak görecektir olur ise dünyadaki çatışmaların içinden çıkmamız imkânsız olur, bu tartışmaya girmiyoruz. Zaten bu tartışma o kadar çok yapıldı ki Türkiye’de. Bu politik dilin dışında biz biraz sosyal ve insani bir dil oluşturabilir miyiz yaşam hakkına ilişkin? Bunun peşindeyiz.

Yine, durduğumuz yerin anlaşılması bakımından söylüyorum: Mesela, şimdi “taş atan çocuklar” diye bir şeyden bahsediliyor, bir siyasetçi çıktı “fırtına çocukları” dedi. Şimdi taş atan çocuklar belki hâlihazırda yaptıkları eylem, attıkları taş, meydanları doldurmaları itibarıyla kimi insanları sevindiriyor olabilir, onları fırtına çocukları olarak yüceltiyor olabilirler ama acaba şöyle bir sosyal bakış olmaz mı? Bu çocuklar sokaklarda taş atarak yetişiyorlarsa bunlar sadece taş atacaktır, bugün buraya yarın başka bir yere. Bunun bir sosyal arka planı yok mudur? Sosyal psikolojisi yok mudur? Bu çocukların yitirdikleri o insani değerlere ilişkin bir dikkat yok mudur? Politik dil tabii bütün bunları dışlıyor.

“Yaşam hakkı” diyoruz, biz bu meselede politik dilin ötesinde sosyal, edebî, estetik ne kadar çağrışım varsa, ne kadar insanlığın birikimi varsa bunun üzerinden bir dikkatle bu raporun oluşturulması gerektiğini düşünüyoruz. Evet, Yalçın Bey çok doğru bir söz söyledi, devletin dışarıda düşmanları olabilir ama içeride düşmanları olamaz, suçlular olabilir. Devlet bir hınç örgütü değildir. Öldürdüğü insan bir suçludur. Devlete düşen asıl vazife öldürmeden önce yaşatabilme şartları varsa bunu sağlamaktır ama yoksa devletin yapacağı başka bir şey yoktur. Fakat biz İnsan Hakları Komisyonu olarak eğer bu alanda daha fazla insanı yaşatabileceğimiz bir alan varsa bunu raporlaştırmak, bununla uğraşmak, bunu ortaya koymak, her tür politik saikten öte insani bir temelde bunları dile getirmek durumundayız. Bu komisyonun kuruluş amacı budur.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Evet, yeterince sanırım aydınlatıcı oldu.

Değerli arkadaşlar, biraz hızlandırmamız lazım. Sayın Şener, Sayın Halaçoğlu, Sayın Özdemir, bir de Sayın Aygün, kısa kısa sizlere söz vereceğim ve toparlayıp ondan sonra oylatacağım.

Sayın Şener, size söz veriyorum.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Özür dilerim, neyi önerdik başlık olarak?

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Yani benim önerim: “Terör ve şiddet olayları kapsamında meydana gelen yaşam hakkı ihlalleri.”

BAŞKAN – Tamam doğru, bu şekilde yaparız.

Sayın Şener, buyurun.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Benim tabii önereceğim şey aslında Yalçın Bey’in söylediği şeydi, başlık olarak sizin bahsettiğiniz devleti terörle yan yana getirmek belki hani ilk algı itibarıyla sıkıntı yaratabilecek bir kavramdır, anlam aşağı yukarı aynı şey.

İkincisi, şunu görmek lazım, belki alt komisyon kurulduğunda bunlar sağlıklı olarak ortaya çıkacak, biraz önce Sayın Aygün bahsettiler işte bir eski emniyet mensubunun itiraflarıyla ilgili, devlet, çeşitli organlarının ve o organlarla ilişkili gayrimeşru insanların işlediği birtakım suçları üstlenerek yaşayamaz. Yani bu suçsa bunu eğer devletin herhangi bir kurumuyla ilişkili vatandaşlar da işlemişse suçtur, böyle algılamak lazım. Biz burada birilerinin haklılığını, birilerinin haksızlığını ortaya çıkarıp cephelendirmek yerine doğru şeyin ne olması gerektiğine cevap aramamız gerekiyor.

Bence bu komisyon hayırlı bir çalışma yapacaktır. Ben fazla sözü uzatmadan, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sağ olun, biz de teşekkür ediyoruz.

Sayın Halaçoğlu.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Teşekkür ederim.

Şimdi bazı kavramları tam yerine oturtmakta büyük fayda görüyorum. Eğer biz gerçekten bunlarla mücadele edeceğiz yani insan hakkı ihlalleri, özellikle de terörden kaynaklı konularda eğer mücadele edeceğiz ve bunları araştırırsak bazı kavramları yerine oturtmamız gerekiyor. Şimdi, devlet dediğimiz mefhum nedir? Devlet aslında kendi vatandaşlarına yaşama hakkı tanıyan, onları herhangi bir şekilde başkalarına zarar vermeyecek biçimde eğiten bir nitelik taşır.

Şimdi bizim burada bazı şeyleri iç içe sokmamamız gerekiyor. Şimdi, devlet, eğer yapması gerekeni yapmıyorsa o zaman devletin yapmadıklarını ortaya koymamız gerekir o da Meclis çatısı altında. Yani terörle mücadelede eğer hangi yöntem izlenecekse veya bu yöntem izlenirken teröristin dağa çıkmasını engelleyecek veya insanların, gençlerin dağa çıkmasını engelleyecek husus bizim değil, öncelikle devletin görevidir yani yürütmenin görevidir.

İkincisi, bütün bunlara karşılık terör gruplarına eğer demokratik kurallar içerisinde söz hakkı tanıyan bir nitelikte karar almışsa devlet yani Meclisin kapısını açmışsa ve buna rağmen hâlâ terörist yukarıda silahla mücadeleye devam etmek istiyorsa artık burada devletin yapması gereken terörle anladığı dilden mücadele etmek konusudur. Yani “Buyurun işte size Af Yasası’ nı açıyorum. Dağdan inin, Pişmanlık Yasası’yla buyurun istediğiniz gibi Mecliste veya siyasette dertlerinizi anlatın.” diyorsa devlet ve buna rağmen hâlâ terörist yukarıda silahlarını almış veya şehirlerde hukuka karşı mücadelesini, hukuka rağmen mücadelesini kendi çapında devam ettiriyorsa bunun ikinci bir yolu yoktur. Bütün dünya devletlerinde...

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Hocam, çok özür diliyorum...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Lütfen... Lütfen...

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Kandil’den gelenlere mahkeme on yıl hapis verdi Hocam, bilmeniz açısından...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Bakın, Kandil’den gelenlere verdi ama onlar Pişmanlık Yasası’nda bulunmadılar. Pişmanlık Yasası’na girenler bu şeyden faydalandı birçok insan bu şekilde serbest bırakıldı, mahkemeye bile çıkartılmadılar. Ama Kandil’den gelenler çok farklıydılar “Biz Pişmanlık Yasası’yla gelmedik, işte şu beyan için geldik.” diye açık açık belirttiler biliyorsunuz. Dolayısıyla bu konulara dikkat çekmek istiyorum. Bu ülkede işte devletin bu imkânlarına rağmen kabul etmeyen insanlarla mücadelesi sonrasında ölen insanlarla ilgili eğer siz burada yine aynı şekilde diğerleriyle eşdeğer tutacak olursanız...

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Öyle bir şey söylemedik biz.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Bakın, o zaman şunu düzeltin...

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Yani terör örgütü kendi üyelerini öldürdüğü zaman...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – O zaman şöyle düzeltelim -benim teklifim işte onu demek istiyorum- Komisyonumuz “Terör olayları sebebiyle terörden kaynaklı tüm yitirilen hayatlara” şeklinde bir ek yapsın.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Öyle zaten...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Hayır öyle değil, bakın ben ekledim buraya şimdi.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Başlığa mı diyorsunuz?

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Hayır, ikinci sayfaya girin, alttan ikinci paragraf.

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – O önemli değil, onun kıymeti yok.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Hayır önemli, ekleyin o zaman.

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Tamam da bunun bir kıymeti yok. Bu, bizim şahsi, kişisel görüşümüz.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Ama bakın kıymeti var, şu bakımdan kıymeti var: Bu bir elimizde bildirgedir, lütfen... Ben teklif ediyorum, Komisyonumuz “Terör olayları sebebiyle terörden kaynaklı tüm yitirilen hayatlara” deyin lütfen, ekleyin oraya.

MEHMET KERİM YILDIZ (Ağrı) – Bu söyledikleriniz tutanaklara geçiyor zaten.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Geçiyor tabii.

BAŞKAN – Evet... Evet...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Komisyonumuz “Terör olayları sebebiyle tüm yitirilen” yerine, tümün önüne “Terörden kaynaklı tüm yitirilen hayatlara” desin.

İkincisi, yine altta önergesini...

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Bu önerge değil mi?

BAŞKAN – Hocam devam edelim, bir an evvel de toparlayalım lütfen.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Devam ediyoruz: Yine aynı paragrafın önergesini sunduğumuz alt komisyonun görevi: “Ulaşabildiği ölçüde tüm yitirilen” yerine “Terör kaynaklı tüm yitirilen hayatları” denilsin, herhangi bir problem kalmayacaktır benim düşünceme göre. Çünkü bakın bizim sorumluluğumuz İnsan Hakları Komisyonu olarak sorumluluğumuz insanlara hayat hakkı tanımayanlara karşı, devletin bütün verdiği imkânlarla rağmen tanımayanlara karşı tavrımızı göstermek mecburiyetidir.

Az önce Oya Hanım’ı gerçekten büyük üzüntüyle izledim, dinledim ve çok daha fazlası olduğuna da kanaatim var, biliyorum da. Yani devletin orada... Yani Hakkâri’yi düşünün, Hakkâri’de resmî kıyafetiyle gezemeyen polislerden tutun da askerlere kadar, sokak ortasında kimlik soruşturması yapan teröristlere polisin müdahale edememesine kadar her şeyin olduğunu biliyoruz orada.

Bakın, devlet yapacağını yapmıştır. Pişmanlık Yasası’nı çıkarmıştır “Buyurun, siyasi ortamda her türlü mücadelenizi yapın.” demiştir. İşte nitelik de dün de gördük, yapıldı, yapılıyor. Gelsinler

yapsınlar efendim ama yapmıyorsa, elinde hâlâ silahla başkalarının taşeronluğunu yaparak birtakım olayların içerisine katılıyorsa, ki nereden kaynaklandığını çok iyi biliyoruz, inşallah alt komisyonda bunların tüm niteliklerini de ortaya koyabilecek elimizde belgelerimiz de vardır.

BAŞKAN – Peki Hocam, teşekkür ederim.

Sayın Özdemir...

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle gerçekten değerli milletvekilimize başsağlığı diliyorum, hepimiz çok etkilendik ve oradaki tabloyu bence çok ve ilk ağızdan canı yanmış bir anne olarak anlattı ama bir şey var Sayın Başkanım -sizden özür diliyorum Sayın Milletvekili- terör konusunda sizin söylediklerinizi, sizin tespitlerinizi inşallah AKP'nin büyük çoğunluğu da aynı tespitleri yapar, aynı kanaatte olurlar. Burada artık bu saatten sonra sizin bu psikolojinizden sonra terörü uzun boylu tartışmaya belki gerek yok, daha sonraki zamanlarda tartışacağız Sayın Başkanım ama terörle görüşüldü, görüşülmedi, görüşenler için Sayın Başbakanın seçim meydanlarında söylediklerini biliyoruz. Şimdi hâlâ ortada çok ciddi iddialar var ki yüzde 95 devletin bu görüşmelerde uzlaşmaya vardığı iddiaları var. Bunların çok ciddi şekilde iktidar tarafından araştırılması gerekiyor. Bu önümüzdeki süreçte -Oya Hanım'dan da rica ediyorum, AKP'li milletvekili arkadaşlarımızdan da rica ediyorum- terör konusunda hepimizin ortak davranması gerekiyor.

Bir şeyi hatırlatmak için söz aldım Sayın Başkanım, aynı zamanda bir soruyu içeriyor: Meclis tatildayken İnsan Hakları Komisyonu üyesi arkadaşlarımızın bir kısmı, bizim partimizden de arkadaşlarımız İrlanda'ya gittiler. Oya Hanım söylediği için söylüyorum, gerçekten üzüntümü belirtmek istiyorum, İnsan Hakları Komisyonundan bir görevle mi gittiler? Eğer biz Türkiye olarak ayrışmanın modellerini aramaya başlamışsak -IRA modeli ya da bir başka model- bu çok ciddi şekilde vahim bir durumdur. Bu Komisyon, İnsan Hakları Komisyonu mu böyle bir görev verdi? Bu inceleme nereden çıktı? Onu merak ediyorum ve çok açıkçası -tabii Levent Bey de burada, ben daha önce fırsat olmadı ama- Türkiye bir model arayışı içerisine girmemeli adı IRA model olabilir, ETA model olabilir, ne olursa olsun. Model arayışına başladıysak vay halimize demektir.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Tabii o organizasyonun veya gezinin -ne dersiniz deyin- Komisyonumuzla hiçbir ilgisi yok, ben de ancak basından duydum.

Evet, son konuşmacı olarak Sayın Aygün'e söz veriyorum.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Oya Hanım'ın acısını paylaşmakla başlayayım, gerçekten göz yaşlarımı tutmakta zorlandım.

Diyarbakır'daki olayların benzerlerinin, diğer siyasal aktörlere dönük saldırıların Tunceli'de de benzer şiddette olduğunu söyleyebilirim. Galiba Meclis çatısı altında demokrasi den, düşünce

özgürlüğünden, çoğulluktan, açık fikirlilikten bahsedenlerin Diyarbakır’da kendi evlerinin önünde de bazı faaliyetlerde bulunması gerekecek. Bunun için de Medis İnsan Hakları Komisyonunda mücadele etmeliyiz diye düşünüyorum çünkü bu, birbirimizi de anladığımız ve dönüştürdüğümüz bir süreç olabilir, bir şans olarak görmek gerekir.

Sayın Akdoğan’ın “Aktör önemli değil, önemli olan yaşam hakkı ve bunun ihlali bizim için önemli.” sözünü çok önemsiyorum.

Başarılar diliyorum, çok teşekkürler.

Başkanım bir de benim önerim acaba tartışılacak mı? Süre çok uzadı ama.

BAŞKAN – Tartışacağız, en sonunda tartışacağız.

Sayın Gök, hakikaten ben demin baktım söz alanların hepsini yazdım ve siz yoktunuz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Cevap hakkı...

BAŞKAN – Cevap hakkı doğdu diye verelim ama çok kısa lütfen, çok kısa...

LEVENT GÖK (Ankara) – Tabii Medis yeni açıldığı için arkadaşlarımızla daha yeni karşılaşıyoruz.

BAŞKAN – Çok da faydalı aslında bir müzakere oluyor ben farkındayım ama...

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet.

Şüphesiz kamuoyuna yansımış biçimi çok farklı oldu. Esasında ben orada yaşananları sizlere şu anda zaman çok uzadığı için daha sonra anlatırım. Demokratik Gelişim Enstitüsü isimli bir düşünce kuruluşu, dünyada pek çok saygın insan hakları savunucularını, avukatları ve profesörleri bulunduran bir kuruluşun partilere bir başvurusu oldu. Bu başvuruda İngiltere, İrlanda ve İskoçya’da tamamı parlamento düzeyinde, parlamento çatısında olmak üzere ve milletvekilleri, parlamento başkanlarının bilgilendirilmeleri çerçevesinde bir gezi tertipleneceği parti merkezlerine bildirildi. AKP’den 3 arkadaşımız o gezide yer aldı. Cumhuriyet Halk Partisinden de Genel Başkanımız Sayın Sezgin Tanriku ile beni görevlendirdi. Barış ve Demokrasi Partisinden de 3 arkadaşımız vardı. MHP’ye bilmiyorum öyle bir davet var mıydı? Sonuçta biz bu arkadaşlarımızla İngiltere, İrlanda ve İskoçya’yı kapsayan bir geziyi gerçekleştirdik. Bunların İnsan Hakları Komisyonumuzla, Medisimizle bir alakası yoktur. Bu dernek partilere kendisi başvurmuştur ve genel başkanlar ya da parti yöneticileri o gidecek isimleri belirlemiştir. Burada son derece yararlı güzel çalışmalar oldu, her gördüğümüz... Tek bir cümleyle altını çizeyim: Orada kesinlikle Türkiye tartışılmamıştır, kesinlikle Türkiye’nin sorunları masaya yatırılmamıştır. Çatışmaların nasıl önlendiğine dair, sadece İngiltere örneği değil, Güney Afrika, Zimbabve, bunun gibi çok uluslararası çatışmaların yaşandığı konularla ilgili sunumlar yapılmıştır. Burada gördük ki her ülkenin kendi coğrafi koşulları, sosyolojik, kültürel ve siyasi yapısı son derece farklıdır, hiçbir örnek diğeriyle benzeşmez.

Ben Oya Hanım'a yürekten katılıyorum, acısını da yürekten paylaşıyorum. Türkiye'de bizler bir arada yaşamayı binlerce yıl sürdürmüş bir toplumuz. Bakın bir İrlanda'da karşılaştığım manzarayı anlatıp hemen cümlemi tamamlayayım: Biz İrlanda'da İrlanda Kurtuluş Ordusu ile İngiltere arasında gerçekleştirilen barışın konuşulduğu işte bu dönemde Belfast sokaklarını gezdik. Biliyorsunuz İrlanda Kurtuluş Ordusu'nun en çok tahribatı yaptığı şehirlerden birisidir Belfast. Belfast sokaklarını gezdiğimizde kitaplarda okusak yani sayfalarca kitap okusak ya da bize sayfalarca, dakikalarca anlatılsa anlayamayacağımız gerçekleri orada beş dakika içerisinde gördük. Nedir bu gördüğümüz gerçek? Belfast'ta Protestanların yaşadıkları caddeler ayrı bir duvarla çevrilmiş durumdadır, Katoliklerin yaşadıkları mahalleler ayrı bir duvarla çevrilmiştir. Orada ısrarla sorduk: Siz aynı okullara gidiyor musunuz? "Hayır, biz aynı okullara gitmeyiz." diyorlar, hâlen, şu anda dahi. Örneğin ben sordum: Peki, aileler beraber yemek yiyor musunuz? "Hayır." Bir marketten, yani Protestan bir aile Katolik bir aileden alışveriş ediyor mu? "Hayır." Ne yapıyorsunuz siz? Barış orada ayrı yaşamayla tesis edilmiştir değerli arkadaşlarım, bunun altını çizmekle yarar görüyorum ve hâlâ orada çok ciddi çatışma alanları devam etmektedir. Bizim Türkiye'miz çok farklıdır. Bizim Türkiye'mizde terörün devam etmesi gerçeği karşısında dahi Türkiye'de insanlarımız bırakın duvarlarla ayrılmayı aynı apartmanlarda beraber oturuyorlar, kimse kimsenin marketine giderken bakkalına giderken kimliğini sorgulamıyor, böyle bir durum var.

BAŞKAN – Evet.

LEVENT GÖK (Ankara) – Elbette, biz bu çok güçlü temel üzerine işte insan haklarımızı, demokrasiyi ve temel hak ve hürriyetleri geliştirdiğimiz zaman bu sorunu biz Türkiye'de çok daha rahat çözebiliriz aslında. Benim vardığım sonuç budur. Bunun çok daha geniş ayrıntılarını dilerseniz bir başka gündem dışı olmak kaydıyla sizlere sunabilirim.

BAŞKAN – Zevkle, zevkle...

Teşekkür ediyoruz Sayın Gök.

Evet, şimdi oylama yapmadan önce son kez bu komisyonumuzun ismini bir sefer daha söyleyelim: Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerinin İncelenmesine Yönelik Alt Komisyon, bu şekilde.

Evet, önergeyi kabul edenler...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Peki, affederdiniz bir şey söylemek istiyorum: Şiddet deyince o zaman yine şey giriyor, başka türlü şiddet de girer. "Terörden kaynaklı şiddet" desek olmaz mı? "Terörle bağlantılı şiddet" desek.

YALÇIN AKDOĞAN (Ankara) – Şiddet derken sokak gösterisi hepsi. Kırıyor, molotov atıyor...

BAŞKAN – Ama oylama yaparken de söz almayalım.

“Kabul edenler” dedik, bir sefer daha kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Yani bu ufak tefek oylamaları şey yaparız.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – O şeyler eklendi mi efendim.

BAŞKAN – Hayır, bu önerenin yalın haliyle oyladık.

Hocam, bunlar komisyonda şekillenecek konular. Emin olun bu biraz çerçeve olsun diye yapılmış bir şey. Şunu söyleyeyim, daha önce nasıl yapılmış bunlar? Burada konuşulmuş, inanın, başı sonu belli olmadan oylama yapılmış. Biz bunu biraz daha netleştirilsin diye arkadaşlara rica ettik. Bu, tam da bir aslında sizi bağlayıcı metin de değildir ama başı sonu...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Bağlamız mı? Önerge...

BAŞKAN – Bakın, biraz çerçevesi, başı sonu belli olsun diye şey yaptık bunu.

Şimdi üyelerimiz: AK PARTİ’den Sayın Naci Bostancı, Sayın Yalçın Akdoğan, Sayın Gülşen Orhan, Sayın Erdal Kalkan. CHP’den Sayın Aygün, Yusuf Halaçoğlu. BDP’den Ertuğrul Kürkcü.

Evet, şimdi arkadaşlar, Sayın Aygün’ün önergesinin sadece gündeme alınıp alınmaması konusunda tartışmayı açacağım. Onun için sadece bu konuda eğer fikir beyan ederseniz içeriğine girmeden çünkü aslında ben biraz sürprizden ziyade bunların gündeme alınarak veya önceden arkadaşların eline ulaşması ve ondan sonra gündemimize gelmesini arzu eden bir yöntemi benimsemek istiyorum. O bakımdan... Yani tabii takdir Komisyonun ama yine de “gündeme alınsın” dersiniz alabiliriz yoksa başka bir toplantıda veya başka bir zaman da gündeme alabiliriz.

Ben bu konuda şimdi önce Sayın Aygün’e söz vereceğim, ondan sonra da üyelerimize söz vereceğim.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Sayın Başkanım, bir başka toplantıya da kalabilir, üyelerimizin hilafına bir iş yapmış olmayalım, isterseniz sorun.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Kalsın, okusak daha iyi olur.

BAŞKAN – O zaman değerli arkadaşlar, bunu başka bir toplantıda değerlendirmek üzere şimdilik işleme alıyoruz.

Gerçekten son derece verimli bir müzakere ortamı geçirdik. İmzalarımız var, bir de alt komisyon üyesi arkadaşlarımız toplantıdan sonra hemen bir araya gelsinler, bir başkan seçimleri var, onu da gerçekleştirelim, tutanak altına alalım ve ondan sonra başkanlar artık toplantı gündemini ve saatini sizlere bilahare bildirsinler. Bu işlem yapılınsın ki sistem şimdiden işlemeye başlasın.

Sayın Özdemir, bir şey mi vardı?

MALİK ECDER ÖZDEMİR (Sivas) – Benim de bir önerim vardı, o da gelecek toplantıya gündeme alınabilirse. Bu Suriye’den gelen mültecilerin kamplarıyla ilgili bir alt komisyon kurulması talebim vardı, uygun görürseniz önümüzdeki toplantıya onu da konuşalım istiyorum.

BAŞKAN – Sayın Özdemir, aslında bu tür alt komisyon önerilerinin bir kısmını biz işleme koyuyoruz ve ilgili birimlerden bilgi topluyoruz. Biraz olgunlaştıktan sonra bu konuyu da Başkanlık olarak gündeme koyalım istiyoruz ama siz ısrar ederseniz -tabii böyle bir hakkınız var- gündeme en azından olağanüstü olarak alınmasını... Bence biraz daha olgunlaşsın cevaplar gelsin, ona göre gündeme alsak iyi olur gibi geliyor.

Ben hepinizi teşekkür ediyorum katkılarınızdan dolayı. Toplantıyı kapatıyorum, sağ olun, var olun.

Kapanma Saati : 14.26